

ՄԵՐ ԱՆԿԻՆԷՆ

**ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ
 ՃՈՒԹՊՈՂԱՅԻՆ
 ՍԻՐՈՒՇՏՈՒՔԷՆ ԵՏՔ,
 «ՍԱՐԸ ԿԵԼԻՆ»-Ի
 ԽԱՅԹՈՑԸ**

ՏՕԳԹ. Ա. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Անգարա լոյս տեսնող «Պիր-կիւն» տարածուն բերքի աշխատակիցներէն էօգեմ՝ Չոտեան, ընթացիկ ամսուան սկիզբներուն, սրտցաւորէն հետագօտած, ուսումնասիրած եւ բացայայտած է եղեռնական բովանդակութեամբ տակաւ շրջաբերական մը, որ խորով ու ձեռով, փաստօրէն կը վտանգէ բրահայ համայնքի ֆիզիկական ապահովութիւնը, ինչպէս նաեւ, կը բացայայտէ բուրբ պետական աւագանիի՝ հայ ժողովուրդի դէմ ունեցած նենգամիտ նախատրամադրուածութիւնը: Հարցը կը վերաբերի անշուշտ, 1915-ին հայոց դէմ գործուած Ցեղասպանութեան:

Թուրքիոյ Սպայակոյտի նախագահութիւնը պատրաստած է Հայկական հարցի նուիրուած մոլեռանդական ժայպաւէն մը, որ կը կրէ «Սարը Կելին» անունը:

Նիւթը վերցուած է, բրահայոյ ընդհանրապէս բամբ, 1915-ի «ՊԱՏԱՆԿԱՆՆԵՐԷՆ» (ընդգծու մը մեզմէ. Ա.Գ. ՝ Թուրքիոյ Սպայակոյտը նպատակ ունեցած է բացայայտել Հայկական Հարցի ներքին ծախսերը: Անշուշտ, «պատահարներ» ըսելով, պէտք է հասկնալ հայոց դէմ գործուած Ցեղասպանութեան թիւերը, գործիքները, այսօր, աւելի քան ինչ տասնամեակէ ի վեր, յամառօրէն կը մերժէ նախնայ, հակառակ անոր որ, ան իր այս պնդանքներով բամբ, ինքզինքն կը դարձնէ կրկնակի ծիծաղելի եւ դատապարտելի՝ միջազգային հանրային կարծիքին եւ պատմութեան դատաստանին առջեւ:

Այս կապակցութեամբ, համաճարակի արձանագրեման ներառուած իրողութիւնը որ ԱՄՆ-ի շարքին, ինքզինքն թուրքիոյ հարազատ դաշնակից համարող Իսրայէլն անգամ, կը սպառնայ նախնայ 1915-ի հայոց դէմ գործած ցեղասպանութիւնը, եթէ ան չի վերանայի Կազայի արշաւանքը ցեղասպանական գործողութիւն համարող իր «ամբաստանութեան» վրայ:

Այս երեւոյթը ինքնին ցոյց կու տայ արդարեւ, որ թուրքիոյ կողմէ հայոց դէմ գործուած 1915-ի Ցեղասպանութիւնը, ուսումնասիրուած, փաստուած եւ ընդունուած պատմական իրողութիւն է նաեւ Դաւիթի երկրին համար: Ուստի, եթէ Իսրայէլ, տակաւին չի յայտարարեր իր համոզումը ԱՅԴ կապակցութեամբ, թէ՛ ինք իրողապէս կը նախնայ ու կը դատապարտէ՝ հայոց դէմ թուրքիոյ գործած Ցեղասպանութիւնը, այդ մէկն ինքնին,

**ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՄԲ՝
 ՀԱՋԱՐԱՒՈՐ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՆ
 ՓԵՏՐՈՒՄ 14-Ի ՀԱՆՐԱՀԱՒԱՔԻՆ
 ՆԱԽԱՐԱՐ ԺԱՆ ՕՂԱՍԱՊԵԱՆ ԿԸ ԺԱՄԱՆԷ ԼՈՍ ԱՆՃԵԼՍ՝ ԵԼՈՅԹ
 ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ՀԱՍԱՐ ՌԱՖԻՔ ՀԱՐԻՐԻԻ ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԹԵԱՆ**

Լիբանանահայեր Պէյրութի Հանրն թաղամասէն անցնելով կ'ուղղուին դէպի հանրահաւաքի վայրը

Շաբաթ, Փետրուար 14-ին Լիբանանի մայրաքաղաք Պէյրութի կեդրոնական՝ Նահատակաց հրապարակին վրայ տեղի ունեցաւ «Մարտ 14» համախմբուած կազմակերպած հսկայ հանրահաւաքը, պը նուիրուած էր նախկին վարչապետ Ռաֆիք Հարիրիի սպանութեան 4-րդ տարելիցին:

Ըստ միջազգային մամուլի գործակալութիւններուն, հանրահաւաքին մասնակցած են հարիւր հազար

Պետական նախարար Ժան Օղասապեան

Հնչակեան դրօշներով ուղղուած են դէպի հանրահաւաքի վայրը:

Մեծ եղած է նաեւ «Ազատ Հայերու» համախմբուած համակիրներով կազմուած թափօրը, որ քալելով Պուրճ Համուտի փողոցներով, մասնակցած են հանրահաւաքին:

Հանրահաւաքի ընթացքին ելոյթներ ունեցած են «Մարտ 14»-ի անդամները:

Մեծ եղած է նաեւ հանրահաւաքին մասնակցող Հայ քաղաքացիներու թիւը: Արդարեւ, հազարաւորներ համախմբուած են Հնչակեան Կուսակցութեան խալիլ Պատուի կեդրոնին առջեւ, ուրկէ հսկայ թափօրով՝ Լիբանանեան եւ

**ՑԵՂԱՄԱՆՈՒԹԵԱՆ
 ԲԱՆԱՁԵՒԻ ՆՈՐ
 ՆԱԽԱՁԵՆՈՒԹԻՒՆ
 ԳՈՆԿՐԵՍԷՆ ՆԵՐՍ**

Ս.Դ.Հ.Կ. Հայ Ամերիկեան Խորհուրդը եւ ամբողջ ամերիկահայութիւնը կ'ողջունեն ամերիկեան Գոնկրէսէն ներս սկսած նոր նախաձեռնութիւնը՝ Հայկական Ցեղասպանութեան բանաձեւի կապակցութեամբ:

Ներկայացուցիչներու Տան Հայկական Համախմբուած համախաղաղահայեր՝ Մարք Քըրք (հանրապետական, Իլինոյզ) եւ Ֆրանք Փարոն (դեմոկրատ, Քալիֆորնիայ) ինչպէս նաեւ գոնկրէսականներ Ճորճ Ռատանովիչ (հանրապետական, Քալիֆորնիայ) եւ Ատամ Շիֆ (դեմոկրատ, Քալիֆորնիայ) Ներկայացուցիչներու Տան մէջ տարածեցին նամակ մը, խնդրելով երկու կուսակցութիւններու անդամ գոնկրէսականներու ստորագրութիւնը, որպէս հովանաւոր Հայկական Ցեղասպանութեան բանաձեւի ընդունման նոր նախաձեռնութեան:

**«ՍԱՍԻՍ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ ԿԱՅԲԷՋԸ ԿԸ
 ԴԱԴՐԵՑՆԷ «GOOGLE»-Ի ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ**

Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Արեւմտեան Ամերիկայի պաշտօնաթերթ «Մասիս» շաբաթաթերթի ինթըրնէթային կայքէջը, որ կ'օգտագործուի հազարաւոր ընթերցողներու կողմէ, վերջերս պայմանագիր կնքելով ինթըրնէթի որոնման «Google» ընկերութեան հետ, սկսած էր տեղադրել այս ընկերութեան կողմէ տրամադրուող ծանուցումները:

«Մասիս» անցեալ շաբաթ, դադարեցուց «Google»-ի այդ ծանուցումները, երբ ի յայտ եկաւ թէ անոնց մէջ կը տեսնուին նաեւ թրքական ծանուցումներ, որոնց վրայ սեղմողները կ'առաջնորդուին Հայկական Ցեղասպանութիւնը ժխտող եւ հակահայ քարոզչութիւն կատարող կայքէջեր:

Միւս կողմէ, նկատելի է որ հայկական այլ կայքէջերու վրայ, ընդհանրապէս հայաստանեան, կը շարունակեն երեւիլ թրքական այդ ծանուցումները:

Հաւանական է որ, հայկական այլ կայքէջերէն շատեր, տակաւին չեն անդրադարձած վերջերս սկսած այս երեւոյթին, մանաւանդ որ, «Google»-ի ծանուցումները կը տեսնուին անորոշ հերթականութեամբ:

ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ Յունիս 7-ին տեղի պիտի ունենան Լիբանանի խորհրդարանական ընտրութիւնները:

Այն լիբանանահայերը, որոնք կ'ուզեն մասնակցիլ այդ ընտրութիւններուն, կրնան հեռաձայնել Ս.Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան գրասենեակը՝ 626-398-0506 թիւին եւ ստանալ յաւելեալ մանրամասնութիւններ:

Ս.Դ.Հ.Կ. Արեւմտեան Ամերիկայի Վարիչ Մարմին

ՎԱՅԱՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՆԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ ԵՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Այն, ինչ կատարում է Մարտի 1-ի տասը գոհերի սպանութիւնները «բացայայտելու» ասպարէզում, ոչ միայն չի տեղադրում որեւէ տրամաբանութեան մէջ, այլև, կարող ենք վստահաբար պնդել, իր առանձնատուկ ցինիզմով բացառիկ է ամբողջ աշխարհում: Տեսէք, թէ ինչ է կատարում:

Ապացուցուած եւ պաշտօնապէս հաստատուած է, որ Մարտի 1-ին առնուազն երեք մարդ սպանուել է «Չերիոմուխա» զինատեսակից: Յայտնի է նաև, որ այդ օրը նման զինատեսակ ունեցել է կոնկրետ չորս հոգի: Այսինքն՝ նրանց անուանագրանումները յայտնի են: Հետեւաբար, այդ չորս հոգուց առնուազն մէկը մարդասպան է: Կարող է՝ երեք հոգի են մարդասպաններ (ամէն մէկը մի հոգու է սպաննել), կարող է՝ երկու հոգի, իսկ եթէ մարդասպանը մէկն է, ապա նա ըստ էութեան մանեակ է (հնարաւոր չէ պատահաբար երեք հոգու սպաննել): Սա, կրկնում ենք, անհերքելի եւ պաշտօնապէս ընդունուած իրողութիւն է: Հիմա իշխանութիւնները յայտարարում են, թէ ըստ այս-այս-այս փորձագիտական եզրակացութիւնների՝ հնարաւոր չէ պարզել, թէ այդ չորս հոգուց քանիսն են մարդասպաններ եւ ովքեր են նրանք: Շատ լաւ,

հնարաւոր չէ՝ ուրեմն հնարաւոր չէ: Բայց չի շէք. խօսքը կամ մոլորաբարի, կամ մի քանի մարդասպանների մասին է: Եւ ահա, երբ Մարտի 1-ի քննչական խմբի ղեկավար Վահագն Յարութիւնեանին հարցնում են, թէ որտե՞ղ են այդ չորս հոգին, նա շատ հանգիստ պատասխանում է. «Սովորականի նման ծառայութիւնը շարունակում են»: Հասկացա՞ք: Իշխանութիւնները, իմանալով (եւ պաշտօնապէս ընդունելով), որ խօսքը մարդասպանների մասին է, նրանց թող են տալիս «սովորականի նման» ծառայութիւնը շարունակել: Այսինքն, Հայաստանի ոստիկանութեան համակարգում մարդասպան կամ մարդասպաններ կան, նրանց շրջանակը յայտնի է եւ շատ նեղ՝ ընդամէնը չորս հոգի, բայց իշխանութիւնների մտքով անգամ չի անցնում այդ մարդկանց հեռացնել ոստիկանութիւնից (թէկու՞ պրոֆիլակտիկ նկատառումներով):

Հիմա պատկերացրէք այսպիսի իրավիճակ: Ասենք՝ յայտնի է դառնում, որ դպրոցներից մէկում մի քանի ուսուցիչներ պարբերաբար սեռական բռնութիւններ են իրականացնում երեխաների նկատմամբ: Տնօրէնն էլ ելոյթ է ունենում ծնողների առջեւ ու ասում. «գիտէ՞ք», ցաւօք՝ մեր ուսուցիչներից մի քանիսն իսկապէս նման

բան են արել, բայց քանի որ հնարաւոր չէ «նոյնականացնել» եւ պարզել, թէ կոնկրետ որ ուսուցիչներն են արել դա, մենք ունենք մէկին աշխատանքից ազատել չենք կարող, նրանք պիտի շարունակեն իրենց գործը: Խնդրում եմ այսուհետ եւս ձեր երեխաների դաստիարակութիւնը վստահել մեր մանկավարժական կոլեկտիւին»: Պատկերացրեցի՞ք: Ինչ էք կարծում, դրանից յետոյ որեւէ աշակերտ կը մնա՞յ այդ դպրոցում, եւ ընդհանրապէս՝ ունէ՞ մէկը կը վստահի՞ այդ «մանկավարժական կոլեկտիւին»:

Նոյնն էլ ոստիկանութեան դէպքում է: Հայաստանում կը գտնուի՞ գոնէ մի մարդ, ով կը վստահի ոստիկանութեանը, եթէ պաշտօնապէս յայտարարում է, որ այդ ոստիկանութեան շարքերում կան մարդասպաններ, բայց տեխնիկական պատճառներով հնարաւոր չէ բացայայտել նրանց ինքնութիւնը, հետեւաբար՝ նրանք «սովորականի պէս շարունակում են իրենց ծառայութիւնը»: Եւ իրաւունք ունենալ արդեօք քաղաքացիները չենթարկուել այդ «ոստիկանների» ապօրինի հրամաններին. ի՞նչ երաշխիք կայ, որ իրենց առջեւ հենց այդ մարդասպանը չէ: Մանաւանդ՝ բոլորն էլ հասկանում են, որ այդ չորս հոգու միջից մար-

դասպան(ներ)ին բացայայտելն իրականում խաղաղար է: Պարզապէս իշխանութիւններին առիթ էր պէտք՝ նրանց չբացայայտելու համար, եւ իրենք ի վերջոյ գտան այդ առիթը: Եւս մի հանգամանք. յստակ յայտնի է, որ ինչ-որ ստորաբաժանման անդամները երեք մարդ են սպաննել: Մի՞թէ հնարաւոր չէր գոնէ այդ ստորաբաժանման ղեկավարին, ասենք, նկատողութիւն յայտարարել: Թէ՞ այդ ղեկավարին նոյնպէս հնարաւոր չէ «նոյնականացնել»:

Այս ամէնը միայն մի բացատրութիւն ունի. իրականում իշխանութիւնները հենց իրենք են հրամայել ուղիղ նշանառութեամբ կրակել մարդկանց վրայ, եւ եթէ «ձեռքներին ճար լինէր»՝ բոլոր կրակողներին կը պարզեւատրէին մեղալներով: Աւելին. վստահ ենք, որ Մարտի 1-ից յետոյ իշխանութիւնները լաւ էլ «ծառայողական քննութիւն» են անցկացրել, բայց՝ պարզելու համար, թէ ովքե՞ր են բոլորովն հրամանը եւ հրաժարուել կրակել ժողովրդի վրայ: Իշխանութիւններին նման «տատանողներ» պէտք չեն:

Մի խօսքով, ակնյայտ է, որ Մարտի 1-ի ոճրագործութեան անմիջական կատարողները կը բացայայտուեն միայն իշխանափոխութիւնից յետոյ: Եւ հենց այդ իշխանափոխութիւնը կանխելու ձգտումն է պատճառը, որ ռեժիմը կրծքով պաշտպանում է իր ոճրագործներին:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
«ՁՐՐՈՐՈՐԴ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ»

ՔԱՆԱԿՆ ՈՒ ՈՐԱԿԸ

«Յաւն այն է, որ կատակերգութիւնը դարձել է ապրանք, եւ բանաստեղծը չարմարում է այն թատրոնի պահանջներին, որը գնում է նրա ստեղծագործութիւնը»: Այս խօսքերն ասուած չեն հայկական հեռուստաընկերութիւններով ցոյց տրուող սերիալների մասին, չնայած, ինչպէս տեսնում էք, կիրառելի են նաեւ այդ դէպքի համար: Մէջբերումն արուած է մօտ 4 դար առաջ գրուած մի շատ յայտնի գրքից, որի հեղինակը իսպանացի գրող Միգել Դե Սերվանտեսն է: Այսինքն՝ եթէ նպատակ է դրուում, այս կամ այն նկատառումից ելնելով, ապահովել մարդկանց, հանդիսատեսների, մասնակիցների քանակը, ապա պէտք է յանուն այդ նպատակի գոհաբերես քո ապրանքի կամ ասելիքի որակը: Ու չկայ միանշանակ պատասխան՝ ո՞րն է աւելի ճիշդ՝ սակաւաթիւ որակեալ, թէ բազմաթիւ ու անորակ հանդիսատեսը:

Քաղաքականութեան մէջ նոյնպէս առաջ է գալիս նոյն երկրնտրանքը: Մասնաւորապէս, Հայաստանում, որտեղ քաղաքական եւ քաղաքացիական ինստիտուտները չեն կայացել, ընդդիմութիւնն իր նպատակներին հասնելու այլ ճանապարհ, կարծես թէ, չունի, բացի ժողովրդական զանգուածային շարժումից: Եւ նման շարժումների առաջնորդների առաջ օբեկտիւորէն կանգնում է քանակի եւ որակի յարաբերակցութեան ինդիքը: Չափաւոր, գոտայ համակիրների միջոցով հնարաւոր չէ ապահովել շարժման արդիւնաւէտութիւնը: Անհրաժեշտ են ակտիւ, «պասիոնար» խմբեր, որոնք կը բարձրացնեն հասարակական ջերմաստիճանը եւ իրենց հետեւից կը տանեն մնացած զանգուածին: Նման խմբերի խորհրդանիշը Հայաստանում, իհարկէ, «բետեռ կանայք» են, որոնք ջարդեցին Հրանդ Ռսկան-

եանի գլուխը, այնուհետեւ մի քանի տարի անց յարձակուեցին Բաբգէն Արարքեցեանի եւ Արա Սահակեանի վրայ, իսկ այժմ հերթապահում են Հիւսիսային պողոտայում եւ անէծքներ են յղում բոլոր նրանց հասցէին, ովքեր չեն կիսում Կոնգրեսի գաղափարները: «Բետեռ կանայք», իհարկէ, պայմանական տերմին է՝ նման խմբերում կան նաեւ տղամարդիկ, երիտասարդներ, ուսանողներ եւ այլն:

Բնական է՝ որքան շատանում է քանակը, այնքան ընկնում է որակը: Որքան ակտիւ են «բետեռները», «բազէները», «խուլիգնները», «այնքան շատ են հիասթափուում մտածող մարդիկ: Դրանց ճիշդ համամասնութիւնը պահպանելը շարժման առաջնորդներից մեծ հմտութիւն է պահանջում: Այստեղ կայ եւս մի վտանգ, որը

կը ցանկանայի ներկայացնել օրինակով՝ ոչ հեռուոր անցեալից: 1996-ին ՌԴ ընտրութիւնների ժամանակ, երբ Ելցինի իշխանութեան դէմ պայքարում էր Զիլգանովի կոմկուսը, կար եւ մի կոմունիստական խումբ, որը ղեկավարում էր ոմն Վիկտոր Ամպիլով: Վերջինս հանդէս էր գալիս խիստ անհաւասարակչու, ծայրայեղական դիրքերից, փառաբանում էր Ստալինին, մեղադրում էր Զիլգանովին անհետեւողականութեան մէջ եւ այլն: Ելցինեան քարոզչութիւնը հաճոյքով տեղ էր տալիս Ամպիլովին ու նրա զինակիցներին, քանի որ նրանք «խրտնեցնում» էին ընդդիմութեան առաջնորդի չափաւոր կողմնակիցներին: Կամայ, թէ ակամայ՝ մինչեւ հիմա էլ պարզ չէ:

ԱՐԱՄ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
«ԱՌԱՒՕՏ»

ԴԺՐԱԽՏՆԵՐԸ

«World Value Survey» (WVS) հիմնադրամի գեկոյցի համաձայն՝ աշխարհի 97 երկրների շարքում Հայաստանը տեղ է գտել ամենաթափախտ երկրների եռեակում՝ գիջելով միայն Զիմբաբուէին: WVS-ը նման հետազոտութիւններ անում է պարբերաբար:

Հայաստանի բնակչութեան երջանկութեան ինդեքսը գնահատուել է -1.80: Հարկ է ընդգծել, որ Հայաստանի յայտնուելը Զիմբաբուէի կողքին, ուր գործազրկութիւնը մօտենում է 90 տոկոսի, իսկ ինֆլացիան կազմում է տարեկան մօտ 250 միլիոն տոկոս, բոլորովին էլ պատահական չէ: Թէ Հայաստա-

նին եւ թէ Զիմբաբուէին միաւորում է այն փաստը, որ երկու երկրներում էլ 2008-ին տեղի են ունեցել նախագահական ընտրութիւններ, եւ երկու դէպքում էլ դրանք ընթացել են խայտառակ խախտումներով ու ընտրակեղծիքներով: Երկու երկրներում էլ ընտրութիւններից յետոյ տեղի են ունեցել բողոքի զանգուածային հանրահաւաքներ, որոնք գէնքի ուժով ցրուել են, եւ երկու դէպքում էլ գոհեր են եղել: Ուշագրաւ է, որ Հայաստանից աւելի «երջանիկ» են այնպիսի երկրներ, ինչպէս Ուզանդան, Ռուանդան, Տանզանիան եւ այլն:

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ»

ՄԱՍԻՍ
ԱՄԵՆԱՎՈՍԱՀԵԼԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ՀԱՅՐԵՆԻ ԼՈՒՐԵՐՈՒ

ՄԱՄԻՍ
ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻ ՇՆՁԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Մրջանի
ԽՄԲԱԳԻՐ՝
ՏՕԹԹ. ԱՐՇԱԿ ՂԱԶԱՆՃԵԱՆ
ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ
ԳԱՐԻԷԼ ՄՈԼՈՅԵԱՆ
ՍԱՅԱԿ ԹՈՒԹՅԵԱՆ
ՏՕԹԹ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂԻԵԱՆ
ՎԱԶԳԵՆ ԽՈՏԱՆԵԱՆ
ՅԱՐՈՒԹ ՏԵՐ ԴԱԻԹԵԱՆ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ԼԵՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Յեռ. (626) 797-7680
Ֆաքս. (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com
MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social
Democratic Hunchakian Party
of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, Canada \$60 (Second
Class), \$75.00 (Air Mail)
Overseas \$85.00 (2nd Class Mail),
\$125.00 (Air Mail).
All payments must be made in
US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid
at Pasadena CA.
Please Send Address Change To
MASSIS WEEKLY
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՈՒՐԵՆ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ.«ԱՆԻՄԱՍՏ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹԵԱՄԲ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻՆ ԽԱԲԵՑԻՆ»

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՌԱՏԻՈՅ»:
Ներքին գործերի նախկին նախարար, Մարտի 1-2-ի իրադարձություններն ուսումնասիրող հանրային յանձնաժողովի անդամ Սուրեն Աբրահամյանը «Ազատու թիւն» ռադիոկայանի հետ գրոցում վստահեցրեց, որ հնարաւոր է պարզել, թէ ովքեր են օգտագործել «Չերչոմուխա-7» կոչուող յատուկ միջոցը, որից մարտեան իրադարձությունների ժամանակ սպանուեցին երեք երիտասարդներ՝ 23-ամեայ Տիգրան Խաչատրեանը, 29-ամեայ Գուրգենյանը եւ 35-ամեայ Արմէն Ֆարմանեանը:

Մարտի 1-ի դէպքերու հանրային յանձնաժողովի անդամ Սուրեն Աբրահամյան

Սուրեն Աբրահամյանի փոխանցմամբ, «անգամ ամենամիջին կարգի քննիչը», եթէ ձեռքի տակ ունենայ յատուկ միջոց կիրառած գինուորների տեղակայման եւ դիակների յայտնաբերման վայրերը, մի քանի քննչական գործողությունների արդիւնքում կարող է պարզել, թէ կոնկրետ ովքեր են մեղաւոր տեղի ունեցած սպանությունների մէջ: Ներքին գործերի նախկին նախարարը նաեւ գտնում է, որ յատուկ միջոց օգտագործած գինուորների մեղքը այնքան մեծ չէ, որքան այն կիրառելու «հրաման տուողինը»:

«Այս իրավիճակում ամենամեծ պատասխանատուն հրաման տուողն է, որովհետեւ գինուորը նոյնիսկ, իրենց ներկայացմամբ՝ այդ ընդհանուր թոհուրոհի մէջ, իրաւունք չունէր ինքնուրոյն գէնքն օգտագործել: Եւ յետոյ՝ «Չերչոմուխա»-ով կարելի է մարդ սպաննել, եթէ դիմահար ձեռով կրակեն, եւ այդ առումով՝ ո՞վ է հրաման տուել, ո՞ր գնդից էր, ո՞ր գումարտակից էր, որտե՞ղ էր տեղաբաշխուած: Այս հարցերին պատասխանելու փոխարէն այդ անիմաստ փորձաքննությունն իսկ չէր պետք, ամբողջ յանձնաժողովի անդամներին խաբեցին», - պնդեց Սուրեն Աբրահամյանը:

տուել, ո՞ր գնդից էր, ո՞ր գումարտակից էր, որտե՞ղ էր տեղաբաշխուած: Այս հարցերին պատասխանելու փոխարէն այդ անիմաստ փորձաքննությունն իսկ չէր պետք, ամբողջ յանձնաժողովի անդամներին խաբեցին», - պնդեց Սուրեն Աբրահամյանը:

Ներքին գործերի նախկին նախարար Սուրեն Աբրահամյանի պնդմամբ, այս գործը կոծկելը մէկ նպատակ ունէր՝ պատասխանատու թիւնից ազատել իշխանութիւններին, որովհետեւ, եթէ պարզուի, թէ ո՞վ է հնացած «Չերչոմուխա» օգտագործելու հրաման տուել, ապա ողջ շրջան կը բացայայտուի, քանի որ «նոյն այդ հրաման տուողն էլ ինքնագլուխ չի գործել»: Համակարգը չաւ հիմնադրով՝ Սուրեն Աբրահամյանը նշում է, որ նման գործողություններ կատարուում են միայն ընդհանուր հրամանի պարագայում:

«ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՉՈՒՆԵՆԱԼՈՎ ՆԵՐՔԻՆ ԼԵԳԻՏԻՄՈՒԹԻՒՆ, ՉԻ ՑԱՆԿԱՆԱՅ ԿՈՐՑՆԵԼ ՆԱԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼԵԳԻՏԻՄՈՒԹԻՒՆԸ»

«Բոլոր քաղաքատարկեալներին ազատ արձակելու առումով կասկածում եմ, բայց 7-ի գործով անցնող քաղաքական գործիչների մասով շատ հնարաւոր է, թէ եւ կարող է եւ նման բան չլինել», - լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ անդրադառնալով Մարտի 1-ի դէպքերի հետ կապուած բանտարկուած ընդդիմադիրների հետագայ ճակատագրին, կարծիք յայտնեց «կովկասեան լրատուամիջոցների ինստիտուտի» ղեկավար, քաղաքագէտ Ալեքսանդր Իսկանդարեանը: Նրա խօսքով, «քաղաքատարկեալներին» առկայութիւնը կամ բացակայութիւնը, դա քաղաքական պայքարի մի մասն է եւ իշխանութիւնն ու ընդդիմութիւնը դրան հենց այդպէս էլ վերաբերում են:

չի ցանկանայ քաղաքատարկեալներին պահելով կորցնի լեգիտիմությունը նաեւ միջազգային կառույցների աչքում», - ընդգծեց քաղաքագէտը, յաւելելով, որ իր այդ կարծիքի համար հիմք է ծառայում այն, որ իշխանութիւնն այսօր իրեն աւելի վստահ է զգում, քան ամիսներ առաջ:

Հարցին, թէ ի՞նչու ՀՀ իշխանութիւնները բանտարկեալներին ազատ չարձակեցին նոր տարուց առաջ, եւ արդեօ՞ք այն ժամանակ նրանք իրենց աւելի անվտանգ էին զգում, Ե. Բոգոսեանը պատասխանեց. «Ես հիմա էլ չեմ հասկանում, թէ ինչու իշխանութիւնը չարագացրեց այդ լուծումը եւ ազատ չարձակեց քաղաքատարկեալներին»:

Իսկ եթէ իշխանութիւնները մինչեւ Ապրիլ, այնուամենայնիւ, ազատ չարձակեն քաղաքատարկեալներին, ինչպէս դրան կ'արձագանքի ԵՆ-ն, հարցին էլ արձագանքեց, նշելով, որ այդ պարագայում ԵՆ-ն որոշակի քայլերի կը գնայ, քանի որ «Եւրոպայի խորհուրդն էլ իր պահանջները կատարման համար սահման ունի ու եթէ դրանք չկատարուեն՝ կը վարկաբեկուեն այդ որոշումները»:

Իսկ ահա, Ա. Իսկանդարեանի կարծիքով, ոչինչ էլ տեղի չի ունենայ, եթէ Հայաստանը չկատարի այդ պահանջը: Նրա ներկայացմամբ, ԵՆ-ն կը շարունակի որոշակի ճնշումներով գիշումներ կորզել Հայաստանից, բայց կոնկրետ պատժամիջոցների չի դիմի:

ԱԳԱՐԱԿԻ ՊՂԻՆՁԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԻՆ ԾԱՆՈՒՑԱԳՐԵՐ ԵՆ ՈՒՂԱՐԿՈՒԵԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՑ ԱԶԱՏՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՌԱՏԻՈՅ»:
Ագարակի պղնձամոլիբդենային կոմբինատի աշխատակիցներին ծանուցազրեր են ուղարկուել, որտեղ նշուած է, թէ նրանց վերջին աշխատանքային օրը Մարտի 9-ն է: Կոմբինատի սեփականատէր GeoProMining ընկերութեան արտաքին կապերի պատասխանատու Ռուզաննա Գրիգորեանը «Ազատու թիւն»

Ագարակի պղինձի գործարանը դադարած է աշխատելէ

ռադիոկայանին տեղեկացրեց, թէ ծանուցազրեր ստացողների թուերը դեռ ամփոփուած են եւ աշխատանքից զրկուողների վիճակագրութիւնը յստակ կը լինի միայն Փետրուարի վերջին:

Ագարակի քաղաքապետ Մխիթար Զաքարեանը վերջերս հանդիպել է կոմբինատի ղեկավարութեան հետ: Նրա տեղեկութիւններով՝ «1450 աշխատակիցներից, ըստ պղնձամոլիբդենային կոմբինատի ղեկավարութեան կազմած պլանի, մնալու է 370 աշխատակից»:

Քաղաքապետը ներկայացրեց նաեւ Հայաստանի կառավարութեան իրականացրած քայլերը՝ կոմբինատին աջակցելու եւ աշխատակիցների ազատուելու յետաձգելու հետ կապուած. - «Մօտ 2 միլիոն դոլարի կարգի մեր կառավարութիւնը [կոմբինատին] հետ է տուել իրենց

մուծած շահութահարկի կանխավճարը եւ այս վերջին երկու ամիսը իրենք դրա շնորհիւ կարողացան երկարաձգել աշխատանքի պրոցեսը»:

Այլուհանդերձ, ագարակցիները կառավարութեան նախաձեռնած քայլերն անբաւարար են համարում:

«Իրենք իրենց համար Երեւանում որոշում են, ինչ իրենց յարմար է, այդպէս էլ անում են», - «Ազատու թիւն» ռադիոկայանի կարծիք յայտնեց Ագարակի հրապարակում հաւաքուած կոմբինատի աշխատակիցներից մէկը:

Միւսները դժգոհեցին կոմբինատի սեփականատէրերից, պնդելով, թէ GeoProMining ընկերութեան կողմից նշանակուած օտարերկրացի կառավարիչները չեն հոգում տեղացի աշխատակիցների մասին:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՐՈՂ Է ՓՈՐՁԱՔԱՐ ԼԻՆԵԼ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՄԱՐ

Երեւանի քաղաքապետի ընտրութիւնը խոստանում է դառնալ Հայաստանի իշխանութեան հերթական փորձաքարը: Քաղաքապետի ընտրութեանը մասնակցելու մասին յայտարարել է Ժառանգութիւն կուսակցութիւնը: Նոյնպիսի յայտարարութիւն է արել Ժողովրդական կուսակցութիւնը: Հայ Ազգային կոնգրեսի ներկայացուցիչները նոյնպէս յայտարարում են, որ ընդդիմութիւնը քննարկում է այդ ընտրութեանը մասնակցելու հարցը, եւ որոշումը յստակ կը լինի, երբ ճշդուի ընտրութեան ժամկէտը: Ինչ վերաբերում է իշխանութեանը մաս կազմող կուսակցութիւններին, ապա այստեղ բաւական անորոշ վիճակ է, քանի որ Երեւանը «համեղ պատառ է», իսկ «դանակաւորները»՝ շատ:

րեց, թէ մասնակցելու է ընտրութեանն ու պատրաստուած է իր համամասնական ցուցակը:

Ակնյայտ է նաեւ, որ իշխանութիւնը չի կարող «բախտի քմահաճոյքին» յանձնել Երեւանի քաղաքապետի ընտրութիւնը: Երեւանն այսօր գրեթէ ողջ հանրապետութիւնն է բոլոր առումներով: Միւս կողմից, Երեւանի ընտրուած քաղաքապետն արդէն իսկ քաղաքական լուրջ գործօն է դառնում, որը նոյնպէս, հաշուի առնելով Հայաստանեան իշխանութեան որակներն ու փոխափայլութիւնը, դառնում է պոտենցիալ «գլխացաւանք»: Ըստ այդմ, Երեւանի քաղաքապետի պաշտօնում պէտք է լինի մէկը, ով ոչ միայն կարողանայ գլուխ հանել քաղաքի խնդիրներին, կարողանայ ապահովել քաղաքում իրագործող լայնածաւալ ծրագրերի շարունակականութիւնը, այլեւ չունենայ քաղաքական յաւակնութիւններ, լինի փոխգիշումային ֆիզուր կողմից իշխանութեան համար:

Հենց իշխանական ճամբարի խնդիրն էլ կարող է դառնալ Երեւանի քաղաքապետի առաջիկայ ընտրութեան գլխաւոր ինտրիգներից մէկը: Կողմիցիայի անդամ կուսակցութիւններից Բարգաւաճ Հայաստանի ներկայացուցիչները յայտարարում են, թէ ընտրութեանն իրենց մասնակցութեան մասին հարցին կը պատասխանեն այն ժամանակ, երբ հարցը կը քննարկի կողմիցիան եւ պարզ կը լինի կողմիցիայի դիրքորոշումը՝ միտանական, թէ առանձին առանձին մասնակցութիւն կարողա՞ծ քով: Սակայն, կողմիցիայի անդամ մէկ այլ կուսակցութիւն՝ Օրինաց երկիրը օրերս յայտարար

Չի բացառուում, որ ի վերջոյ իշխանութիւնը կանգ առնի հենց ներկայիս քաղաքապետի թեկնածութեան վրայ, որի պաշտօնավարման շրջանը նշանաւորուեց քաղաքում լայնածաւալ ծրագրերի իրագործմամբ: Միւս կողմից, ներկայիս քաղաքապետը երբեւէ քաղաքական յաւակնութիւններ չի ցուցաբերել եւ կողմիցիոն շրջանակներում կարող է դառնալ հենց այդ փոխգիշումային թեկնածուն:

ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՄԱԶԵԿՈՒՑՈՂՆԵՐԸ ՄՏԱՅՈՒԳՈՒԹԻՒՆ ԵՆ ԶԱՅՏՆԵԼ ԸՆԴԴԻՍՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱՅԱՒԱՔԸ ԱՐԳԵԼԵԼՈՒ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԵԱՄ

Մարտի 1-ին ընդդիմութեան հանրահաւաքն արգելելու՝ Երեւանի քաղաքապետարանի որոշման վերաբերեալ մտահոգութիւն են յայտնել Եւրոպայի Խորհրդի Խորհրդարանական վեհաժողովում Հայաստանի հարցով համագեկուցողներ Ջոն Պրեսկոտը եւ Ժորժ Կոլմբիէն:

Եւրատրոհրդի պաշտօնական կայքէջի տեղեկատուութեան համաձայն, համագեկուցողները շեշտել են, որ վեհաժողովը բազմիցս կոչ է արել Հայաստանի իշխանութիւններին յարգել խաղաղ հաւաքներ անցկացնելու իրաւունքը եւ անհարկ սահմանափակումներ չկիրառել՝ «յատկապէս ընդդիմութեան կողմից կազմակերպուող մի-

ջոցառումների համար տարածք չատկացնելու հարցում»:

Երեւանի քաղաքապետարանը անցած շաբաթ արգելել է Մատենադարանին յարող տարածքում կամ Հիւսիսային պողոտայում ընդդիմութեան հանրահաւաքի անցկացումը՝ պատճառաբանելով, թէ Մարտի 1-ին Մատենադարանում մշակութային միջոցառում է նախատեսուած, իսկ Հիւսիսային պողոտայում շինարարական աշխատանքների պատճառով զանգուածային միջոցառման անցկացումը «անվտանգ չէ»:

Ընդդիմութեան ներկայացուցիչները, սակայն, յայտարարել են, որ հանրահաւաքը եւ երթը, այդուհանդերձ, անցկացուելու են:

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵՐ Է ՓՆՏՈՒՄ ԱԴԻԲԵԶԱՆՈՒՄ

Թուրքիայի Նեւշէհիր քաղաքի համալսարանի ռեկտոր Ֆիլիպ Քիլիչը յայտարարել է, թէ իր ղեկավարած բուհում հիմնուել է հայոց լեզուի եւ գրականութեան բաժանմունք, որը, սակայն, դեռեւս չի վիճակի չէ դասընթաց կազմակերպել, քանի որ չի գտնուում հայերէնին տիրապետող դասախօսներ:

«Չաման» օրաթերթի փոխանցմամբ՝ Քիլիչը ասել է, թէ չնայած երկրի Բարձրագոյն կրթութեան խորհուրդը տուել է նման բաժանմունք բացելու թոյլտուութիւն, համալսարանը դժուարութիւններ է բախուում հայալեզու դասախօսներ գտնելու հարցում:

«Մենք չենք կարողանում թեկնածուներ գտնել Թուրքիայում: Այժմ մենք դասախօսներ ենք փնտրում Ադրբեյջանում: Բաժանմունքը կարիք ունի առնուազն երեք դասախօսի, որպէսզի ուսանողների ընդունելութիւն յայտարարի եւ դասընթաց կազմակերպի», - յայտարարել է թուրքական համալսարանի ռեկտորը:

Ըստ տարբեր գնահատականների՝ Թուրքիայում ներկայումս կա 40-ից մինչեւ 70-հազարանոց հայ համայնք:

«2008 թուականի նախագահական ընտրութիւններից յետոյ եւ մարտիմէկեան սպանդից յետոյ Հայաստանում իշխանութիւնը էսպէս թուլացել է», - շարունակեց նա: «Եթէ, օրինակ, 2005, 2006, 2007 թուականներին իշխանական համակարգը մի մոտոլիտ բուրգ էր, ապա դա այժմ այդպէս չէ: Եւ իշխանութեան ներսում հակասութիւնները

ԱՐՄԱՆ ՄՈՒՍԻՆԵԱՆ. «ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԷԱՊԵՍ ԹՈՒԼԱՑԵԼ Է»

Հայ Ազգային Կոնգրեսի առաջնորդ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի մամուլի խօսնակ Արման Մուսինեանի կարծիքով, Սերժ Սարգսեանը «Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութեան համագումարի ելոյթում շրջանցել է «պետութեան առջեւ կանգնած լուրջ մարտահրաւէրները»:

Անգամ Լեւոնային Ղարաբաղին վերաբերող հատուածում, ընդդիմութեան ներկայացուցիչի խօսքով, Սերժ Սարգսեանը «բովանդակային որեւէ բան չասաց»:

«Ազատութիւն» ռադիոկայանի հարցին, թէ այդ դէպքում որն էր «Բարգաւաճ Հայաստան»-ի համագումարին մասնակցելու նպատակը, Արման Մուսինեանը արձագանքեց. - «Ես կարծում եմ, որ Սերժ Սարգսեանը դրանով (մասնակցելով համագումարին) ուզեց ցոյց տալ, թէ ում է պատկանում «Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութիւնը: Կամ՝ ում է պատկանում «Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութիւնը»:

Պատասխանելով հարցին, թէ արդեօք Սերժ Սարգսեանը դեռեւս ինդիք ունի ցոյց տալու, որ քաղաքական դաշտը իր վերահսկողութեան տակ է, եւ որ Ռոբերտ Քոչարեանն այլեւս ազդեցութիւն չունի, Մուսինեանը ասաց. - «Ես կարծում եմ, (Սերժ Սարգսեանը նման ինդիք) ունի եւ ապագայում էլ առիթներ կ'ունենայ ցոյց տալու, որ միանձնեայ ղեկավարը ինքն է: Միայն ցոյց տալու»:

«2008 թուականի նախագահական ընտրութիւններից յետոյ եւ մարտիմէկեան սպանդից յետոյ Հայաստանում իշխանութիւնը էսպէս թուլացել է», - շարունակեց նա: «Եթէ, օրինակ, 2005, 2006, 2007 թուականներին իշխանական համակարգը մի մոտոլիտ բուրգ էր, ապա դա այժմ այդպէս չէ: Եւ իշխանութեան ներսում հակասութիւնները

Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի մամուլի խօսնակ Արման Մուսինեան

գնալով կը խորանան, եւ դուք կը տեսնէք դրանց ցայտուն դրսեւորումները»:

Այդպիսի դրսեւորումներից է համարում Արման Մուսինեանը անցած շաբաթ Հայաստանի փոխտնտեսականապետ Գէորգ Մհերեանի սպանութիւնը:

Ընդդիմութեան ներկայացուցիչ համոզմամբ, իշխանութեան ներսում հակասութիւններ կան անգամ «քաղբանտարկեալների հարցում».

- «Կայ իշխանութիւնում մի թեւ, որը փորձում է հասնել համաներման, եւ կայ իշխանութեան մի թեւ՝ առաւել ռադիկալ, որը ամէն ինչ անում է, որպէսզի քաղբանտարկեալները մնան բանտում»:

Համաներման մասին, չիշեցնենք, բաւական յաճախ խօսել են Դաշնակցութեան ներկայացուցիչները:

Մարտի 1-ին ծրագրուած հանրահաւաքը, Արման Մուսինեանի խօսքով, ամենայն հաւանականութեամբ կը կայանայ Մատենադարանի մօտ:

ՀԱԶԱՐԱԲՈՐ ԼԻԲԱՆԱՆԱՅՅԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՆ ՓԵՏՐՈՒԲԱՐ 14-Ի ՀԱՆՐԱՅԱՒԱՔԻՆ

Շարունակուած էջ 1-էն

14»-ի անկախական շարժումի ղեկավարներ՝ Սատտ Հարիրի, Ուալիտ ճոնպուլաթ, Էմին Ժմայէլ, Սամիր Ժաժա, Տորի Շամուն եւ ուրիշներ: Ելոյթ ունեցողները ողջունած են Հարիրիի սպանութեան առթիւ կազմուած միջազգային դատարանի հիմնադրումը, որ նախատեսուած է Մարտ 1-ին: Սատտ Հարիրի յայտարարած է թէ, պատրաստ է ընդունելու դատարանի որոշումները՝ ինչ որ ալ ըլլան անոնք:

Յունիս 7-ին նախատեսուած խորհրդարանական ընտրութիւններէն մի քանի ամիս առաջ տեղի ունեցող հանրահաւաքի ընթացքին բազմաթիւ կոչեր հնչած են այդ ընտրութիւններուն խուռնեւրամ մասնակցելու եւ Լիբանանի անկախութեան եւ գերիշխանութեան համար պայքարող թեկնածուներուն ի նպաստ քուէարկելու համար:

շարժումի Քալիֆորնիոյ մասնաճիւղի հրաւերով, այս շաբաթավերջին Լոս Անճելըս պիտի ժամանէ Լիբանանի կառավարութեան Հայ անդամ, Պետական նախարար Ժան Օղասապեան: Ան յառաջիկայ Կիրակի, Փետրուար 22-ին ելոյթ պիտի ունենայ Ռաֆիք Հարիրիի տարեկիցին առթիւ տեղի ունենալիք հանդիսութեան ընթացքին:

Նախարար Օղասապեան իր կարճ կեցութեան ընթացքին հանդիպումներ պիտի ունենայ նաեւ հայկական կազմակերպութիւններու հետ:

ՆԱԽԱՐԱՐ ԺԱՆ ՕՂԱՍԱՊԵԱՆ ԿԸ ԺԱՄԱՆԷ ԼՈՍ ԱՆՃԵԼՏՍ ՄԻԼԱ ԿՈՂՄԷ, «ՄՈՒՍԹԱՔԱՅԱԼ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԳՆ. «ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ ԽՕՍԵԼԸ ՎԱՂԱԺԱՍ Է»

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՌԱՏԻՈՅ»:

«Ամերիկայի ձայն»-ի հարցազրոյցում Բրայզան ասել է, թէ մօտ է Ղարաբաղեան հիմնախնդրի վերաբերեալ համաձայնագրի մշակումը, որը պէտք է բխի տարածքային ամբողջականութեան սկզբունքից եւ նաեւ ընդդրկի ինքնորոշման իրաւունքի ու ուժի չկիրառման հայեցակէտերը:

«Հասկանալի չէ, ո՞րն է այս յայտարարութեան նպատակը, բայց տպաւորութիւն է ստեղծուած, որ նման մեկնաբանութիւն կարելի էր անել միայն խանգարելու համար բանակցային գործընթացին, որն ընթանում է մտադրեան առաջարկութիւնների շուրջ: Այդ առաջարկները հիմնուած են միջազգային իրաւունքի երեք հաւասարագոր

սկզբունքների վրայ՝ ուժի կամ ուժի սպառնալիքի չկիրառում, ինքնորոշման իրաւունք եւ տարածքային ամբողջականութիւն», - «Արմենայրեւ» լրատուական գործակալութեան հարցին ի պատասխան՝ ընդգծել է Տիգրան Բալաբեանը եւ յաւելել. - «Հայկական կողմը բազմիցս յայտարարել է, որ հակամարտութեան առանցքային հարցը Արցախի ժողովրդի ինքնորոշման իրաւունքի ճանաչումն ու իրականացումն է»:

Մէկ այլ՝ աղբբեջանական APA գործակալութեանը տուած հարցազրոյցում Մեթիւ Բրայզան անդրադարձել է Պետդեպարտամենտում իր պաշտօնի առաջիկայ փոփոխութեան վերաբերեալ հաղորդումներին, նշելով, թէ պետքարտուղար Հիլարի Քլինթոնը կը զբաղուի այդ հարցով, երբ հարկ կը համարի. - «Գիտեմ, որ պէտք է զբաղուեմ այլ աշխատանքով, սակայն ինչպիսին կը լինի այն եւ երբ տեղի կ'ունենայ դա՞ դեռ չգիտեմ»:

Բրայզան նշել է, որ ԵԱՀԿ-ի Մինսկի խմբի ամերիկեան համանախագահն է արդէն չորս տարի, ինչը «համարուած է մեծ ժամկէտ նման աշխատանքի համար, արտասովոր երկար ժամկէտ»:

ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ ՓԱԽՉԵԼՈՒ ԱՐԴԱՐԱՑՈՒՄԸ

ՋԷՑՄՍ ԹԱԿՈՐԵԱՆ

Գաղտնիք չէ Հայաստանում տարածում գտած այն կարծիքը, թե իշխանությունն էլ, ընդդիմությունն էլ մի բան չեն: Այսինքն, իշխանությունն իհարկե վատն է, նոյնիսկ անտանելի, բայց այն ընդդիմությունն էլ, որ այսօր իշխանությունն է, պակաս անտանելի եւ վատը չէ, առաւել եւս, որ մինչեւ 1998 թուականը եղել է կարծես թէ ոչ պակաս վատ իշխանություն, կամ առնուազան ներկայիս վատ իշխանություն սկզբնաղբիւր: Ասել, որ այդ կարծիքն անհիմն է, կը լինի սխալ: Բայց կարծես թէ ակնյայտ է, գրեթէ այնքան, ինչքան որ ակնյայտ է այդ կարծիքի տրամաբանությունն ճշմարտացիությունը, որը այդօրինակ կարծիքը հանրությունում է փակուղի: Այսինքն, երբ հնչում է տեսակէտ, որ թէ ընդդիմությունը, թէ իշխանությունը հաւասարապէս բանի պէտք չեն, բնականաբար հարց է առաջանում, թէ իսկ որն է ելքը, որտեղ է բանի պէտքը, կամ բանն ու պէտքը:

Այդ հարցին պատասխանները երբեմն լինում են տարբեր: Մէկն ասում է, որ բանի պէտքը «երրորդ ուժն է», միւսն ասում է, որ բանի պէտքը պէտք է որոնել դարերի խորքում, քանի որ այնտեղ է մեր հիւանդությունն սկզբնաղբիւրը, երրորդն ասում է, որ ոչ մի բան ու պէտք էլ չկայ եւ հազար տարի ապաքին էլ չարունակուելու է, քանի որ հարցը մենթալիտետն է, որը չի փոխուել, չորրորդը մէկ այլ բան է ասում, եւ այսպէս շարունակ: Այդ ամէնն ամբողջութեամբ ստեղծում են տպաւորություն, որ այն, ինչ այժմ կատարում է Հայաստանում՝ իշխանությունն ու ընդդիմությունն պայքարի տեսքով, ընդամենը ակնուկուրի է, որից Հայաստանի կեանքում ոչինչ չի փոխուել, անկաշունությունից ու ցնցումներից, իսկ ինչպէս Մարտի 1-ն էլ ցոյց տուեց՝ գոհերից ու վերադարձներից բացի:

Ընդդիմությունն եւ իշխանությունն ցանկացած պայքար «ակնուկուրի» է: Այդ առումով, Հայաստանում այդօրինակ մտքի հեղինակներն ամենեւին էլ հեծանիւ չեն յայտնաբերում: Բոլոր երկրներում էլ ընդդիմությունն եւ իշխանությունն իսկ մէկ նպատակը իշխանական լծակներին հասնելն է, թէկուզ եւ այն պարզ պատճառով, որ առանց այդ լծակների անհնար է իրականացնել այն ծրագրերն ու խոստում-

ները, որոնք քաղաքական ուժը տալիս է հասարակությանը: Իհարկէ, կան ուժեր, գուցէ Հայաստանում բոլոր ուժերն են այդպիսին, որ իշխանությունն ձգտում են ոչ թէ ժողովրդին տուած խոստումներն իրականացնելու, այլ սեփական բարեկեցությունը հոգալու, կամ ինչ որ բանի համար ինչ որ մէկից վրէժխնդիր լինելու համար: Հնարաւոր է, նոյնիսկ շատ հնարաւոր է: Աւելին, ռեւանշի այն վարկածը, որ Հայաստանի ներկայիս ընդդիմությունն պարագայում հրապարակ է նետել իշխանական քարոզչությունը, գուցէ մօտ է իրականությունը, կամ զգալի մասով իրականություն է:

Սակայն այդ ամէնի մէջ պարզ եւ տրամաբանական հարց է առաջանում՝ իսկ որն է այլընտրանքը: Ով է այսօր ներկայացնում գործող իշխանությունն ու առկայ ընդդիմությունն գործնական, տեսանելի, շօշափելի, առարկայական այլընտրանք: Միայն այն խօսքը կամ դիրքը, «թէ նրանք երկուսն էլ բանի պէտք չեն, իսկ ելքը ես եմ, կամ իմ մտածածը», դեռեւս չի նշանակում այլընտրանք: Այլընտրանքը մտածողութիւն է, կենսագրութիւն, պատմութիւն, ներկայ, ծրագիր, գաղափար, աշխատանք, պայքար: Կայ արդեօք Հայաստանի քաղաքական դաշտի որեւէ անկիւնում այդպիսի բան: Թերեւս ոչ: Մինչդեռ կեանքն ընթանում է առաջ, իսկ երբ կեանքն ընթանում է առաջ, ապա այդ ընթացքը հասարակության համար ինչ որ առումով օգտակար կարող է դառնալ միայն ու միայն երկրում քաղաքական մրցակցութեան առկայությունն պարագայում: Իսկ այդ մրցակցութիւնն այսօր ապահովում է ներկայիս ընդդիմությունը: Այն գուցէ ունի որակի հետ կապուած բազմաթիւ խնդիրներ, գուցէ ունի դեռեւս պատասխանի ապաստարան միջոցներ, ունի շատ դէմքեր, որոնք ուղղակի չեն տեղաւորում այն գաղափարների ու արժէքների տրամաբանություն մէջ, որոնք դաւանում է նոյն ընդդիմությունն ու որոնց համար պայքարում: Սակայն այդ ընդդիմությունն այլընտրանք այժմ, առայժմ, դեռեւս չկայ, հետեւաբար ողջունելի է անգամ այդ որակի ընդդիմությունն գոյութիւնը, եթէ նոյնիսկ իրաւացի համարենք այն միտքը, թէ ընդդիմությունը որակական ներուժով մեծ հաշուով քիչ է տարբերում իշխանությունից: Անգամ եթէ ընդդիմությունն ու իշխա-

ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԵՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ ԱՆՑԱԾ ՄԵԿ ՏԱՐԻՆ

«Տարին լարուած էր եւ յազեցած իրադարձութիւններով. յետընտրական պրոցէսները երկիրը տարան այնպիսի հունով, որ բաւական լուրջ միջադէպեր տեղի ունեցան, եւ երկրում վստահութեան մթնոլորտի, արդարութեան դեֆիցիտի հետ կապուած կային խնդիրներ», - ասաց Հայաստանի հանրապետական կուսակցութեան խօսնակ, Ազգային ժողովի պատգամաւոր էդուարդ Շարմազանովը՝ «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ գրոցում գնահատելով 2008 թուականի Փետրուարի 19-ի նախագահական ընտրութիւններից անցած մէկ տարին:

«Ես հետու եմ այն մտքից, որ մեր երկրում ամէն ինչ նորմալ է եւ ամէն ինչ յաղթահարուած է, այդ թւում նաեւ վստահութեան դեֆիցիտը, բայց կարծում եմ, որ իշխանութիւններին հնարաւորութիւն է տրուած, եւ իշխանութիւնները կարողանում են իրականացնել այն բարեփոխումները, որ նրանք խօսք են տուել Փետրուարի 19-ից առաջ, եւ նախագահի գլխաւորութեամբ յստակ երեւում է այն լոյսը թունելի ծայրին, որը քայլ առ քայլ Հայաստանը տանում է դէպի աւելի բարեկեցիկ կեանք», - յայտարարեց իշխող կուսակցութեան խօսնակը՝ յաւելելով. - «Պրոբլեմները կան, դեռեւս ամբողջութեամբ յաղթահարուած չեն «Մարտի 1»-ի հետեւանքները, որովհետեւ եւ դատարանութիւնն է գնում, եւ կան բազմաթիւ հարցադրանքներ, բայց յուսով եմ, որ հասարակութիւնը տեսնում է այն քաղաքական կամքը եւ այն անկեղծութիւնը, որը կայ եւ երկրի նախագահի, եւ իշխող կուսակցութեան եւ կոալիցիայի մօտ»:

Երկրի ներքաղաքական կեանքում անցած մէկ տարուայ ձեռքբերումների վերաբերեալ Շարմազանովը ասաց. - «Առաջինը մեր նորագոյն պատմութեան մէջ՝ մենք ականատես եղանք, որ երկրի գլխաւոր քաղաքական ամբիոնից, այն է՝ Ազգային ժողովից, հանրապետութեան նախագահը խօսեց պրոբլեմ-

ների մասին, ոչ թէ առաջին հերթին ձեռքբերումների, այլ այն արատաւոր երեւոյթների մասին, որոնք կան մեր երկրում»:

Իշխանութեան եւ ընդդիմութեան ներկայացուցիչները գնահատում են նախագահական ընտրութիւններից անցած մէկ տարին

«Տարին լարուած էր եւ յազեցած իրադարձութիւններով. յետընտրական պրոցէսները երկիրը տարան այնպիսի հունով, որ բաւական լուրջ միջադէպեր տեղի ունեցան, եւ երկրում վստահութեան մթնոլորտի, արդարութեան դեֆիցիտի հետ կապուած կային խնդիրներ», - ասաց Հայաստանի հանրապետական կուսակցութեան խօսնակ, Ազգային ժողովի պատգամաւոր էդուարդ Շարմազանովը՝ «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ գրոցում գնահատելով 2008 թուականի Փետրուարի 19-ի նախագահական ընտրութիւններից անցած մէկ տարին:

Հայ Ազգային Կոնգրեսի ներկայացուցիչ Դաւիթ Շահնազարեանը, մինչդեռ, «Ազատութիւն» ռադիոկայանի հետ գրոցում յայտարարեց, թէ «այն, ինչ տեղի ունեցաւ մէկ տարի առաջ, դա ամէն ինչ էր, բայց ոչ ընտրութիւններ»:

«Ես համարում եմ, որ այս մէկ տարում տեղի ունեցաւ մեր հասարակութեան խոշոր, մեծ առաջընթաց, մենք դարձանք, ըստ էութեան, քաղաքացիական հասարակութիւն. սա ամենամեծ նուաճումն է», - վստահեցրեց ընդդիմադիր գործիչը: - «Երկրորդ՝ իշխանութիւնը ամբողջապէս բացառեց իր էությունը, ցոյց տուեց, որ որեւէ կապ չունի օրէնքի հետ, քաղաքականութեան հետ, եւ ապացուցեց, որ այն գնահատականը, որ տրուել էր, որ սա աւագակապետութիւն է, ուղղակի դա հաստատում է»:

Շահնազարեանի համոզմամբ՝ «այս մէկ տարուայ ընթացքում դրուեց այն հիմքը, որով Հայաստանը շարժուելու է դէպի ժողովրդավարութիւն, դէպի այսպէս կոչուած եւրոպական արժէքներ». - «Դա անշուշտի պրոցէս էր, որը անցած մէկ տարում տեղի ունեցաւ»:

այն է, որ բանը առկայ է, իսկ այդ բանը վերջին տասնամեակի թերեւս միակ իրական հասարակական-քաղաքական գործընթացն է, որ սկսել է 2007 թուականից, ստիպելով բոլորին բացուել կամայ, թէ ակամայ:

A.B.A. INSURANCE SERVICES

Life, Health
Group Health
Disability
Long Term Care

Blue Cross of California 1975-2008 Blue Shield of California

33th ANNIVERSARY

ԱՊԱՌՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԻՐԱԺԵՇՏ Է

ԵՐՔԵՔ ՈՒՇ ԶԷ ՎԵՐԱՔՆՆԵԼՈՒ ԶԵՐ ԱՊԱՌՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՐՈՆԵԱՆ

818 500-9585 ABA INSURANCE SERVICES 805 E. Broadway . Glendale, CA 91205

E-mail: BMaronian@AOL.com ONE EIGHT HUNDRED FOUR "HAI- TAD"

ԸՆԴԱՔԱԿԱՆ

ՕՊԱՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂԵԱՆ

1990 թուականին երբ Խորհրդային Միությունը պատմութեան անցաւ, Ամերիկա եւ Գերմանիա Ռուսաստանին խոստացան որ, օգտուելով իր տկարութենէն, «ՆԱԹՕ»-ի սահմանները ընդարձակման պիտի չենթարկէին, երբ կը փորձէին Արեւմտեան եւ Արեւելեան Գերմանիաները իրարու միացնել:

1997 թուականին, ժխտելով այս խոստումը, Արեւմուտքը ծրագրեց «ՆԱԹՕ»-ն տարածել դէպի Ռուսաստանի մօտակայ երկիրները, եւ այս ծրագրով, Ռուսաստանը ինքզինք խաբուած զգաց: Այլ խօսքով, ռուսերը Արեւմուտքի խոստումներու նկատմամբ, իրենց հաւատքը կորսնցուցին: Աւելին, Քրեմլինի համար, սոյն ընդարձակման ծրագիրը Արեւմուտքը ուզեց կապել, իբրեւ թէ, ժողովրդավարութեան-տեմոքրատի, Խորհրդային նախկին երկիրներէն ներս հաստատման գործընթացին:

Հարցը հոն էր որ «ՆԱԹՕ» միացող նախկին կոմունիստական 3 երկիրներու պարագային – Լեւաստան, Հունգարիա եւ Չեխոսլովակիա, տեմոքրատի պարտադրութիւն տեղի չունեցաւ: Ռուսերը արդարօրէն սկսան մտածելու որ եթէ ամերիկացիները իրապէս կը հաւատային որ «ՆԱԹՕ»-ի մասնակցութիւնը լաւագոյն միջոցն էր ազատ ընտրութիւններ, եւ կամ մարդկային իրաւունքներ պաշտպանելու համար, հապա ինչո՞ւ իրաւունք չէր տրուեր նախկին ամենամեծ համայնավար երկիր, Ռուսաստանին մասնակցելու «ՆԱԹՕ»-ին: Ընդհակառակը, Մոսկուային պիտի ըսուէր որ ինք պիտի չկարենայ մաս կազմել:

«ՆԱԹՕ» գինուորական կազմակերպութեան, Ամերիկայի կողմէ ղեկավարուող, ընդարձակումը ռուսերուն տուաւ ուրիշ դաս մը եւս: Օգտուելով իր տկարութենէն, ամերիկացիները յառաջ տարին իրենց ծրագիրները: Իսկ ռուսերը, որպէսզի խօսք ունենան Եւրոպայի գործերուն խառնուելու, պէտք է զօրաւոր ըլլային գինուորական գետնի վրայ: Ինչ որ ցոյց տուին անցնող ամսուայ ընթացքին, Վրաստանի մէջ տեղի ունեցած հինգօրեայ կարճ, եւ սակայն, քանդիչ պատերազմով: Այս պատերազմը նաեւ տեղի ունեցաւ Վրաստանի եւ Ուքրանիոյ ՆԱԹՕ մասնակցութեան հրաւերի լոյսին տակ, հրաւեր որ զօրաւոր կերպով յառաջ կը մղուէր ամերիկացիներու կողմէ: Իսկ Վրաստանի անխոհեմ նախագահը, Միխայիլ Սահակաշվիլի, ենթադրելով որ Ռուսաստան լուռ պիտի անցնի Հարաւային Օսեթիայի վրայ իր կատարած յարձակումին նկատմամբ, ենթարկուեցաւ Ռուսաստանի զօրաւոր միջամտութեան, ահաւոր վնասներու հասցնելով ոչ միայն իր երկիրը, այլ ամբողջ Անդրկովկասի շրջանը, նոյնպէս առիթ տալով որ Թուրքիա հրապարակ իջնէ այդ շրջանի անվտանգութեան պաշտպան հանդիսանալու պատրուակով:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ Այս բոլորին լոյսին տակ, Արեւմուտքը ներկայիս, ինչպէ՞ս պէտք է վարուի Ռուսաստանի հետ: Պէտք է խոստովանիլ որ գոյութիւն

չունին լաւ ընտրութիւններ գործելու համար: Ամերիկայի որոշ մտածողներ այն կարծիքին են որ, նոյնիսկ վրացի-ռուս այս ընդհարումէն ետք, տակաւին կը պնդեն Վրաստանի մասնակցութեան ՆԱԹՕ-էն ներս: Չեն անդրադառնար, կամ գիտակցօրէն կ'ուզեն մոռնալ որ «ՆԱԹՕ»-ն փոխադարձ պաշտպանութեան պայմանագրութիւն մը կը հանդիսանայ, եւ եթէ Վրաստան մաս կազմէ այս գինուորական ուխտին, Ամերիկա ստիպուած պիտի ըլլայ իրեն օգնութեան հասնելու, նոր պատերազմի մը պարագային: Այս օգնութիւնը պիտի նշանակէ գինուորական միջամտութիւն մը ուղղակի Ռուսաստանի սահմաններու մօտ: Կասկած չի կրնար գոյութիւն ունենալ որ ռուսերն ալ պիտի միջամտեն գինուորական գետնի վրայ, նոյնիսկ հիւլակական գէնքերու գործածութեան հաւանականութեամբ: Նման սենարիօ մը լուրջ վտանգ կ'ենթադրէ համաշխարհային խաղաղութեան, մանաւանդ երբ նաեւ նկատի առնուի որ Ամերիկան արդէն իսկ միտքուած է Աֆղանիստանի մէջ, որ սխալ կամ շիտակ, Ամերիկայի Վիեթնամը կը նկատուի:

Ի՞՞՞՞՞՞՞ ԿՐՆԱՅ ԸՆԵՆ ԵՄԱՍԱՆ

Ռուս-Վրացի ընդհարումը տեղի ունեցաւ ձօրձ Պուշի տիրահաշակ իշխանութեան օրով: Ներկայիս Ամերիկայէն ներս հաստատուած է նոր իշխանութիւն, Պարաք Օպամայի նախագահութեամբ, իշխանութիւն՝ որ կը զգուշանայ առճակատումի քաղաքականութենէն, եւ կ'ուզէ հարցերուն մօտենալ դիւանագիտութեամբ եւ երկխօսութեամբ, պատերազմական միջամտութիւնը թողնելով ամենավերջին ընտրութեան: Այս նկատումով, եւ աչքի առջեւ ունենալով Վրաստանի բիրտ միջամտութիւնը Ռուսաստանի կողմէ, Ամերիկայի հրաւերը Վրաստանի եւ Ուքրանիայի «ՆԱԹՕ»-ի մասնակցելու գէթ առ այժմ մէկ կողմ դրուի: Անկախ ասկէ, Ուաշինկթընը կրնայ վտազել առաւել եւս Ռուսաստանի հետ իր կապերը: Թելադրելի պիտի ըլլայ որ Արեւմուտքը, յատկապէս Ամերիկան, նորոգէ իր ապահովութեան գործակցութիւնը Ռուսաստանի հետ: Այս գործակցութիւնը կրնայ ունենալ ուղղակի Ռուսաստանի «ՆԱԹՕ»-ի մէջ մուտքի ձեւ մը, որ բոլորովին նոր առանցքի ձեւ կրնայ առնել: Ի հարկէ այս տեսակ մը անկարելիութիւն նկատուի, սակայն ներկայի «ՆԱԹՕ»-ն 20 տարի առաջուայ կազմակերպութիւնը չէ, եւ Ռուսաստանի մասնակցութեան հրաւեր մը Օպամայի փոփոխութեան ծրագրին մէջ կրնայ մտնել:

Հարցը հոն է որ, այսօրուայ Ռուսաստանը, մանաւանդ Խ. Միութեան փլուզումէն յառաջ եկած տկար Ռուսաստանը չէ: Փութիւնեան եւ Մետվետեան իշխանութիւնները բաւականին ժողովրդականութիւն կը վայելեն, իրենց ունեցած պետական եւ տնտեսական նոր տուեալներով: Հոգեբանական գետնի վրայ ալ, ինչպէս պարագան լոյսին տակ, Ռուսաստանը պատրաստ չի թուիր որեւէ ոտնձգութեան իր մեծ երկիր մը ըլլալու ինքնագոհութեան դէմ հարուած

մը ստանալով: Արեւմուտքը, մանաւանդ Եւրոպան, իր ուժային-կազային պահանջներով, երբեք տրամադիր չի թուիր Ռուսաստանը անհանգստացնելու: Արեւմուտքի եւ Ամերիկայի լաւագոյն յոյսը Ռուսաստանի հետ խաղաղ գոյակցութեան մէջ կը կայանայ, միեւնոյն ատեն առաւել եւս զարգացնելով տնտեսական կապերը: Վրաստանի պատերազմէն ետք, եւ ներկայի համաշխարհային տնտեսական դժուարին կացութեան մէջ, Ռուսաստանի

դիզած հարստութիւնն ալ որոշ տկարացման ենթարկուեցաւ: Գալիք տասնամեակին, Ռուսաստանը եւս, շատ հաւանօրէն, տրամադիր նկատմամբ, ցարդ հետեւած իր քաղաքականութիւնը փոխելու: Պարաք Օպաման թերեւս անկարող ըլլայ կացութեան մէջ լման փոփոխութիւն մտցնելու: Սակայն կրնայ արգիլել աւելի վատթարացում մը Ամերիկա-Ռուսաստան փոխ-յարաբերութեան:

Advertisement for 'ՀԱՅՐԱՈՎԷ' (Hayiravay) featuring a cartoon illustration of three men in white coats. The text includes the name 'ՀԱՅՐԱՈՎԷ', the address '2495 E. Mountain Street, Pasadena', and contact information: 'Վերստ, Փետրուար 15 - ԿԱԼԿԱ - ԺԱՄԸ 5:00-ին, \$50'. It also lists various locations and phone numbers for the service.

ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ

ՊԱՏԻՒՄ ԱՐԺԱՆԱԻՈՐԱՅ ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԱԶԱԶԵԱՆԻ ՅՈՒՐԵԼԵԱՆ

Յ. Ս.

Շուրջ 30 տարիներ է ի վեր կը գտնուի մ այս գաղութին ներս, եւ անվարան կրնամ վկայել որ քիչ անգամ ներկայ գտնուած եմ որեւէ մէկուն՝ գրող, մտաւորական, հասարակական գործիչ, յոբելիանական հանդիսութեան մը, որ նախ այսքան բազմամարդ (արդարեւ Հայց. եկեղեցու Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդարանի Գալաթեանի սրահը լեփեցուն) եւ ապա, այսքան որակաւոր յայտագիր ունեցող ձեռնարկի մը: Հակառակը պիտի գարձացնէր ինձ, նկատի առած յարգուող անձնաւորութեան անհատական նկարագրային արժանիքները, եւ անոնց կողքին, իր տաղանդին արգասիքները հանդիսացող ստեղծագործական վաստակին:

Գաղութի հայկական մամուլը լայնօրէն անդրադարձաւ Կիրակի, 8 փետրուար 2009, կ. ե. ժամը 6:00էն սկսեալ, վերոյիշեալ սրահէն ներս տեղի ունեցած, իր ծննդեան 85-ամեակին առթիւ այն հանդիսութեան, որ առանց այլեւայլի, ունեցաւ նկարագրական բազմաթիւ ածականներ, ինչպիսիք էին «փառաշուք», «չքեղ», «բծախնդրօրէն կազմակերպուած», «սահուն ընթացքով», «տպաւորիչ», եւ այլն:

Հանդիսութիւնը կը վայելէր հովանաւորութիւնը Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեանի, իսկ կազմակերպութիւնը չորս մշակութային կազմակերպութեանց՝ Հ.Բ.Ը.Մ. Թէքէեան մշակութային Միութեան, Նոր Մերուրդ Մշակութային Միութեան, Համագրգային Կրթական եւ Մշակութային Միութեան: Երբ չորս գործող եւ վաստակաւոր մշակութային Միութիւններ հրապարակ կ'իջնեն գործակցաւոր ձեռնարկ մը կազմակերպելու, արդիւնքը չէր կրնար տարբեր բնոյթ, տարողութիւն եւ արժէք ունենալ, յաջողութիւն մը, որ արժանի է ամէն գնահատանքի եւ շնորհաւորութեան: Եթէ նաեւ նկատի առնուի հանդիսութեան մասնակից անձնաւորութեանց հանգամանքները, արդիւնքը նոյնպէս մեծապէս գնահատելի պիտի ըլլար: Այսպէս, ձեռնարկի հանդիսավարութիւնը կատարեց Տօքթ. Կիրակոս Մինասեան, որ նրբօրէն պատրաստուած, վարեց ամբողջ յայտագիրը: Ընդհանրապէս կը յաջողին այն հանդիսավարները, որոնք իրապէս լուրջի կ'առնեն իրենց պարտականութիւնը իբրեւ յայտագրի պատասխանատու: Յարգելի Տօքթորին խօսքը սոսկական բացման խօսքէ մը աւելի անդին կ'երթար եւ ունէր լուրջ բովանդակութիւն: Անկախ իր խօսքէն, Մինասեան պատշաճօրէն ներկայացուց յայտագրի իւրաքանչիւր մասը, որպէսզի ներկաները լաւապէս ճանչնային իւրաքանչիւր մասնակցողի ներկայացուցած

նիւթը: Օրուան երկու բանախօսները՝ գաղութին ծանօթ դէմքեր, եւ մշակոյթի նուիրեալ մարդիկ, իրենց ստանձնած դերերը լաւապէս կատարեցին: Վաչէ Սեմերճեան, որ սոյն հանդիսութեան կազմակերպչական առիւծի բաժինը իր վրայ վերցուցած էր, խօսեցաւ «Ստեփան Ալաջաջեան Մարդը» նիւթին շուրջ, տալով անոր կեանքի գանազան դրուագները, ինչպէս նաեւ անհատական եւ նկարագրային արժանիքները: Յոբելիարը օժտուած է անկեղծ, անմիջական, հաղորդական եւ մանաւանդ համեստ նկարագրային արժանիքներով, որոնք գինք դարձուցած են փնտրուած անձնաւորութիւն մը իր կեանքի ամբողջ տեւողութեան: Երկրորդ բանախօսը, փրոֆ. Օշին Քէշիշեան, որ նաեւ պատրաստած էր փոքրիկ մենագրութիւն մը Ալաջաջեանի գործերէն, ունեցաւ բաւական լայն վերլուծում մը վարպետին գործերուն, եւ տուաւ անոր գրական բազմաթիւ յատկանիշերը, եւ անոնց առնչուածութիւնը աւօրեակի եւ երեւակայականի հետ:

Գեղեցիօրէն խմբագրուած յայտագիր-գրքի մէջ յոբելիարին մասին գնահատելի վկայութիւններ ունէին Սիլվա Կապուտիկեան, ակադեմիկոս Լեւոն Հախվերտեան, ակադեմիկոս Եղուարդ Զրբաշխան, եւ ակադեմիկոս Սեւակ Արզումանեան, վկայութիւններ, որոնք տեսաների գով մատուցուեցան ներկայ հասարակութեան: Խնամուած ելոյթ ունեցաւ ծանօթ արուեստագիտուհի Նուրէ Աւետիսեան, ընթերցելով 1965, Ապրիլ 25ին, վարպետին գրութիւնը որուն մէջ ան կը նկարագրէր հայրենասիրութեան իր հասկացողութիւնը:

Գեղարուեստական բաժինն ալ այնքան այլազան եւ ճոխ էր, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին «Լիլիա» պարախումբը, ղեկավար Լիլիա Մարգարեան, «Վարդավառ» յաջող պարով, յոբելիարի թոռներու Միմի եւ Լորի հայրապետեաններ - Սելին Ալաջաջեան, «Պալենի» պարով, իրանահայ Միութեան երգչախումբը, ղեկավար Միքայէլ Աւետիսեան երեք խմբերգներու յաջող կատարումներով: Առաջնորդ Սրբազանի պատգամը փոխանցեց Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Տաճատ Մ. Վրդ. Եարտըմեան, իսկ ներկայ Վաչէ Արք. Յովսէփեան յոբելիարին յանձնեց յիշատակի գեղեցիկ մանրանկար խաչքար մը:

Յոբելիարի շնորհակալական խօսքը արտասանեց իր շնորհալի թոռնուհին Միմի Հայրապետեան, գեղեցիկ հայերէնով մը:

Վարձքը կատար այս գեղեցիկ յոբելիանական հանդիսութիւնը կազմակերպողներուն, որուն իրապէս արժանի է 85-ամեայ, տաղանդաշատ եւ հայրենասէր Ստեփան Ալաջաջեան:

ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՄԲ ՆՇՈՒԵՑԱԻ Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵՂԱՐՁԸ

ԳԱՐԻԷԼ ՄՈՒՆՅԱՆ

Սփիւռքի այս հեռաւոր փեռուն մեր ազգային աւանդութեանց ամբօրէն կառչած կը մնայ նաեւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին: Այս կապակցութեամբ ոչ մէկ ճիգ չի խնայեր Արեւելեան Լոս Անձեղոսի Ս. Սարգիս Եկեղեցու չորս հովիւն ու ծխական խորհուրդը:

Արդարեւ, Կիրակի 8 փետրուար, 2009 յիշատակելի օր մը պիտի մնայ այս եկեղեցու պատմութեան մէջ: Ոչինչ չէր խնայուած պատշաճ շուքով նշելու հայրութեան սիրելի սուրբերէն Ս. Սարգիսի անուանակոչութեան 39րդ տարեդարձը:

Այդ օր այս ոչ հայաբնակ շրջանի եկեղեցին նեղ կու գար բազմահարկ ու խտուաւոր հաւատացեալներու համար: Ծառեր յոտնկայս հետեւեցան արարողութեան: Օրուան պատարագին էր Հիւսիսային Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմի առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեան, առնթրեակալութեամբ Արթ. Տ. Նարեկ Ա. Քհնյ. Մատարեանի: Իսկ Կոմիտասեան քառաձայն հոգեգմայլ երգեցողութիւնը՝ ներդաշնակասօրէն կատարեց Խաչատուրեան դպրաց դաս երգչախումբը, խմբավարութեամբ Բարշ. Ստեփան Սրկ. Կէօզիմեանի:

Թեմիս բարեխնամ առաջնորդը՝ իր քարոզին մէջ տուաւ երեք հիմնական պատգամներ նորոգելու համար մեր հոգեւոր կեանքը աղօթքի ընդմէջէն: Ան անդրադարձաւ նաեւ Սուրբ Սարգիս Զօրավարի օրինակելի կեանքին մասին, որ «աշխատեցաւ ու խոնարհեցաւ Աստուծոյ կամքին առջեւ, գործադրելով աւետարանի պատգամները»: Այնուհետեւ շնորհաւորեց բոլոր Սարգիսներն ու Մարտիրոսները:

Այս առթիւ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. առ ի գնահատանք Ս. Սարգիս եկեղեցու ծխական խորհուրդէն ներս անձուիրաբար ծառայութիւն մատուցողներ վարդավառութեակին, Արմենակ Պալեանին եւ Սարգիս Օհան Օղլուին պարգեւատրեց առաջնորդարանի «Հայ Ոգի» շքանշանով: Իսկ Տիկնանց Միութեան փոխ-ատենապետուհի Փայլածուն Քիւրճեանն արժանացաւ Առաջնորդ Յովնան Սրբազանի «Օրհնութեան Գիր»ին:

Պատարագի աւարտին տեղի ունեցաւ աւանդական մատաղի օրհնութիւն, որմէ բաժին ինկաւ բոլոր ներկաներուն:

Այնուհետեւ եկեղեցու կից «Մամուլեան» սրահին մէջ յատուկ հրաւիրեալներու համար կազմակերպուած էր սիրոյ սեղան ճաշկերոյթը:

Տօնականօրէն զարդարուած սրահին եւ այլազան համադամ ուտելիքներով ճոխացած սեղաններուն շուրջ իրենց տեղերը գրաւած էին թեմիս բարեջան առաջնորդ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրտէրեան, Թեմական Խորհուրդի ատենապետ իրաւաբան Յովսէփ Կանիմեան, եկեղեցու ժրջան հովիւ Արթ. Տ. Նարեկ Ա. Քհնյ. Մատարեան, ինչպէս նաեւ տարբեր կառույցներու ներկայացուցիչներ, բարերարներ եւ անդամներ:

Սեղաններու օրհնութենէն ետք

օրուան հանդիսավար բըշ. Յակոբ Սրկ. Ծերունեան, բարի գալուստի ջերմ խօսքերով ողջունեց ներկաները եւ ապա ամփոփ գիծերով ներկայացուց վերջին տասնամեակի եկեղեցու գործունէութիւնը: Իր սրտի խօսքն ըսաւ նաեւ Ծխական Խորհուրդի ատենապետ վարդավառ Թուրթակ: Ապա գործադրուեցաւ գեղարուեստական ամփոփ յայտագիր մը: Ամուսնով հանդէս եկան Արեւիկ եւ Ռուբիկ Սարուխանեանները եւ իրենց շնորհալի կատարումով ոգեւորեցին ներկաները:

Թեմական Խորհուրդի ատենապետ՝ Տիար Յովսէփ Կանիմեան ելոյթ ունենալով իր ուրախութիւնը յայտնեց այս բարեբաստիկ առիթին համար: Ան յայտնեց թէ Ս. Սարգիս եկեղեցին շատ ծառայութիւններ ունի կատարելիք ըլլալ հոս, ըլլալ նոր վայրին մէջ, ուր պիտի փոխադրուին: Իսկ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին, իր բոլոր միաւորներով նեցուկ պիտի կանգնի իրեն:

Ս. Սարգիս եկեղեցու հովիւ Արթ. Տ. Նարեկ Ա. Քհնյ. Մատարեան իր խօսքին մէջ անդրադարձաւ Ս. Սարգիս եկեղեցու անցնող 59 տարիներուն գործունէութեան: Ան նշեց նաեւ որ Ս. Սարգիս եկեղեցին պիտի փոխադրուի նոր վայր:

Ս. Սարգիս եկեղեցու հովիւ Արթ. Տ. Նարեկ Ա. Քհնյ. Մատարեան իր խօսքին մէջ անդրադարձաւ Ս. Սարգիս եկեղեցու անցնող 59 տարիներուն գործունէութեան: Ան նշեց նաեւ որ Ս. Սարգիս եկեղեցին որոճած է փոխադրել նոր վայր մը: Մինչ այդ՝ այս եկեղեցու դռները բաց պիտի մնան: Ան նաեւ իր ուրախութիւնը յայտնեց որ 8 երիտասարդներ ներկայիս միացած են ծխական խորհուրդին, իրենց օգտակար ծառայութիւնը բերելու: Տէր Նարեկ գնահատանքով արտայայտուեցաւ նաեւ եկեղեցու Տիկնանց Միութեան եւ այլ յանձնախումբերու արդիւնաշատ գործունէութեանց մասին:

Ճաշկերոյթի աւարտին խօսք առնելով Առաջնորդ Յովնան Սրբազանը, դրուատանքով անդրադարձաւ Ս. Սարգիս եկեղեցու գործունէութեան եւ նոր աղօթավայր փոխադրուելու ծրագրի մասին, ընդգծեց միանգամայն որ «Ս. Սարգիսի անուրը կրող նոր աղօթավայրը պիտի դառնայ հոգեւոր այն ուժաւոր, ուր Աստուծոյ փառքին համար պիտի շարունակենք մեր եկեղեցանուէր ծառայութիւնը»:

Սրբազանը առանձնապէս անդրադարձաւ նաեւ այս օրերուն կառուցման մէջ եղող Առաջնորդարանի կից Մայր Տաճարի շինութեան: Ասիկա՝ պիտի հանդիսանայ առաջնորդարանիս մայր եկեղեցին, որ պիտի ունենայ հայկական ճարտարապետութեան ոճ: Մէկ տարիէն՝ 2010ին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պիտի գալ կատարելու Մայր Տաճարի օծումը, որ պիտի դառնայ պատմական եւ փառահեղ առիթ մը մեր թեմի պատմութեան մէջ:

«Սիրոյ Սեղան»ի գրեթէ բոլոր մասնակիցները կատարեցին իրենց արտաբուխ նուիրատուութիւնները Ս. Սարգիս եկեղեցին եւ լաւագոյն տպաւորութիւններով մեկնեցան սրահէն:

833 W. Glendale Blvd. Glendale, CA 91202 (818) 240-0065

Dr. Missak Ekmekdjian
Chiropractor

Dr. Anahid Ekmekdjian
Chiropractor

Մեծահասակներու և մանուկներու Բարբոզաբարձիք բաժնում:
Փոխազատ, վզի, մէջքի, յօդադնի և մկանային ջրակր:
Բերնաշարքի վթարի հետեւեցող պատասխան
վնասումներու բաժնում:

Ձեր առողջութիւնը մեր մտահոգութիւնն է

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ

**ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐ ԵՒ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ
ՅԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԻՆՉՊԵՍ ԶԱՐԳԱՑՆԵԼ ԱՅՍ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ**

ՔԱՂԵՑՄ.Պ.Յ.

Իմաստութեան երկրին մէջ, կար մարդ մը, որ միշտ ծանր սափոր մը ուսին կը շրջէր լեռ ու ձոր: Իմաստունը հանդիպեցաւ օր մը անոր եւ հարցուց:

- Ինչո՞ւ բեռդ գետինը չես դներ:

- Աւաղ, պատասխանեց մարդը, չեմ կրնար, որովհետեւ գետին դնելուս պէս կը շրջի եւ կրնայ պարպուիլ: Թանկագին բան մը կը պարունակէ: Յիշողութիւնը:

- Քեզի խրատ մը տամ, ըսաւ իմաստունը: Յիշողութիւնը պէտք ունի կամքի, ուշադրութեան եւ կեդրոնացումի: Այս երեք առաքիլ-նութիւններով եռոտանի մը շինէ եւ դիր վրան սափորդ, որ յիշողութիւնը կը պարունակէ: Յետոյ առ գաւազանդ ու գնա քարոզել մարդոց: Վերդարձիդ սափորին մէջ պահէ բերած բոլոր յիշատակներդ եւ բաւական է ուզած ատենդ բանազան պէտք եղած յիշատակները գտնելու համար:

Հնդկական այս առասպելը ցոյց կու տայ, թէ երեք յատկութիւններու պէտք ունի յիշողութիւնը:

Ուշադրութիւն, կամք եւ կեդրոնացում: Յոյց կու տայ նաեւ թէ ինչ գանձ է յիշողութիւնը:

Մեր օրերուն ալ դիրք մը շինելու, քննութեան յաջողելու, մշակոյթ ունենալու կամ պարզապէս ընկերութեան մէջ փայլելու համար, գոնէ խելքին չափ ալ յիշողութեան պէտք ունինք:

Դժուար է քանի մը բառով սահմանել յիշողութիւնը: Շօշափելի գործարան մը չէ, ոչ ալ տեսանելի: Գիտենք միայն թէ իր կեդրոնը ունի ուղեղին մէջ եւ մինչեւ տասը միլիառի շափ ջղախիւն բջիջներու ցան մը կը գրաւէ: Կազմուած է երեք բարդ գործողութիւններէ. ախիւն արձանագրել դէպքը, ճանչնալ գաջն եւ յետոյ ոգեկոչել: Յիշողութիւնը կարողութիւնն է, որուն շնորհիւ մեր միտքը կը պահենք ինչ որ զգայարանները կը հարորդեն կամ կը սորվեցնեն մեզի:

Պղուտարքոս յիշողութիւն կը կոչէր հոգիին շտեմարանը: Այս պատկերը շատ լաւ կը բացատրէ յիշելու մեքենականութիւնը: Նախ կը ստանանք տպաւորութիւններ գոր կ'ամբարենք մեր ենթագիտակցութեան խորը: Յետոյ մեր կամքը կը հրամայէ ջղախիւն բջիջներու գտնել եւ լոյսին բերել պահուած տպաւորութիւնը: Վերջապէս կը ճանչնանք գաջն եւ անցեալ դէպքերու շարքին մէջ իր տեղը կը գտնենք: Ոչ մէկ յիշատակ կը կորսուի, միայն կրնայ աղօտիլ եւ երեւան կու գայ մեր փափաքով, գաղափարներու գուգորդութեամբ

կամ մասնաւոր պայմաններու տակ: Յիշատակի մը ճշգրտութիւնը կախում ունի առաջին. տպաւորութեան զօրութենէն: Օրինակի համար, չենք կրնար յիշել փողոցի բոլոր անցորդներ, բայց թող գայ գաճաճ մը, հսկայ մը, անճուղի արդուզարդով կին մը, անոր յիշատակը որոշապէս պիտի դրոշմուի մեր ուղեղին մէջ, որովհետեւ մեր ուշադրութիւնը գրաւած պիտի ըլլայ: Մեր նկարագրին, մտային մակարդակին, արհեստին ու ասպարէզին բերումով, որոշ տեսակի բաներ աւելի լաւ կը յիշենք քան միւսները:

Կարգ մը հիւանդութիւններ մարդը կը գրկեն յիշելու կարողութենէն: Անոնք կ'ազդեն յիշողութեան յատուկ ջղախիւն կեդրոններուն:

Ամնեզիի (յիշողութեան կորուստ) ենթակայ են լուսնոտները, տխմարներ, ալքոլիք ծնողքի գաւակները: Ծերութիւնը, արկած մը, կամ մեծ յուզում մըն ալ պատճառ կրնան դառնալ անոր:

Յիշողութիւնը կրնայ կորսուիլ մասամբ կամ ամբողջապէս, առաւել կամ նուազ երկար պայմանաժամով: Սկզբունքով գլխուն վրայ ստացուած ամէն վէրք կամ հարուած կրնայ յիշողութիւնը վատնել:

Ծերերուն եւ տխմարներու մօտ յաճախ կը տկարանայ յիշողութեան արձանագրելու կարողութիւնը, ամէն դէպք կ'անցնի առանց հետք ձգելու անոնց ուղեղին վրայ: Ենթակաւն ալլելու չի կրնար կեդրոնացնել իր ուշադրութիւնը: Կը մոռնայ ներկան, բայց կը յիշէ իր մանկութեան օրերը: Նմանապէս, վիրաւոր մը, պիտի յիշէ որոշապէս ինչ որ պատահած է իր վիրաւորուելէն առաջ, բայց պիտի չճանչնալ բժիշկը որ կը խնամէ գինքը անկէ ի վեր:

Երբեմն ալ յիշողութեան ոգեկոչելու գործողութիւնն է որ կը կաղայ: Յիշատակը արձանագրուած ու պահուած է մտքին մէջ, բայց չի կրնար գիտակցութեան լոյսին ելլել: Պատերազմի վիրաւորներ կան, որոնք իրենց անունն անգամ կը մոռնան: Մոռացումը կը վերաբերի շատ անգամ կեանքի որոշ մէկ շրջանին: Սպայ մը, որ ձիւն ինկած էր, մոռցած էր իր առաջուկան կեանքը բայց բնական կերպով ամէն ինչ կը յիշէր իր անկումէն ի վեր:

Կը պատահի որ յիշատակը պահուած ըլլայ, ոգեկոչուի բնականաբար, բայց անճանաչելի ըլլալ ենթակային համար: Ծանօթ նկարիչ մը, ջղախիւն ծանր տագնապէ մը ետք, ալլելու չէր գիտեր գործածել իր վրձինը: Անգլերէնի

ուսուցիչ մը, արկածէ մը ետք ալլելու բառ մը չէր գիտեր այդ լեզուէն: Ուրիշ պարագաներու մէջ, հիւանդը չի ճանչնար առարկաները եւ չի գիտեր մեկնաբանել աղմուկները: Կան՝ որոնք ալլելու չեն գիտեր գրել, ուրիշներ մոռցած են խօսիլ կամ կարդալ: Յիշողութեան հիւանդութիւններուն մէջ աւելի հազուադէպ բայց հետաքրքրական է նաեւ հետեւեալը: Ենթակաւն ալլելու չի ճանչնար խաղի թուղթերը, դրօշակները, կրճատուած բառերը, վերջապէս բոլոր խորհրդանշանները: Դիւանագէտ մը անկարող դարձած էր յիշելու թէ ինչ կը նշանակէ ՄԱԿ կամ ԻԻՆԵՍՔՕՆ:

Այս վերջին պարագաները աւելի կը վերաբերին զգացողութիւններու եւ շարժումներու յիշողութեան (սանսորիո-մօթրիս) որ հասարակաց է մարդուն եւ անասունին եւ խելքէն աւելի կապուած է վարժութեան: Ինքնագործ (օթօմաթիք) յիշողութիւն մըն է եւ խելագարներու մօտ ամենէն ետք կ'անհետանայ: Իսկ երբ «ընկերային» յիշողութիւնն է որ կը խանգարուի, մարդը կը հասնի խելագարութեան դռներուն: Ենթակաւն իրար կը խառնէ անցեալն ու ներկան, իրականութիւնն ու երեւակայականը: Կը պնդէ թէ հինէն կը ճանչնայ անձեր, գոր առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնէ: Կը թուի իրեն թէ ներկայ պահը կ'էտ առ կ'էտ ապրած է արդէն: Կամ երեւակայածին դրուագ մը կը վերագրէ անցեալին: Ստախօսին կը տարբերի անով որ ինքն ալ հաւատացած է իր հնարած պատմութեան: Չափազանց յիշողութեան (իփերմենզի) պարագաներն ալ կան, որոնք մեծ զարմանք կը պատճառեն: Աղջիկ մը, որ հազիւ սկսաւ լատիներէն եւ հին չունարէն արտասանութիւններ ընել: Յետոյ յայտնի եղաւ որ վեց տարեկանին ապրած էր հօրեղբօր մը մօտ, որ մասնագէտ էր այդ լեզուներուն եւ սովոր էր բարձրաձայն կարդալ:

Մեր յիշողութիւնը կը նմանի օրագրի մը, որ կը գրուի, մինչ մենք կ'ապրինք: Ո՛չ մէկ յիշատակ կը կորսուի, միայն կը պահուի ենթագիտակցութեան մէջ եւ գաղտնի միջոցներով (հոգեվերլուծում, էնսիւլինով շօք, փինթօթալ եւ այլն) կու գայ գիտակցութեան լոյսին մէջ: Այս եւ երբեմն ալ ջղախիւն վիրաբուժութեան շնորհիւ կը դարձանուի բազմաթիւ ամենգիներ (յիշողութեան կորուստ):

**ԻՆՉՊԵՍ ԶՕՐԱՑՆԵԼ
ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ**

Ամէն տարիքի կարելի է գարգացնել այս թանկագին կարողութիւնը: Ամէն մարդ օժտուած չէ անշուշտ արտակարգ յիշողութեամբ, բայց կամքն ու յարատեւութիւնը մեծ օգուտներ կ'ապահովեն:

Նաբոլէոն, որ սքանչելի յիշողութիւն ունէր, իր յիշատակներ

րուն մէջ կը պատմէ թէ ինչ միջոցի կը դիմէր. «Չանագան գործերը գլխուս մէջ դարակներու մէջ գետեղուած են: Անոնք բնաւ իրարու չեն խառնուիր: Ուզած ատենս կը բանամ ու կը գոցեմ դարակները...»: Ուրեմն, միեւնոյն ատեն քանի մը բանի մասին մի' մտածէք, ալլ' մէկ եւ որոշ հարցի մը: Երբ ալլելու անօգուտ է, մի' մտածէք այդ մասին:

Օրուան մէջ քանի մը անգամ ոտքերը աւելի բարձր դրէք գլուխէն, անշարժ մնացէք քանի մը վայրկեան առանց որեւէ բանի խորհելու, թուլցուցէք ձեր բոլոր մկանները:

Ամէն գիշեր, պառկելու ատեն ջանացէք յիշել օրուան դէպքերը ժամով, վայրով եւ ամէն մանրամասնութիւններով:

Յիշողութեան պակասը շատ անգամ անուշադրութեան հետեւանք է: Փորձեցէք հետեւեալ մարգանքները:

Լաւ քննեցէք առարկայ մը, յետոյ պահեցէք եւ յիշողութեամբ գծեցէք:

Չանագան առարկաներ բռնեցէք, յետոյ գոց աչքերով նկարագրեցէք գանոնք բարձրաձայն:

Հոտոտեցէք տամետակ մը անուշահոտութիւններ, յետոյ ըմպ անոնց անունն ու կարգը:

Չկնորս մը կամ ոեւէ աշխատաւոր դիտեցէք հինգ վայրկեան, յիշողութեամբ նկարագրեցէք անոր բոլոր շարժումները:

Բարձրաձայն կարդացէք եւ յիշողութեամբ կրկնեցէք կարեւոր նախադասութիւնները:

Անձանօթ փողոց մը գացէք, տուն դառնալէ ետք, կարգով ցանկ կը շինեցէք խանութներուն:

Չանագէք վերջիւ ձեր բարեկամներուն ձայները եւ բաղդատեցէք գանոնք:

Ամէն գիշեր ձեր նախնորած մէկ քերթողին չորս տող գոց ըրէք: Յաջորդ գիշերը չորս տող եւս սորվեցէք առաջին չորսն ալ կրկնելով եւ այսպէս շարունակաբար: Հանրակառքին մէջ դիտեցէք ձեր դիմացինը եւ գոցելով ձեր աչքերը, փորձեցէք պատասխանել տասը հարցումներու, օրինակ՝ աչքերուն գոյնը, մազերուն ձեւը, ժամացույց ունի՞ թէ ոչ, փողկապը, կօշիկը եւ այլն...

**ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ**

Յիշողութեան առողջապահութեան համար, անհրաժեշտ է աշխատիլ աղմուկէ զերծ եւ լուսաւոր սենեակի մը մէջ: Քունը եւ հանգիստը լաւ յիշողութեան առաջին պայմաններն են: Առաւօտները աւելի լաւ կարելի է միտք պահել դաս մը: Յիշողութեան կը վնասեն իւղոտ ու համեմուտ ծանր կերակուրները, նախնորել միշտ չոր եւ թարմ պտուղները, բանջարեղէնը, կաս-

Շարք էջ 19

**ՏԵՄՔ՝
ԵՐԹ
BANKRUPTCY-Ի
ՕՐԵՆՔՆԵՐԸ
ԿՕԳՆԵՆ ՁԵՁԻ,
ՉԱՆԳԱՅԱՐԷՔ**

JANSEZIAN LAW FIRM, PC

If you're facing overwhelming debts, bankruptcy laws may eliminate all your debts permanently!

225 South Lake Avenue, Third Floor, Pasadena, California 91101

Call Now for a FREE Consultation: 626-432-7209

Nazareth V. Jansezian, Esq.

Massis Weekly

Volume 29, No. 05

Saturday, FEBRUARY 21, 2009

Turkey Watching Closely U.S. Policy on Armenia

WASHINGTON, DC -- U.S. President Barack Obama has told Turkish President Abdullah Gul and Prime Minister Tayyip Erdogan he hopes to strengthen ties with their country and expressed support for Turkey's growing relationship with Iraq, the White House said on Monday.

Obama spoke to the two men by phone earlier this week.

"In both calls, the leaders discussed a number of current issues, including U.S. support for the growing Turkish-Iraqi relationship, the importance of cooperation in Middle East peace efforts, and the U.S. review on Afghanistan and Pakistan policy," the White House said in a statement.

Turkey has repeatedly attacked hideouts of Kurdish rebels in the northern mountainous region of Iraq.

The White House said Obama emphasized the importance of the U.S.-Turkey alliance and expressed his desire to work on a "broad agenda" of mutual strategic interest.

"The President emphasized his desire to strengthen U.S.-Turkish relations and to work together effectively in NATO," the statement said,

U.S. President Barack

the IHT reports.

Meanwhile, the statement issued by the Turkish government says that Turkey watches closely the U.S. policy toward Armenia and Middle East and "hopes for a fair approach that will not damage the U.S.-Turkish relations."

In January, President Gul urged Obama to make the Israeli-Palestinian conflict a priority, saying an active US engagement was needed to reach a settlement.

According to Gul the only aim should be to establish Turkish-Armenian friendship on mutual interests of US, Armenia and Turkey.

Congress Launches New Efforts on Armenian Genocide Resolution

WASHINGTON, DC -- The Armenian Council of American (ACA) and the Armenian-American community welcome new efforts launched in Congress on the Armenian Genocide Resolution.

Armenian Congressional Caucus Co-Chairmen Mark Kirk (R-IL) and Frank Pallone (D-NJ), and Congressman George Radanovich (R-CA) and Adam Schiff (D-CA) circulated a letter in Congress seeking bipartisan cosponsors for a renewed effort in adopting the Armenian Genocide Resolution. In the letter to their colleagues, the four legislators invited the representatives to join as original cosponsors of the resolution, thereby being listed as supporters of the legislation when it is formally introduced.

During the last session of Congress, the Armenian Genocide Resolution in the House of Representatives

had secured the support of 212 cosponsors and passed in the Foreign Affairs Committee. Former President George Bush and his Administration blocked the resolution coming to a House floor vote.

"We highly commend the four authors for their leadership once again in championing the issue of the Armenian Genocide in Congress," said Vasken Khodanian, Chairman of the Armenian Council of America. "With strong supporters in the House, Senate and White House, the situation is positive for reaffirmation of the American record on the Armenian Genocide issue."

The Armenian Council of America encourages the Armenian-American community to contact your representative and ask for their support in being a cosponsor of the Armenian Genocide Resolution.

Turkish-American Organizations Send Protest Letter to Obama

World Bulletin reports that Turkish organizations in the United States have sent a letter to U.S. President Barack Obama expressing their concerns over pressure put by Armenians on the U.S. administration to recognize the Armenian Genocide.

"It would be stating the obvious to observe that Armenian special interest lobbies are pressuring your administration and Congress to label the tragic events in the waning hours of the Ottoman Empire during World War

I as the crime of genocide," the Turkish Coalition of America (TCA), a coalition of 53 Turkish organizations in the United States, said in its letter to Obama.

"To accept this one-sided characterization unilaterally by ignoring independent and impartial assessments by Middle East historians and scholars would be both grossly unfair and potentially incendiary to Southeast Europe, the Caucasus and the Middle East," it said.

Massis Weekly Website Terminates Business Dealings with Google AdSense

Effective immediately Massis Weekly has ceased its business dealings with Google AdSense on its Web site. MassisWeekly.com established in 1994 as one of the first online news portal for the Armenian Diapora has carried out business dealings with Google AdSense since 2008. Google AdSense is an advertisement mechanism which matches ads to a Web site's content and audience and generates revenue for the Web site from those advertisements.

Unfortunately, it has come to Massis Weekly's attention that the ads generated by Google AdSense are on occasions deemed inappropriate, anti-Armenian propaganda produced by the Turkish government and lobby. Specifically, ads aimed at Armenian related Web sites have recently been infiltrated with links to Turkish Web sites denying the legitimacy of the Armenian Genocide, falsely claiming that Armenian archives have been closed to the public and that the "Turkish Coalition" Web site promotes "history, not propaganda." Such links on MassisWeekly.com are unacceptable and are not tolerated. Administrators have come to realize that MassisWeekly.com is not an exception to this recent phenomena, other Armenian related websites as well as websites of Armenian media generated specifically from Armenia using Google AdSense are faced with the same situation.

Armenian Web sites are not the only targets for this type of Turkish propaganda promoting anti-Armenian Genocide Web sites. Many Gmail users have issued complaints regarding this matter as well. When typing "Armenian" or "Armenia" in a Gmail account, users have often noticed that the same Turkish Website ad appears at the top of their Gmail Page where ad banners or sponsored links are usually placed. Gmail account holders and other organizations who conduct business with Google AdSense are urged to contact the corporation to remove the offensive and controversial ad immediately.

Contact Google via the following.

Google Inc.

1600 Amphitheatre Parkway

Mountain View, CA 94043

Phone: +1 650-253-0000

Fax: +1 650-253-0001

EU Urges 'Intensive Dialogue' Between Armenian Government, Opposition

POLAND -- The foreign minister of the Czech Republic, current holder of the European Union's rotating presidency, urged Armenia's leadership on Wednesday to engage in an "intensive dialogue" with the domestic opposition to defuse lingering political tensions in the country.

"We believe that the best way out of the situation is dialogue," Karel Schwarzenberg said after talks with his visiting Armenian counterpart, Eduard Nalbandian. "We won't push, we are recommending Armenia to overcome the situation by means of an intensive dialogue with the opposition."

Schwarzenberg said such a dialogue is essential for Armenia's inclusion in the EU's Eastern Partnership program that offers six former Soviet republics much closer ties with the bloc in return for political and economic reforms. "Of course we know that Armenia has already taken some steps to improve the situation but those efforts should continue," he said, referring to the continuing imprisonment of dozens of opposition members arrested following the 2008 presidential election.

Nalbandian reiterated his government's assertions that none of those oppositionists is a political prisoner. Still, he said Yerevan is committed to fully complying with Council of Europe resolutions that demand the release of all individuals arrested on "seemingly

Eduard Nalbandian and Karel Schwarzenberg

artificial or politically motivated charges."

Speaking at a joint news conference with Schwarzenberg, Nalbandian also said the Armenian government is prepared to negotiate with the opposition. The opposition has so far failed to display such readiness, he said.

Schwarzenberg indicated that Armenia should also improve its relations with Azerbaijan and Turkey if it is to qualify for Eastern Partnership. He said there could soon be "very positive developments" in Turkish-Armenian ties and described as "promising" the current state of the Nagorno-Karabakh peace process.

The EU is due to formally launch Eastern Partnership at a summit of its member states that will take place in Prague in May. President Serzh Sarkisian is expected to attend the summit.

Opposition Decries Illegal Army Involvement In 2008 Unrest

YEREVAN-- The Armenian government's use of the armed forces in the suppression of opposition protests following the February 2008 presidential election was unconstitutional and therefore constituted a coup d'etat, opposition representatives charged on Wednesday.

Armenian army units rolled into central Yerevan on the night from March 1-2, 2008 following a declaration of a state of emergency by the outgoing President Robert Kocharian. The presidential decree came shortly after the outbreak of deadly clashes between security forces and supporters of opposition leader Levon Ter-Petrosian that barricaded themselves in the city center. Hundreds of soldiers backed by armored vehicles remained in the Armenian capital until the end of emergency rule three weeks later.

Two senior members of Ter-Petrosian's Armenian National Congress (HAK) said Kocharian's orders to the military violated an article of the country's constitution which stipulates that the president of the republic can use the army if Armenia is at war with another country or faces the threat of an external aggression. Speaking at a news conference, Levon Zurabian and Vladimir Karapetian, publicized video of a column of armored vehicles heading towards Yerevan from the northern city of Vanadzor.

They said the footage was filmed by Reuters news agency on March 1 hours before Kocharian declared a state of emergency in the capital. They said this proves that the authorities used the Yerevan clashes as a pretext for quelling the opposition protests with the help of the military.

"Given the fact that the use of the

Identity of Interior Troops Who Killed Demonstrators Disclosed

YEREVAN-- Citing unnamed police sources, "Haykakan Zhamanak" discloses the identity of four interior troop officers who it says fired tear gas capsules and killed three protesters on March 1, 2008. The paper says that many of their fellow servicemen hoped that the "murderous warrant officers and those who issued them with criminal orders" will be suspended or fired from the Police Troops. It also names a lieutenant-colonel who allegedly ordered the deadly fire and has been trying to "cover up the extent of

his participation in the March 1 slaughter at any cost."

Suren Abrahamian, an opposition figure who had served as interior minister in the late 1990s, tells "Aravot" that police troops could not have opened fire at the protesters without their commanders' orders. "Who gave the orders?" he asks. "In which regiment, battalion did he serve? Where was it deployed?" Abrahamian dismisses investigators' assurances that it is impossible to forensically identify who killed the three men with tear gas bullets.

Army units in the streets of Yerevan on March 1, 2008

armed forces on March 1 contradicted the constitution and was therefore illegal, we state that the events of March 1 can be characterized as a coup d'etat," said Zurabian.

According to Karapetian, an opposition group investigating the March 1 events has asked the state human rights ombudsman, Armen Harutiunian, to look into this and other images of the army's involvement in the unrest and ask the Constitutional Court to declare it unconstitutional. He said the purported evidence of that involvement has also been submitted to the independent Fact-Finding Group of Experts which is conducting a separate inquiry into the post-election violence.

The Armenian Defense Ministry denied the opposition allegations. In a statement issued later in the day, it said that army units moved into Yerevan only after the declaration of emergency rule and that their deployment did not violate the Armenian constitution. The statement cited another constitutional clause that allows the head of state to take "measures required by the situation" in the event of an "immediate threat to constitutional order."

The ministry also said that the troops only consisted of soldiers serving in army detachments stationed in or around Yerevan and that unlike police units, they did not use force against any protesters.

Obama Campaign Manager Backtracks on Visit to Azerbaijan

(RFE/RL) -- David Plouffe, the manager for President Barack Obama's election campaign, has been quoted as saying he was not in possession of the full facts when he undertook a paid speaking engagement in Azerbaijan.

"The Wall Street Journal" reported on its website that Plouffe intends to give away his speaking fee of approximately \$50,000 to groups that advocate democratization.

A close associate of Plouffe was quoted as saying that he only learned that the speaking engagement was at the invitation of a pro-Aliyev organization after he had already embarked for the Caspian Sea state.

RFE/RL's Azerbaijani Service says the organization in question is the Association for Development of Civil Society in Azerbaijan, which acts as a mouthpiece of Aliyev's presidential office. The trip was arranged through a Washington-based lobby group that lists Azerbaijan as a client.

The White House says Plouffe is not representing President Barack Obama or the U.S. administration in any way.

Spokesman Robert Gibbs confirmed Plouffe's statement that he is in Azerbaijan strictly as a private citizen. Gibbs also said that if Obama wanted to make contact with Aliyev in Baku, he'd simply pick up the telephone.

Plouffe delivered his speech to students on February 9 at Gerb (Western) University in the Azerbaijani capi-

David Plouffe

tal. The meeting was closed to the press, but Plouffe now says he will make available the contents of his speech to opposition groups.

The leader of the opposition Musavat party, Isa Qambar, told RFE/RL's Azerbaijani Service on February 9 that if Plouffe is in Baku to meet with members of the government, then it would be useful for him also to meet opposition and civil groups as well.

Plouffe later conferred with President Aliyev and parliament speaker Oktay Asadov.

His trip to Azerbaijan comes at a politically sensitive moment, as Aliyev is set to hold a referendum on March 18 freeing him from constitutional term limits.

Opposition parties oppose the referendum, which they say will allow Aliyev to remain president for life.

Azerbaijani activists have complained of being intimidated and arrested when asking people to sign a petition against the referendum.

Council Of Europe Concerned About Armenian Rally Ban

Senior officials from the Council of Europe expressed concern on Tuesday about the Armenian authorities' refusal to allow the opposition to rally supporters in Yerevan on March 1 on the first anniversary of Armenia's bloody post-election unrest.

The opposition Armenian National Congress (HAK) last week formally notified the Yerevan mayor's office about its intention to hold the rally outside the Matenadaran institute of ancient manuscripts or Northern Avenue. The municipality turned down the application and suggested an alternative venue for the planned protest just outside downtown Yerevan. It said that a "cultural event" has already been scheduled outside the Matenadaran for March 1 and cited continuing construction work on Northern Avenue.

The HAK rejected the ban as illegal, urging supporters to gather

outside the Matenadaran on March 1. A senior member of the opposition alliance, Artak Zeynalian, wrote to the chief of the Armenian police, Alik Sargsian, on Tuesday, asking law-enforcement officials to maintain order during the protest. The police did not immediately react to the letter.

The rally ban also prompted concern from John Prescott and Georges Colombier, the two Armenia rapporteurs of the Council of Europe Parliamentary Assembly (PACE). "They stressed that the Assembly has on several occasions called upon the authorities to fully respect the principle of freedom of assembly in Armenia and not to place undue restrictions, especially with regard to the requested venues, upon peaceful rallies organized by the opposition," read a statement posted on the Council of Europe website.

Aznavour Swaps Stage For Diplomatic Career

French singer Charles Aznavour said on Thursday he had agreed to become ambassador to Switzerland for his ancestral homeland Armenia.

Aznavour, aged 84, was born in France of Armenian parents and established an international singing career that still takes him around the globe.

"At first I hesitated, because I thought that this is no easy matter. But then I thought that in the end, what is important for Armenia must be important for all of us," Aznavour said in comments broadcast on Armenian tele-

vision.

"I accepted this proposal with pleasure, joy and a deep feeling of honour," said Aznavour, who was granted Armenian citizenship in December, 2008.

Aznavour set up a foundation and organised a series of charity concerts to help 1988 Spitak earthquake victims.

He also serves as Armenia's permanent delegate to the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO).

www.massisweekly.com

www.HayastanInfo.net
Armenian-English-German
News . Information . Comments

Is PACE A Paper Tiger?

By Liz Fuller

At its winter session two weeks ago, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) adopted two separate, controversial resolutions: the first on the Russian-Georgian conflict of August 2008 and the second on the violent aftermath of the disputed February 2008 Armenian presidential ballot.

While the first of those resolutions epitomizes PACE's unswerving commitment to the principle of territorial integrity, the second highlights its limitations in addressing the failure by Council of Europe member states fully to comply with and implement their commitment to democratic governance and the protection of human rights.

The resolution on the war in South Ossetia was a follow-up to, and assessed compliance by all parties with, an earlier PACE resolution of October 2 described as "a transparent, impartial, and concrete roadmap to address the consequences of the war." The follow-up resolution welcomed the support expressed by both Russia and Georgia for the EU's international investigation into the origins and course of the fighting, and encouraged all parties to "pursue in a constructive spirit" the periodic Geneva talks on security and stability in Abkhazia and South Ossetia.

'At Odds With International Law'

In wording that was widely hailed in Tbilisi as a moral victory, it again condemned as a violation of international law Russia's recognition of Abkhazia and South Ossetia as independent states; reaffirmed support for Georgia's territorial integrity; deplored the refusal by Russia, Abkhaz, and South Ossetian authorities to allow OSCE and EU monitors to enter the territory of the two breakaway republics; and condemned Russia's plans for military bases there.

At the same time, the resolution expressed concern that some "provisions in the Georgian law on occupied territories may be at odds with principles of international law."

The second resolution focused, for the third time, on the political situation in Armenia, evaluating specifically the Armenian authorities' compliance with demands contained in two earlier resolutions (adopted on April 17 and June 25, 2008) intended to defuse political tensions in the wake of the post-presidential election violence in Yerevan on March 1-2.

Those measures included releasing seven prominent supporters of defeated opposition presidential candidate Levon Ter-Petrosian who were arrested in the wake of the clashes and charged with plotting to overthrow the government, charges which PACE has suggested were unfounded and politically motivated; and the launch of an independent inquiry into the violence, which caused the deaths of 10 people.

The Armenian government has indeed set up an independent investigative body, but the seven oppositionists have not been released; on the contrary, their trial opened in mid-December.

Rap On The Knuckles

Some factions within the Armenian opposition had anticipated, indeed hoped, that PACE would rap the authori-

ties harshly on the knuckles by unequivocally condemning the measures adopted to date as inadequate, or even retaliate by temporarily stripping Armenia of its voting rights. But while the most recent resolution expressed "dissatisfaction" and "regret" that the Armenian authorities made "only limited progress," it took into account both the pardons granted to 28 people jailed for their purported participation in the violence, and key last-minute concessions that may have been adopted solely, and specifically, to avoid the humiliation of temporarily being deprived of voting rights.

The PACE resolution termed parliament speaker Hovik Abrahamian's proposal to establish a working group to amend the articles of the Criminal Code under which the seven men are charged a "belated," but "welcome," indication that the Armenian authorities take PACE's concerns seriously, and extended the deadline for compliance with the outstanding demands.

Some members of Ter-Petrosian's Armenian National Congress criticized PACE both for modifying the original wording of the resolution — and specifically for failing to designate the seven opposition figures as "political prisoners" — and for not imposing punitive sanctions. But to have disciplined Armenia in this way would have laid PACE open to charges of double standards, given that no such penalty was meted out to Azerbaijan in the wake of its disputed presidential ballot in October 2003.

On that occasion too, police intervened violently to disperse opposition supporters protesting the perceived falsification of the election outcome, and arrested and subjected to physical violence seven prominent opposition politicians who were subsequently brought to trial and sentenced to prison terms up to five years, but pardoned in summer 2005.

Also, PACE similarly failed to strip the Armenian delegation of its voting rights either in the wake of the flawed February 2003 presidential election or following a brutal crackdown on demonstrators one year later. Armenian opposition figures implied at the time that the PACE monitor who authored the "biased" resolution in question had cut a deal with the Armenian authorities.

Byzantine Politics

This is not to deny or detract from the methodical and painstaking fact-finding work undertaken by many PACE rapporteurs, or the objectivity and relevance of many of their recommendations. Swiss parliamentarian Andreas Gross confessed to journalists in Baku in April 2005 that after 19 visits to Azerbaijan over a period of three years that he was still at a loss to comprehend some nuances of the country's Byzantine politics. The PACE resolution adopted in the wake of the November 2005 parliamentary elections highlighted Azerbaijan's perceived failures in the spheres of democratization, rule of law, and human rights and enumerated appropriate measures to redress those failings, most of which have been ignored.

Continued on page 4

Armenians Continue to Leave the Country in Search of Jobs

By Marina Grigoryan
ArmeniaNow.com

According to recent research, the overwhelming majority of people who left Armenia between 2002-2007 are work migrants — 94 percent of 230,000.

According to the "Migrants who returned to Armenia in 2002-2008" research conducted by "Advanced Social Technologies" NGO in cooperation with the Migration Agency of the Ministry of Territorial Administration of Armenia and the OSCE Yerevan office, only 3 percent have emigrated for permanent residence abroad, the others have left to study or with other purposes. In all the groups the majority was going to Russia.

The Director of the Institute of Philosophy, Sociology and Law, President of the Armenian Sociological Association professor Gevorg Poghosyan believes that the deepening economic crisis in Russia and other countries may lead to the return of a considerable number of Armenian work migrants.

"Judging by data, the Russian market of job migrants will reduce by 30 percent. One may assume that almost the same percentage of Armenian work migrants, about 240,000 people, will have to leave Russia. If all of them return to Armenia, the situation will be quite grave, especially taking into account the fact that the country is only capable of providing employment for about 25,000 people a year."

According to the Migration Agency, during January-December 2008 there were 23,059 more people leaving the country than those entering it. This is the worst indicator since 2001, when about 60,000 people left the country. In 2007 the negative balance was only 3,200. The best indicator, according to official statistics, was registered in 2006, when there were 22,000 more who returned or entered than who left.

Comparing the reasons for out-migration from Armenia at the beginning of the 90s and during the above-mentioned period, the authors point out that the first wave of emigration was connected with the desire to escape from the difficult consequences of the collapse of the system and the first years of independence. In the recent years people have been leaving to earn money to improve the living conditions of their families who remain in Armenia. About 10 percent of Armenia's qualified workers have gone abroad in search of higher salaries. The researchers point out that higher migration activity is observed among 25-44-year-old males, which affects the demographic indicators and can later lead to the shortage of work force in the country itself.

Hakob Torgomyan, 50, left for Moscow at the beginning of the 1990s. He says he was able to set up his own business in just a year's time from then. "At that time in Russia it was possible to live and work and even set up your own business without being a citizen. Then I got Russian Federation

citizenship, I bought an apartment, a car, expanded my business. In short, things went well."

Ninety percent of the emigrants have been able to find jobs outside Armenia. At the same time, based on statistics on the RA population's employment, the authors arrive at the conclusion that 30 percent of the migrants would have been jobless had they stayed in Armenia.

According to data, about 24 percent of the migrants, or 55,000 people, have returned to Armenia within the past 6 years without having the intention of leaving the country again. Those who have decided to come back to their motherland are mostly older than those who continue to live in abroad.

Torgomyan returned to Yerevan last year, but he hasn't been able to find a job yet.

"I came back because here I have relatives, friends, a house. No matter how well things went in Moscow, I always had the desire to return. But there are no jobs. That is why I have to live on the income I get from renting out my apartment in Moscow."

As to the reasons for returning home, the interviewed migrants say that they were rather conditioned by the "alienating" factors in other countries than by those "attracting" them to Armenia. Among those factors are the loss of jobs, the growth of alienation and difficulties of integrating into a new environment, as well as the aversion to social values (especially in Russia).

The Association of Sociologists of Armenia has studied the reasons Armenians return from different countries.

"Those who return from European countries are in a pitiful state," says Gevorg Poghosyan, the director of the Institute of Philosophy and Law, a doctor of sociology. "These are the people who failed to settle in Europe and were deported. When they were leaving Armenia, they sold all their movable and immovable property, because they thought they were leaving their motherland for good. And now, having been forced to return, they have found themselves in a very hard social situation. Among those who have returned from Europe, only about 5 percent have the means to start their own business in Armenia."

«Irina Balasanyan, 26, left for St. Petersburg to study 5 years ago. She is a programmer by education.

"I had excellent opportunities to get a job there, even without having a citizenship. I was offered a job with an initial salary of \$1,000. But I came back, because during the years of study I was never able to get used to alien morals and customs. Here I get paid much less, but I don't regret having made this decision."

Among the reasons for not returning many Armenians in Russia name the factor of the children who have already got used to living in a foreign country that has become their home.

The research states that the prob-

Continued on page 4

Armenian Studies Program at Fresno State to Hold 21st Annual Banquet

FRESNO -- The Armenian Studies Program of California State University, Fresno, will hold its 21st Annual Banquet on Saturday, March 15, 2009 at the Fort Washington Golf & Country Club, 10272 N. Millbrook, in Fresno.

Special guest for the Banquet is The Honorable John Ordway, former Ambassador to Armenia, who will participate in a panel discussion on "United States Foreign Policy in Armenia and the Caucasus." Joining the Ambassador on the panel will be Keith Simmons, former USAID Mission Director in Armenia, and Bruce Janigian, Vice President, Development and Government Relations, American University of Armenia.

John Ordway served as the United States Ambassador to Armenia from November 2001 to August 2004. He later served as the United States Ambassador to Kazakhstan. He graduated from Stanford University in 1972 and the University of California's Hastings College of Law in 1975. He speaks Russian, French, Italian, Czech and Armenian.

Keith Simmons served as Mission Director of the U.S. Agency for International Development (USAID) in Armenia from 2001 through 2004.

Bruce Janigian, practices international business law and government relations, and advises global business leaders, government officials and international organizations.

The Armenian Studies Banquet will also celebrate the 30th Anniversary of the Hye Sharzhoom newspa-

Ambassador John Ordway

per. All former editors and staff of the newspaper are invited to join in the reunion.

Also, during the Banquet, student recipients of Armenian Studies scholarships and grants will be recognized.

During the past several decades the Program has gained national and international recognition, for its wide range of courses offered, research conducted by faculty, and for student involvement in a variety of programs.

The reception will begin at 5:00PM followed by the Banquet at 6:00PM.

Tickets are available at \$40 per person, with a special price of \$20 for Fresno State students.

For more information about the Banquet, please contact the Armenian Studies Program at 559-278-2669.

Armenian Bar Association Annual Scholarship Program

LOS ANGELES -- The Armenian Bar Association is accepting applications for its Fourth Annual Scholarship Program. The Program is designed to support meritorious students of Armenian descent attending, or accepted for admission to, an approved law school in the United States, Armenia or elsewhere. Recipients must demonstrate an outstanding academic record as well as a strong commitment to the Armenian community, particularly in humanitarian and/or law-related endeavors. The Scholarship Program is primarily funded by donations and by fundraising events hosted by the Armenian Bar Association.

In addition to the Scholarship Program, the Armenian Bar Association supports Armenian law students through its varied programs and events including the mentorship and intern-

ship programs and presentations by legal scholars.

"Last year, we awarded two scholarships under the Scholarship Program, and we are very glad that we can continue to support Armenian students studying law. The Armenian Bar Association is committed to helping students who have shown superior academic achievement and who contribute to the Armenian communities in which they live," said Christine Engustian, chair of the Armenian Bar Association's Grants Committee. Nicole Sahagen and Nana Chibukhchian are also on the Grants Committee.

Students interested in applying for an Armenian Bar Association scholarship should obtain an application at the Armenian Bar Association's website (www.armenianbar.org).

Call For Papers:

Armenian-American Histories and Cultures

As a result of the Armenian diaspora over many centuries, many people of Armenian heritage live outside the borders of the Republic of Armenia, positioning people of Armenian heritage squarely within discussions of both transnationalism and the fluidity of cultures. In the last century-and-a-half, particularly following World War I, a sizeable portion of the Armenian diaspora has taken root in the US.

As editors of a proposed anthology on Armenian-Americans and their histories and cultures, we seek essays addressing various aspects of Armenian-American identities and experiences. Although the anthology will focus on Armenians in the US, we recognize the necessity of making connections to global issues and events related to the Armenian diaspora in general as well as the Armenian genocide. We particularly encourage essays (approximately 15-25 pages in length) that focus on diverse aspects of the Armenian-American experience by utilizing innovative and complex theoretical and heuristic approaches. Topics may include: acculturation,

commemoration, the role of memory and "forgetting" in family dynamics and the diaspora, contested histories, "racial" controversies, political connections and controversies, feminism, gender identities, language, food, material culture, music, art, and exhibits, cross-cultural connections and comparisons, community networks and intra-Armenian community relations and/or solidarities/divisions (re other hyphenated identities of Armenian-Americans, such as ["Ottoman"]-Armenians, or Lebanese-Armenians, Palestinian-Armenians, Iranian-Armenians, etc.), involvement in and reactions to current economic, social, and political developments both in the US and other parts of the world (including Israel/Palestine), popular culture and representation, analysis of educational curriculum pertaining to Armenian history and cultures, and the role of religion and the church in the diaspora.

Deadline for paper proposals: May 1, 2009. Please send an abstract (350-500 words) as Microsoft Word file to Kim Hewitt khewitt333@yahoo.com and Leah Sneider sneider@unm.edu.

Is PACE A Paper Tiger?

Continued from page 3

By the same token, the unquestioning PACE support for the principle of territorial integrity seriously circumscribed its ability to challenge or mitigate Russia's repressive policies in Chechnya, despite the campaign waged by Lord Frank Judd during his three-year (January 2000-February 2003) tenure as rapporteur.

It is difficult to avoid the conclusion that PACE has become the hostage of a paradigm it adopted in good faith in 2000-01, when the South Caucasus states were accepted as Council of Europe members on the assumption that the respective governments were sincere in their commitments to democratization.

It cannot now substitute more stringent criteria that would warrant a tougher response to perceived failing or back-

sliding without risking accusations of double standards from soft authoritarian regimes that have for years monitored, and sought to take the maximum advantage of, its aspirations to even-handedness, objectivity, and fairness. But it has only minimal leverage to coerce those states to live up to their commitments.

And in the final analysis, those regimes may well have concluded that temporarily losing voting rights in PACE would be a minor inconvenience compared with, for example, the economic sanctions imposed by the UN on Iran or the EU travel bans on leading Uzbek or Belarusian officials.

Liz Fuller is co-editor of RFE/RL's commentary and analysis desk. The views expressed in this commentary are the author's own, and do not necessarily reflect those of RFE/RL.

Armenians Continue to Leave the Country in Search of Jobs

Continued from page 3

lems of migrants returning to Armenia were conditioned mainly by the discrepancy between their hopes and the reality that governed the country, which often becomes the reason for repeated migration.

According to Poghosyan, the reintegration of those who returned to Armenia is a very complicated process. Rural migrants who have returned to Armenia face serious challenges not only

of socio-economic nature, but also connected with children.

"This is because the children of migrants – be it in Russia, Kazakhstan, or other former Soviet countries – go to Russian schools. And upon return they have to go to Armenian schools, because there are no Russian schools in villages. And it is mostly high-schoolers we are talking about here. These and other adaptation issues often lead to repeated migration from Armenia."

Professor Dadoyan lectures on 'Islam and Armenians' at the university of Michigan

ANN ARBOR, MI -- The University of Michigan Armenian Studies Program hosted Professor Seta B. Dadoyan, for a well-attended lecture in the International Institute on January 27, 2009. Dr. Dadoyan is a renowned specialist in Armenian social-political and intellectual cultures in the medieval and modern Near Eastern world.

In her public lecture, Dr. Dadoyan spoke about "Islam and the Armenians: Paradigms of a Near Eastern Dialectic." She finds that there is a gap between the lived Armenian experience with Islam and the record of those interactions, where Islam is commonly ethnicized and viewed as the faith of hostile ethnic groups. Further, the model of religious difference and persecution, which is commonly used to explain interactions with Muslims, more accurately describes exceptions

than general patterns. She argues that a new paradigm of Armenian-Islamic history could yield a more intriguing Near Eastern landscape that is historically more accurate, philosophically more consistent, and intellectually more challenging. Since Armenians lived and live in the Near Eastern world, their history should be written as a part of regional history. In response to a question about what makes a Muslim Armenian an Armenian, Professor Dadoyan replied that this is a big issue because a fixed notion has developed that Armenians have to be Christian, but Muslim Armenians also maintained their ethnic consciousness.

Dr. Dadoyan is the author of nearly 50 articles and five books. Her manuscript, *The Armenians and Islam: Paradigms of Medieval Interactions*, is forthcoming with E.J. Brill.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԻՐԱՆԱՅԱՅ ԳԻՒԱՑԻՈՒԹԻՒՆ

ԱԻՆՏԻՍՆԱԶԱՐԵԱՆ

Աւելի քան 4 դար առաջ, երբ Պարսկաստանի Արքայից Արքայ Շահ Աբբաս Մեծը հազարաւոր հայեր փոխադրեց Պարսկաստան, նրանց մի մասին տեղաւորեց Սպահան քաղաքի շրջակայքում, հիմնելով Նոր Զուղան, ապա մեծ մասամբ հողագործ բռնագաղթուած հայեր բնակութիւն հաստատեցին գիւղերում: Զարմահալ, Փերիայի գիւղերում ու շրջաններում տեղաւորուեցին հայ հողագործները, որոնք հարեւան պարսիկների հետ սկսեցին աշխատել:

Նախնական շրջանում անշուշտ շատ դժուար էր հայ գիւղացիութեան կացութիւնը, բայց հետզհետէ համակերպուելով պայմաններին, օղին, ջրին, հայերը շատ կարճ ժամանակաշրջանում կարողացան ընտելանալ տիրող պայմաններին եւ շնորհիւ իրենց բնատուր ունակութիւններին եւ աշխատասիրութեան, հողատէրերի յատուկ ուշադրութեանը եւ յարգանքին արժանացան, հայ գիւղացիները տեղացի պարսիկների հետ եղբայրաբար սկսեցին աշխատել եւ շատ շուտով աչքի ընկան իրենց ճշմարտախօսութեամբ եւ աշխատանքով:

Գիւղատէրերը՝ որոնք ամէն տեսակէտով շահագործում ու ծծում էին խեղճ շինականի արիւնն ու քրտինքը, սկսեցին հաշուի առնել հայերին: Միշտ եւ ամէնուրեք նրանք տարբեր վերաբերմունք էին ցուցաբերում հայերի նկատմամբ: Երբեմն խորհրդակցում էին հայութեան դեկավարների հետ ու լսում նրանց պահանջները: Դեռ մինչեւ այսօր էլ պահպանում է պարսիկների մօտ այն ասացուածքը թէ «հայը երբեք սուտ չի ասի»: Գիւղացիները յաճախ պարծենում էին այն բանով, որ իրենց գիւղերում հայ գիւղացիներ կան: Անշուշտ բոլորն էլ աշխատում էին աւելի շատ թիւով հայ ընտանիքներ բնակեցնել իրենց գիւղերում, որովհետեւ նրանք արդէն տեսել եւ զգացել էին հայի ունակութիւնը: Բայց միւս կողմից կար նաեւ մի ցաւալի երեւոյթ: Գիւղերում ապրելով, հայ հողագործները-միւսների նման կտրուած էին արտաքին աշխարհից: Այն օրերին ոչ էր թեւեկութեան ճանապարհներ եւ միջոցներ կային, եւ ոչ էլ որեւէ հաղորդակցութեան միջոց:

Բռնագաղթուած հայերի սերունդը ոչինչ չգիտեր Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի պատմութեան մասին: Անշուշտ իւրաքանչիւր գիւղում կառուցուել էին հողաշէն եկեղեցիներ, ուր տեղի էին ունենում կրօնական արարողութիւններ, բայց միայն այդքան:

Ի դէպ յիշենք, որ 1946ին ամբողջ այդ գաւառները հայաթափուեցին ու հայութիւնը 80 տոկոսով մեկնեց Մայր Հայրենիք: Մնացեալը անցան Թեհրան: Սակայն մինչեւ այսօր էլ կանգուն են որոշ շրջանների եկեղեցիները այդ թւում Քայաւայի եկեղեցին, որը նորոգուել է հիմնովին, եւ ամէն տարի Ս. Աստուածածնի սօնի օրը ուխտագնացութիւն է կատարում դէպի Քայաւայի Ս. Յակոբ Եկեղեցին: Բոլոր գիւղերում դեռ կան հայոց գերեզմանները, հազարաւոր շիրմաքարերով, որոնք պահպանում են, իսկ մի մասն էլ ոչնչացել է ձիւնի եւ անձրեւի պատճառով:

1920 թուից սկսած մի քանի ուսուցիչներ ժամանեցին հայկական որոշ գիւղեր եւ սկսեցին հայոց լեզու պարսկերէն հայ գեղջուկների հետ եւ հայերէն երգեր սովորեցնել: Այդ օրերին սկսեցին հայերէն երգեր սովորել ու երգել: Իմացանք, որ Հայաստան ունենք, իր մայրաքաղաք Երեւանով: Կամաց-կամաց սկսեցինք յաճախել մօտակայ քաղաքները: Մի խումբ երիտասարդների հետ սողերիս գրողը ծանօթացանք քաղաքի կենցաղին: Բ. Աշխարհամարտի նախնական օրերն էին: Սովետական զորքերը միւս դաշնակիցների հետ մտել էին Իրան: Ռուսները կարիք ունէին բազմաթիւ մեքենավարների, որպէսզի բեռնատար մեքենաներով դաշնակիցների օգնութիւնները փոխադրուէր դէպի սովետական սահման՝ Զուլֆա: Մի խումբ հայ տղաների հետ դարձայ մեքենավար: Ինձ էլ բեռնատար մի մեքենայ տրուեց: Սպասում էինք ուսուցիչներին, որ մեր աւտոշարի պատասխանատուն էր, որը մեզ պիտի առաջնորդէր սահման: Երբ ուզում էին մեքենան շարժել, յանկարծ ինձ մօտեցաւ մի կարմիր Բանակային: Նա մեքենայի դուռը բացելով հարցերց՝ հա՞յ ես, պատասխանեցի հայ եմ: Խնդրեց իրեն վերցնեմ ինձ հետ եւ հասցնեմ մինչեւ Զուլֆա: Պատմեց, որ միւս մեքենավարներից հարցրել է, որ այս աւտոշարում հայ տղաներ կա՞ն: Նրանք ինձ են ցոյց տուել: Պատմեց իր մասին, Հայաստանի մասին, ասաց, որ ինքը շատ շատերի պէս զօրակոչուել է հայրենիքը պաշտպանելու Ֆազիզից: Անունը վասպուրական է: Քահանայի զաւակ է: Երեւանում նշանած ունի: Ես զարմացայ լսելով, որ Հայաստանում դեռ հոգեւորական կայ: Շատ ուրախացայ լսելով նորանոր տեղեկութիւններ Հայաստանի մասին:

1942 թուին էր, որ սկսեցին Երեւանի ռաւիո հաղորդումները

սփիւռքահայութեան համար: Ուրքան կարօտով եւ ուրախութեամբ էինք լսում այդ հաղորդումները: Գիւղերը արդէն ռատիոընդունիչներ տեղադրուեցին: Ամէն հայաբնակ գիւղում 2-3 ռաւիո կար: Գիշերը ժողովուրդը հաւաքուած էր ռատիոների շուրջ:

Երբ թնդում էր «Երեւանն է խօսում, Երեւանն է խօսում», թնդում էին հարիւրաւոր հայ աշխատաւոր ժողովրդի կարօտ սրտերը: Նոր յոյսեր ծագեցին մեր հոգիներում: Մտածում էինք, որ շուտով հայրենադարձ տեղի պիտի ունենայ, եւ մեր պապեանական բռնագրաւած հողերը պիտի մեզ վերադարձուեն:

Բարերար ներգաղթը տեղի ունեցաւ, ու 4 դար առաջ տեղահանուած հայը վերադարձաւ իր հողի վրայ: Սակայն, մեր արդար պահանջները մնացին անկատար...

Քաղաք գաւառից դէպի հարաւային կողմը, որն կոչւում էր Գափլայի շրջան, մի քանի հայկական գիւղեր կային, դրանք կոչւում էին՝ Ազնա, Հաջիաբաթ, Հոսէյնաբաթ (որ գուտ հայաբնակ գիւղ էր), Մարգային, Գորջի (հայաբնակ), Քըրթ (հայաբնակ), Զառնան (խառն)

Փրչստան (խառն) եւ այլ գիւղեր: Այս գիւղերը կապուած էին Լորեստան նահանգին: Զառնան գիւղում շատ յարգուած էր մեծահարուստ Ռաթէոսը, եւ Փրչստան գիւղից՝ Սարգիս Աշոտեանը, որն ունէր նահապետական շատ մեծ ընտանիք 20-25 շնչով, եւ հինգ տղաներ:

Դժբախտաբար հայրենադարձութեան աշխատանքները անկազմակերպ եւ հապճեպ լինելու պատճառով, հայ գիւղացիները հնարաւորութիւն չունեցան իրենց երկար տարիների վաստակը իրական արժէքներով վաճառելու եւ ունեցուածքը Մայր Հայրենիք փոխադրելու: Այդ դէպքում հայ գիւղացին ծանր նիւթական վստանք էր կրի, եւ թէ հայրենիքը կ'օգտուէր մեծապէս: Մանաւանդ, որ ամբողջ Սովետական Միութեան բոլոր հանրապետութիւնների պէս, Հայաստանը եւս 4-5 տարի պատերազմել էր թշնամու դէմ, հարիւր հազարաւոր զոհեր տուել, եւ կարօտ էր օգնութեան: 1946 թուին տեղի ունեցած հայրենադարձութեամբ, իրականացաւ հայ ժողովրդի դարաւոր երազը, որն անշուշտ ունեցաւ իր թերի կողմերը, բայց եւ այնպէս ճակատագրական մի օրհնաբեր երեւոյթ եղաւ մեր ժողովրդի համար:

... العدالة آية ...

تتبار المستقبل في كاليفورنيا

يشترّف بدعوتكم المحضور الذكرى السنوية الرابعة لإغتيال الرئيس الشهيد

رفيق بهاء الدين الحريري

يشتركنا بإحياء هذه الذكرى، ضيوف الشرف القادمين خصيصاً من لبنان

الوزير الأستاذ جان أونغاسايبان

المحلل السياسي الأستاذ محمد سلام

الزمان: الأحد في 22 شباط (فبراير) 2009، الساعة 4:30 مساءً

المكان: Embassy Suites Anaheim-South
11767 Harbor Blvd., Garden Grove, CA 92840
For more information please call 714-855-0930
Or visit us at www.futuremovement.us

«ՄՈՒՍԹԱՔՊԱԼ» ՀՈՍԱՆՔԻ
ՔԱԼԻԳՈՐՆԻՈՅ ՄԱՄՆԱՃԻԻՂԸ ԿԸ ՀՐԱԻՐԷ՝
ՆԱՀԱՏԱԿ ՎԱՐՁԱՊԵՏ ՌԱՏԻՔ ՀԱՐԻՐԻԻ
ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ 4-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻ
ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՕՐՈՒԱՅ ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԻՐԵՐՆ ԵՆ ՈՒ ԵԼՈՅԹ ԿՈՒՆԵՆԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ԺԱՆ ՕՂԱՍԱՊԵԱՆ
ԵՒ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԵԿՆԱԲԱՆ ՄՈՒՀԱՄԱՏ ՍԱԼԱՄ
ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ
ԿԻՐԱԿԻ, ՓԵՏՐՈՒՄ 22, Կ.Ե. ԺԱՄԸ 4:30-ԻՑ
«Embassy Suites Anaheim-South»- ՀԻՐԱՆՈՅ-ԻՆ ՄԷՋ
11767 Harbor Blvd., Garden Grove, CA 92840

Merrill Lynch
INVESTMENT BANKING

JACK KALANJIAN
Professional Financial Advisor

Corporate Center Pasadena
225 So. Lake Avenue
Pasadena, CA 91101
(626) 396-2825 Direct
(626) 376-4665 Fax
jack_kalanjian@ml.com

“Helping the Armenian Community Build Wealth”

1909-Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐՈՒ 100-ԱՄԵԱԿ ՅԵՏԱՇՐՋԱԿԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԸ ԵՒ ԱՏԱՆԱՅԻ ԶԱՐԴԸ

ՏՈՒՔԻ ԵՂԻԿ ԺԵՆԵՐԱՆ
(Շարունակումս խորագրի էն)

ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Շատ մը վայրերու մէջ հայեր կը յաջողին կազմակերպել ինքնապաշտպանութիւն: Նման պարագաներուն, առ հասարակ հայերը կը մէկտեղուին քարաշէն կառուցներու մէջ եւ փոքրաթիւ ուժերով կը դիմադրեն զերակայ խուժանին: Ժիշդ է որ սա հայերու ունեցուածքը չի փրկեր աւարառութենէ եւ հրկիզումէ, սակայն մարդկային կորուստները կ'ըլլան աւելի քիչ:

Ընդհանրապէս, ինքնապաշտպանութեան դիմելու գաղափարը կը պաշտպանեն եւ այդ կը կազմակերպեն Ս.Գ. Հնչակեան Կուսակցութեան շրջանային մասնաճիւղերը:

Ատանայի առաջին ջարդին, ինքնապաշտպանութիւնը կը կազմակերպեն հնչակեան գործիչներ Կարապետ Լաչինեանն ու Յովհաննէս, Յարութիւն եւ Կարապետ Պուլտուքեան եղբայրները: Յաջող ինքնապաշտպանութիւն կը կազմակերպէ եւ ջարդերէն կը խուսափի Հաճընը, շնորհիւ հնչակեան փորձառու գործիչ Միհրան Գալեանին:

Հաճընի մօտակայ գիւղերէն Շարի ինքնապաշտպանութիւնը կը զլիաւորէ Յակոբ Չալաճեանը: Հնչակեան յայտնի ֆետայի ձին Թորոս (Տարտաղանեան) կը կազմակերպէ Գարսպազարի ինքնապաշտպանութիւնը: Հասանալիքի մէջ, Կիրակոս Քէշիշեանի զլիաւորութեամբ հայերը կ'ապաստանին շրջակայ լեռները եւ շուրջ մէկ ամիս բազմահազար խուժանին դէմ կռուելով կը հասնին Մարաշ: Վայրագ ամբողջին դէմ կռուելով Ատանա կ'ապաստանին շէյխմուրատցիները: Կեսարիոյ մէջ, հնչակեան յայտնի գործիչ Ազատ Ռոտանիկի (Մելքոն Միրասաոյեան) զլիաւորութեամբ, հնչակեան երիտասարդներ կը բարձրանան ակումբին եւ շրջակայ տուններուն տանիքները եւ կը սպառնան իրենց մօտ եղած ունեւերը արձակել խուժանին յառաջ շարժուելուն առաջին իսկ առիթով. խուժանը կ'ընկրկի ու կը նահանջէ: Տէօրթ Եոլի մէջ, տաս օր կռուելէ յետոյ, քսան երիտասարդներու կը յանձնարարուի 20 տարբեր ճամբաներով հասնիլ Իսկենտերուն եւ օգնութիւն խնդրել մեծ պետութիւններու հիւպատոսներէն: Կարիճ երիտասարդներէն երկուքը կը հասնին Իսկենտերուն եւ հիւպատոսներուն միջամտութեան շնորհիւ 520 ոստիկաններէ կազմուած զօրամաս մը, միսիրներ Պենեթթի ընկերակցութեամբ օգնութեան կը հասնի պաշարուած հայերուն ու կռիւրը կը դադարի: Սակայն, բանակային ուժերու հրամանատար Նետիմ պէյ հայերէն կը պահանջէ գէնքերը յանձնել. հայերը կը մերժեն, որուն պատճառով ան կը ուժեղանայ քաղաքը: Միսի մէջ, ոստիկանական 200 հոգինոց զօրախումբ մը, ինքնապաշտպանական խումբերու հետ գործակցաբար, կը յաջողի ջարդերուն առաջը առնել: Ինքնապաշտպանութեան կը դիմեն Քիշիֆլի, Երեպական եւ այլ գիւղեր:

Շարք մը վայրերու մէջ, թուրք բարեհոգի գաւառապետներու կամ հայ եւ թուրք երեւելիներու միջեւ ստեղծուած բարեկամական անկեղծ կապերու շնորհիւ կարելի կ'ըլլայ ջարդերուն առաջը առնել: Այդ-

պիսի իրավիճակ կը ստեղծուի Մարաշի, Պէլլանի, Ֆէկիլի, Գարաիսալի եւ այլ վայրերու մէջ:

ԶԱՐԴԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆ ՈՒ ԱՐՁԱԳԱՆՈՒՄԸ, ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՍՈՒՆԵՐՈՒ ՃՇՂՈՒՄԸ

Ատանայի ջարդին արդիւնքը կ'ըլլայ ահաւոր: Ըստ ազգային վարչութեան քննիչ յանձնախումբի տեղեկագրին, ջարդերուն զոհ կ'երթայ 22512 քրիստոնեայ, որուն մէջ 18839 հայ (մնացեալները կը պատկանէին յոյն, ասորի եւ քրտան համայնքներուն) (18): Սպանուածներուն մէջ կը գտնուէին հայ առաքելական եկեղեցիին պատկանող 4 վարդապետներ եւ 12 քահանայներ, իսկ աւետարանական համայնքին պատկանող 19 պատուելիներ (մեծ թիւով զոհուած աւետարանական պատուելիները թիւը կապուած է այն բանին հետ, որ Ապրիլ 30-ին Ատանայի մէջ պիտի գումարուէր աւետարանական համայնքին վեհաժողովը, որուն մասնակցելու համար, տարբեր վայրերէ դէպի Ատանա գացող պատուիրակները, որոնց մէջ հոգեւորականներ, փրոֆեսորներ, ուսուցիչներ եւ մտաւորականներ, իրենց ճամբուն վրայ կը հանդիպին կատարիստները): Միայն Ատանայի նահանգին մէջ կը հրկիզուին 24 եկեղեցի, 16 դպրոց, 14 իշխանատուն, 3 հիւանդանոց, 2 գործարան, 523 իսկուրթ, 1429 ամառանոցային առանձնատուն, 23 ջրաղաց եւ 2323 բնակարան: Օսմանեան կեդրոնական դրամատան կողմէ ընդհանուր վնասները կը գնահատուին հինգ միլիոն օսմ. ոսկի:

Ատանայի ջարդը լայն արձագանգ կը գտնէ ինչպէս հայկական եւ թրքական, այնպէս ալ օտար մամուլին մէջ: Այդ մասին լուսններ կը կատարուին Փրանսայի եւ Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովներուն կողմէ: Փրանսայի երեսփոխանական ժողովին մէջ հիմնական հարցադրումը կը կատարէ Տրնէ Կօշէն, որ կառավարութեան կ'առաջարկէ նման պարագաներուն ձեռք առնել դիւանագիտական աւելի ազդու միջոցներ եւ պահանջեալ հարկին դիմել զինուորական միջամտութեան: Երկրորդ կէտին համաձայն չի գտնուիր ժան ժոռես, գտնելով որ գինուորական միջամտութիւնը կը գրգռէ թուրքերուն մոլեռանդութիւնը, որոնք աւելի վայրագ կը դառնան քրիստոնեաներուն հանդէպ:

Ատանայի ջարդը Մայիս-Օգոստոս ամիսներուն շուրջ 10 անգամ կը քննարկուի օսմանեան երեսփոխանական ժողովին կողմէ: Հայ երեսփոխաններուն կողմէ պատուիրակութիւն մը կը հանդիպի վարչապետ Հիլմի փաշային հետ եւ կը պահանջէ ջարդերուն կա-

պակցութեամբ հարցապնդման ենթարկել կառավարութիւնը: Յաջորդ օր երեսփոխանական ժողովը կը լսէ հայ եւ կարգ մը քրիստոնեայ երեսփոխաններու անուսով ներկայացուած հարցապնդումը, զոր կը կարդայ Գ. Զօհրապ: Որպէս շրջանի երեսփոխան ելոյթ կ'ունենայ նաեւ Մեծն Մուրատ որ իր խօսքը կ'աւարտէ յայտարարելով. «Բռնապետութեան օրերուն լեռներու մէջ կռուեցանք, միթէ՞ սահմանադրութեան այս շրջանին հարկադրուած պիտի ըլլանք նորէն լեռ բարձրանալ»: շարք մը երեսփոխաններ, քրթմնջոցներով կը լսեն Մուրատի խօսքերը: Բուռն ելոյթ կ'ունենայ նաեւ վարդգէս Սերենկիւլեան: Ժողովը կը լսէ նաեւ Ատանայի նահանգապետ ձե-

ւատ պէյի եւ Ատանայի պատերազմական ատեանին գեկուցագիրները, որոնք անհիմն ամբաստանագիրներ էին՝ կատարուածին ամբողջ մեղքը հայերուն վրայ բարդող: Որպէս զլիաւոր մեղաւորներ կ'ամբաստանուէին յատկապէս Ատանայի առաջնորդ Մուշեղ եպս. Սերաբեանը, Կիլիկիոյ շրջանի հնչակեան գործիչ Կարապետ Կէօքտերեւեանը եւ ընդհանրապէս հայ յեղափոխական կուսակցութիւնները: Երեսփոխանական ժողովը կը լսէ նաեւ ներքին գործոց նախարար Ռէսուֆ փաշայի եւ անոր տեղակալ Ատեյ պէյի տուած բացատրութիւնները: Ըստ կառավարութեան գեկուցիցին, սպանուած են 1400 քրիստոնեայ եւ 1300 իսլամ, իսկ երկուստեք ունեցած են 800 վիրաւոր: Գ. Զօհրապ եւ վարդգէս կ'ամբաստանեն Ատեյ պէյը որ իր հեռագիրներով խթանած է ջարդերը. վերջինս, պատասխանելով իր դէմ եղած քննադատութեան, կը գտնէ թէ անոր պատճառը իր հանդէպ Գ. Զօհրապի ունեցած անձնական թշնամութիւնն է... ու կ'արժանանայ երեսփոխաններուն ծափահարութեան (19):

Ատանայի ջարդին զոհերուն թիւը քիչ ցոյց աւելու համար կառավարութիւնը իր դեպքանութիւններուն ցուցմունք կը լղէ այդ մասին աշխատանք տանիլ միջազգային հանրային կարծիքին մօտ (20): Պատերազմական նախարար Մահմուտ Շեքէթ փաշա եւս «Լաթիւրք» ֆրանսատառ թերթին տուած հարցազրոյցին մէջ կը պնդէ թէ. «Պաշտօնական տեղեկութիւններու համաձայն երկու կողմից՝ հայերից եւ մահմետականներից՝ սպանուածների թիւը 3000-ը չի անցնում: Որտե՞ղ են 30,000 զոհերը, որոնց մասին խօսում էին որոշ հեռագիրներ, սկզբի օրերում» (21): Վիեննայի թրքական դեսպանութեան գինուորական կցորդ, յայտնի իթթիհատական Հաքքը պէյ, աւստրալիական «Հայք» թերթի ֆրեսէ եւ Փարիզի «Թան» թերթերուն տուած հարցազրոյցներուն մէջ, ջարդերուն

պատասխանատու կը նկատէ հայկական կուսակցութիւնները: Հ.Յ.Դ. Կ. Պոլսոյ Պատասխանատու Մարմինը այս կապակցութեամբ կը դիմէ Սալոնիկի Իթթիհատի ընդհանուր կեդրոնին եւ անորմէ պատասխան կը ստանայ թէ Իթթիհատը այդ տեսակէտը չի բաժնէր (22): Սակայն, Հ.Յ.Դ. Բիւրօյին դրկուած մէկ այլ հեռագիրի մէջ, Իթթիհատի կեդրոնական վարչութիւնը կը գտնէ թէ. «Վերջին խոսովութեանց մէջ հայերը մասամբ յանցաւոր են: Կարելի պիտի ըլլար ջարդերուն առաջը առնել, եթէ զօրագունները ժամանակին հասած ըլլային, պէտք է կառավարութեան վրայ կատարեալ վստահութիւն ունենալ, որն որ խիստ միջոցներ ձեռք առած է խոսովութեանց պատասխանատուները պատժելու համար» (23):

Կառավարութեան եւ իշխող կուսակցութեան սուտ քարոզչութեան կը հակադէմ հայութիւնը իր բոլոր հատուածներով եւ կուսակցութիւններով. օրինակի համար, հայ կաթողիկէ Ատանայի առաջնորդ Պետրոս եպս. Թերզեան, այս կապակցութեամբ «Մեծուայի Ախպար» թերթին մէջ կը գրէ ընդարձակ յօդուած մը (24): Կառավարութեան թխածոյ տեսակէտները ջրող ելոյթներով հանդէս կու գան նաեւ Իթթիհատին ընդդիմադիր որոշ տարրեր. վերջիններուս շարքին «Միզան» թերթի խմբագիր Մուրատ պէյ կը բացայայտէ Իթթիհատին կողմէ շրջաններ յղուած այն հեռագիրը, ուր կ'ըսուէր թէ Կարապետ Կէօքտերեւեան 300 ֆետայիներով պիտի յարձակուի իրենց վրայ եւ տեղացի հայերու հետ միացած ջարդեր կատարէ, «ուստի անոնք չեկան դուք պէտք եղածը ի գործ դրէք» (25):

Իթթիհատ կը խաղայ նաեւ այլ նենգ խաղ մը: Հնչակեան կուսակցութեան հասցէին եղած ամբաստանութիւնները պարզաբանելու համար, Մեծն Մուրատ եւ Արամ Աջքալաշեան կը հանդիպին երեսփոխանական ժողովի նախագահ Ահմետ Ռիզային: Վերջինս կ'ըսէ թէ դաշնակցական պատասխանատուներն է որ հանդիպած են Իթթիհատի ղեկավարութեան եւ ամբաստանած հնչակեանները որպէս խոսովարարներ եւ գրգռիչներ: Ս.Գ.Հ.Կ.-ի կողմէ ներկայացող երկրորդ պատուիրակութեան մը, կազմուած Ստեփան Սապահ Գիւլեանէ եւ Մեծն Մուրատէ, Գ. Ռիզա կը կրկնէ որ Հ.Յ.Դ.-ի պատասխանատուները քանի մը անգամ այցելած են իր ու իր ընկերներուն եւ փորձած համոզել, որ կոտորածներուն պատասխանատուն հայ կամ թուրք ժողովուրդները չեն այլ Հնչակեան կուսակցութիւնը: Այս հաւաստիացումէն յետոյ Ս.Գ.Հ.Կ. Տաճկաստանի Գործադիր Մարմինը, Փարամազի զլիաւորութեամբ խիստ ոճով դիտողագիր մը կը լղէ Հ.Յ.Դ. ղեկավար մարմնին: Երկու կուսակցութիւններուն միջեւ յարաբերութիւնը կը սրի: Սակայն, կը կազմուի խառն պատուիրակութիւն մը, բաղկացած հայ երեսփոխաններ Մեծն Մուրատէ, վարդգէս եւ Արմէն Գարոյէ, որ հանդիպելով երեսփոխանական ժողովի նախագահին բացատրութիւններ կը պահանջէ: Ա. Ռիզա կը դրժէ իր հաւաստիացումները եւ կ'ըսէ, թէ ինք ըսած է որ միայն այդ մասին շուրջները լսած է... (26):

1909-Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐՈՒ 100-ԱՄԵԱԿ ՅԵՏԱՇՐՋԱԿԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԸ ԵՒ ԱՏԱՆԱՅԻ ԶԱՐԴԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՍՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ԲԱՑԱՅԱՅՏՈՒՄԸ

Զարդերու ընթացքին գոհ-ուածներուն թիւն ու անոնց կրօնական պատկանելիութիւնը ճշդելու կողքին, Զարդերու պատասխանատուներուն բացայայտումը կը դառնայ կարեւոր խնդիր:

Վարչապետ Հիւմի փաշայի հրամանագրով, ներքին գործոց նախարարին վերահսկողութեան տակ կը կազմուի քննիչ յանձնախումբ մը: Յանձնախումբը պէտք է կազմուած ըլլար 4 անձերէ. 2 իսլամ եւ 2 քրիստոնեայ: Անոնցմէ 2-ը պէտք է ըլլային պետական պաշտօնեաներ, իսկ 2-ը՝ երեսփոխաններ: Իթթիհատի կարծիք թեւի ներկայացուցիչները (Թալեաթ եւ ընկերներ), կը փորձեն ձախողեցնել յանձնախումբին անդամ երկու երեսփոխաններու ընտրութիւնը: Սակայն հայ, քրիստոնեայ եւ կարգ մը այլ պարկեշտ երեսփոխաններու ջանքերուն շնորհիւ, կարելի կ'ըլլայ այդ իրագործել: Յանձնախումբը կը կազմուի պետական խորհուրդի նախագահատեանի նախագահ Ֆայիք պէյի, Մոնաստրըր նահանգի պատական քննիչ Յարութիւն Մոստիշեանէ, երեսփոխաններ Եուսուֆ Քեմալէ եւ Յակոբ Պապիկեանէ (Իթթիհատական): Մայիս 16-ին յանձնաժողովը կը հասնի Ատանա եւ տեղւոյն վրայ կը սկսի իր քննութիւններուն:

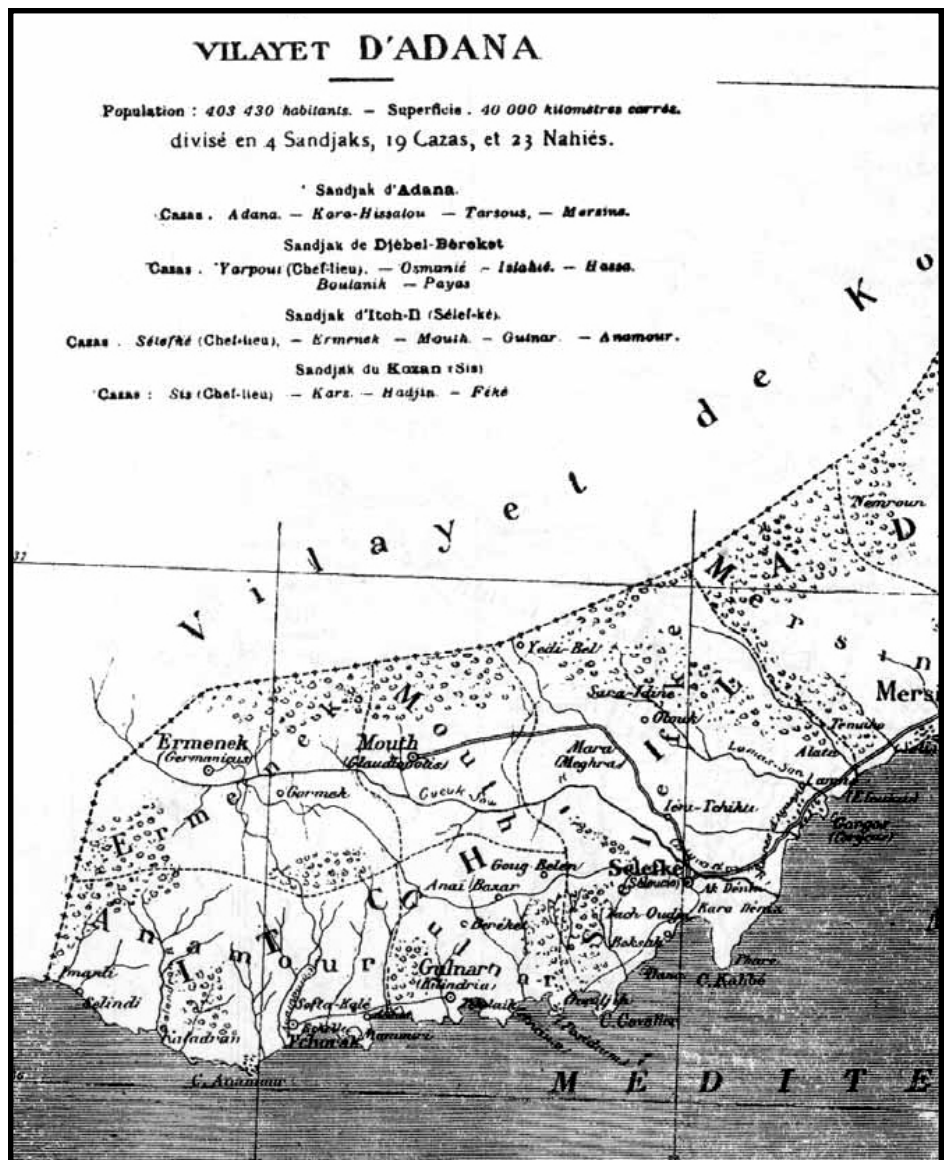
Միւս կողմէ, յանցագործները բացայայտելու համար, Ատանայի մէջ իր աշխատանքները կը սկսի Ատանայի գինուորական ատեանը: Այն կը կազմուի 8 գինուորական եւ 6 քաղաքային դատաւորներէ, վերջիններու մէջ նաեւ հայեր: Հարցաքննութիւնները կը կատարեն գինուորականները, որոնք բռնութեան եւ ճնշումներու միջոցով կը փորձեն յանցանշաններ կորզել անմեղ հայերէ: Անոնց գլխաւոր նպատակը կը դառնայ դատաւարտել կարելի եղած չեւփով շատ հայեր, Զարդերուն պատասխանատուութիւնը, առնուազն հաւասար չեւփով հայերու եւ թուրքերու վրայ տարածելու համար: Այս կապակցութեամբ Կովկասի ռազմական հրամանատարութեան պետի պաշտօնակատար Եուզեւիչ իր գերադասին յղած գեկուցագրին մէջ կը գրէ. «Այն, ինչ արդարադատութեան անուան տակ կատարուած է ռազմական դատարաններում, մանաւանդ Ատանայում, չարամիտ ծաղր է արդարադատութեան հանդէպ» (27): Դատարանին առջեւ իր խիզախ եւ պատրաստաբան ելոյթներով աչքի կը զարնէ Կարապետ Կէօքտերեկեան:

Չինուորական դատարանին վճիռները կ'ըլլան շատ խիստ: Ատանայի ինքնապաշտպանութեան մասնակից 6 հայեր՝ Ղասապ Միսաք, Յովհաննէս, Յարութիւն եւ Կարապետ Պուլտուքեան եղբայրներ, իսպառ Կարապետեան եւ Գէորգ ձինկէօգեան կը դատաւարտուին կախաղանի: Կախաղանի կը դատաւարտուի նաեւ Հաճընի ինքնապաշտպանութեան կազմակերպիչներէն Գարեգին Աճէմեան: Ի բացակայութեան մահուան կը դատաւարտուի Ատանայի առաջնորդ Մուշեղ եպս. Սերոբեան: Մեծ թիւով հայեր կը դատաւարտուին ցեղեանս, 15, 10, 5 եւ աւելի նուազ չափի բերդարգելութեան: Միայն Հաճընի մէջ, ինքնապաշտպանութեան մասնակցած ըլլալուն համար, 30

հոգի կը դատաւարտուի տարբեր չափի ծանր պատիժներու (28): Կը ձեռքակալուին Կիլիկիոյ շրջանի հնչակեան գործիչներուն մեծ մասը, որոնց շարքին Կարապետ Չալեան, Միսաք Ռեճեպեան, Կարապետ Կէօքտերեկեան, Խորէն Օտապաշեան, Եղիա Գալայեան եւ ուրիշներ: Ձեռքակալութենէ խուսափելու համար գէյթուցի 40 երիտասարդներ կ'ապաստանին լեռները:

Քննիչ յանձնախումբի անդամ Յակոբ Պապիկեան, հեռագիրով մը կը խնդրէ վարչապետ Հիւմի փաշայէն յետաձգել գինուորական ատեանի վճիռներուն գործադրութիւնը, մինչեւ քննիչ յանձնախումբի գեկուցագրին ամբողջացումը: Անոր այս խնդրանքը նկատի չառնուի եւ վճիռները կը գործադրուին: Ականատեսը հետեւեալ ձեւով կը նկարագրէ իր սինի մէջ կախաղան հանուած Գարեգին Աճէմեանի մահապատիժը. «Գարեգինը երբ կախաղանին կը մօտենայ, կատարել պաղարիւնութեամբ կը բարձրանայ չուանի աթուռին վրայ եւ երեք անգամ կը գոչէ, «Կեցցէ արդարութիւն, կեցցէ ազատութիւն կեցցէ ազգս» եւ չուանը ինք իր ձեռքով անցնելով վզին, կը հրամայէ որ աթուռը քաշեն ոտքին տակէն: Իսկ միւլթիին (Պաղչէի մէջ Զարդեր հրահրողը. Ե.Ճ.) գետինը կը պառկի եւ գինուորները բռնի կերպով կը բարձրացնեն կախաղանին վրայ» (28): Բերդարգելութեան դատաւարտուածները կը դրկուին Ռոտոսի եւ Պոտրումի բանտերը: Անոնցմէ մէկ մասը ազատ կ'արձակուի շրջանի երեսփոխան Մեծն Մուրատի միջամտութիւններուն շնորհիւ (30): Աւելի ծանր պատիժ կ'ըրկուի արգաւակներուն 1911 թուականին, ընդհանուր ներումի պատճառով:

Ատանայի ինքնապաշտպանութեան մասնակից 6 հայերու մահապատիժը թեթեւցնելու խնդրանքով, Կ. Պոլսոյ պատրիարք Եղիշէ Արք. Դուրեան թաքրիւրներ կը յղէ վարչապետ Հիւմի փաշային եւ ներքին գործոց նախարար Թալեաթ փաշային: Պատրիարքի խնդրանքին բաւարարութիւն չի տրուի, այն առարկութեամբ որ սահմանադրական կարգերու տակ օրէնքը բոլորին համար է: Օգոստոս 25-ին Դուրեան պատրիարք կը հրաժարի: Կը հրաժարի նաեւ կաթողիկէ պատրիարք Սապաղեան: Դուրեան Սրբազանի հրաժարականը յուսալ կը բերէ մեծ աղմուկ: «Թայմզ» թերթը կը գրէ. «Թիւրքական գործերում ամենալուրջ հարց ներկայումս հանդիսանում է հայ պատրիարքի հրաժարականի հարցը, որ սպառնում է իսլամութեան Փոքր Ասիայում» (31): Բ. դուրեւ նամակով մը կ'առաջարկէ Դուրեան Սրբազանին վերադառնալ իր «հոգեւոր պաշտօնին»: Սա կը նկատուի պատրիարքարանները իրենց առանձնաշնորհումներէն զրկելու Իթթիհատի հետեւողական քաղաքականութեան մէկ արտայայտութիւնը, որովհետեւ պատրիարքը կը նկատուէր ոչ միայն «հոգեւոր» այլեւ համայնքին «քաղաքական» եւ «իրաւական» ղեկավարը: «Թանին» թերթը բուռն ձեւով կը պաշտպանէ պատրիարքարանները (հայ եւ յոյն) իրենց առանձնաշնորհումներէն զրկելու պաշտպարը, գտնելով որ այդ տրուած է երբ քրիստոնեաները ռայաի կարգավիճակ ունէին եւ

սահմանադրական երկրի մը մէջ այդ աւելորդ է (32): Դուրեան Սրբազան «Լա Թիւրք» եւ «Ենի Կազեթ» թերթերուն տուած իր հարցազրոյցներուն մէջ կը գտնէ, թէ բոլոր օսմանցիները հաւասար քաղաքացիներ նկատելու առարկութիւնը «Ֆրագ»-է եւ թէ սահմանադրութիւնը իրաւ ըլլար ու տրուած խոստումները յարգուէին, ինքնաբերաբար թաքրիւրներ գրեւոր պէտք չէր ըլլար (33):

Միւս կողմէ, կառավարական քննիչ յանձնախումբը կը շարունակէ իր աշխատանքները եւ Յուլիսի վերջաւորութեան կը ներկայացնէ քանի մը տեղեկագիրներ: Անոնցմէ մէկուն մէջ, ստորագրուած Ֆայիք պէյի եւ Յ. Մոստիշեանի կողմէ, հրամանագրերու, փաստաթուղթերու եւ հեռագիրներու վրայ յենած կ'ապացուցուի Ատանայի նահանգապետ ձեւատ պէյի, ձեպէլ Պէրէքէթի գաւառապետ Ասաֆի եւ շարք մը այլ պետական պաշտօնատարներու մեղաւորութիւնը Զարդերուն: Վերջիններս կը մեղադրուին Զարդեր հրահրելու, էրզինի եւ Փայասի բանտերէն քրեական յանցագործները ազատ արձակելու, ամբողջ գինուոր, տարբեր գաւառապետներուն գրգռիչ հեռագիրներ յղելու, Զարդերուն ժամանակ վճռական միջոցներու չդիմելու եւ այլ ծանրակշիռ յանցանքներով: Տեղեկագիրը կը հաստատէ որ Ատանայի նահանգին մէջ սպանուած 5683 անձերէն 4196-ը քրիստոնեայ են, իսկ սպաննուածներու ընդհանուր թիւը կը ընդհանրուի 15,000-ի. տեղեկագիրը նաեւ հրկիզուած կառույցներուն ընդհանուր թիւը կը գնահատէ 4823, որոնցմէ 386-ն կը պատկանի իսլամներու, իսկ մնացեալը՝ քրիստոնեաներու: Ատանայի Զարդին իշխանութիւններուն յանցաւոր գործակցութեան բացայայտման գործին մէջ մեծ դեր կը խաղայ Յակոբ Պապիկեանի տեղեկագիրը: Վեր-

ջինս Ատանայէն վերադառնալով Կ. Պոլիս, «Իթթիհատ» եւ «Թաւիւրի էֆթիար» թերթերուն տուած իր հարցազրոյցներուն մէջ յստակօրէն կ'ամբաստանէ տեղական իշխանութիւնները: Ապա, երեսփոխանական ժողովի Յուլիս 26-ի նիստին կը պնդէ որ Ատանայի նահանգին մէջ սպաննուածներու թիւը 21,000 է: Ժողովը կ'որոշէ յաջորդ նիստին ընթերցել անոր տեղեկագիրը: Սակայն, մինչեւ յաջորդ նիստը, Յ. Պապիկեան Սան Սթեֆանոյի իր բնակարանին մէջ, խորհրդաւոր պայմաններու տակ կը մահանայ: Այդպէս ալ, անոր պատրաստած տեղեկագիրը երեսփոխանական ժողովին մէջ չընթերցուի: Կարճ ժամանակ անց, Մեծն Մուրատ, Յ. Պապիկեանի սեփական թուղթերուն մէջէն կը յայտնաբերէ անոր պատրաստած տեղեկագիրը: Մի քանի օր անց, խումբ մը ազգային գործիչներու հետ, գաղտնի պայմաններու տակ կը լուսանկարեն գայն: Տեղեկագիրը, գրքոյկի ձեւով, ֆրանսերէն լեզուով լոյս կը տեսնէ 1912-ին, իսկ հայերէն լեզուով՝ 1919-ին: Յ. Պապիկեան իր տեղեկագիրին մէջ կը գրէ. «Բոլոր այս մանրամասնութիւնները վճռականօրէն կ'ապացուցեն իրողութիւն մը, այսինքն այն թէ՛ Ատանայի մէջ կառավարական պաշտօնեաները եւ անոնց արբանեակները կանխահոգ կարգադրութեամբ պատրաստած են այնպիսի պարագաներ, որ իրենց մտածումով՝ իրենց վրայ ինկած պատասխանատուութիւնը պիտի կարենային նուազեցնել այդ Զարդերուն մէջ՝ գոր իրենք իսկ ծրագրեցին եւ որոշեցին, գէթ պաշտօնապէս, այդ պատասխանատուութիւնը նետել հայերուն վրայ» (34): Յ. Պապիկեան կ'ընդունի որ հայերը դիմած են գէնքի. Բայց այդ եղած է միայն ինքնապաշտպանու-

ՊԱՌԱԻ ԳԴԱԼՆԵՐԸ (ԻՐԱԿԱՆ)

ՓԱՆՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

1948 թ. հորաքրոջ տղան եկաւ մեզ մօտ ու ինձ ասաց մի լաւ աշխատանքի տեղ կայ: Նրանք մեծ առեւտրական ու հայ մարդիք, երկու քոչը ու եղբայր եւ մի պառաւ տատիկ:

Թեթեւ տան ծառայութիւն է եւ լաւ վարձ: Ամսական 30 ռիալ ու փոր պահել: Կարեւորն այն է որ հայ ընտանիք են:

Ծնողերիս հետ խորհրդակցելով միւս օրը գնացինք պառաւի տուն, որն գտնուում էր Ֆերդովսի պողոտայում, մի նեղլիկ փողոցի առաջին դուռը:

Ծեծեցինք դուռը, դրան ետեւից պատասխանեց պառաւը: - Ո՞վ է: Ես եմ Շմաւոնը, ձեզ համար ծառայ եմ բերել: Կացիր գալիս եմ, ասում է պառաւը, յանկարծ փայտէ կողպէքով դուռը բացուեց չընկալն:

Շահաբասեան ծանր փայտ է դուռը, երկփեղկանի, դրսից շարուած էր կլոր ու փայլուն երկաթէ մեծ գլխիկներով մեխեր ու թակիչ, որը նմանում էր ախոյեանի բռունցքի: Հրաւիրուեցինք ներս, ծանօթացանք:

Շմաւոնը ասաց թէ լաւ տղայ է ձեռքը մաքուր: Տեսնե՞ք, - շանը գրկած ասաց պառաւը: Անյապաղ թողեց ինձ այդտեղ ու հրաժեշտ տուեց Շմաւոնը:

Ահա այստեղ էր մեծապատիւ առեւտրականի ապարանքը:

- Ասա տեսնեմ տղուլ, անունդ ի՞նչ է, հարցնում է պառաւը: - Ստեփան: Հա հա մենք էլ ենք ասում Ստեփան, ծոր էր տալիս պառաւը: Ինչ լաւ հայկական անուն է: Որտեղացի ես, հայ ու մայր ունես: Այո ունեմ բուրբուրացի եմ, ասում եմ ես: Ծառայել ես: - Այո ծառայել եմ: - Դէ լաւ ծանօթ ունե՞ս քեզ երաշխաւորի:

Պառաւի որոշ բարեբեր չէի հասկանում, ընկալում ու մնում եմ շուար ինչ պիտի պատասխանեմ: Կարկամելով ասում եմ, այո այո ու զգաստ կանգնում եմ իր առջեւ: Ակնոցի տակից ու քմծիծաղելով պառաւն ասաց, խօսքիս պատասխանի չտուեցիր: Նորից ասում եմ այո, այո:

Պառաւն իմացաւ հայերէն լեզուի բառապաշար չուներ: Պառաւն ու թոսուն տարեկան էր եւ լաւ կազդուրուած: Եւ ինձ ընդունեց որպէս ծառայ:

Առաջին օրն էր, ուրախ էի, որ մի հայ տնում եմ ծառայում: Պառաւի աղջիկ ու տղան քառասունի մօտ էր տարիները, բարձրահասակ եւ լաւ ժեստով կեցուածք ունէին, չէին ամուսնացել, ապրում էին մօր մօտ բակում, եւ մի ուրիշ շէնքում, բակի Արեւմուտքում:

Իսկ պառաւի սենեակները Արեւելքում, կահաւորած էին հին գոյքերով եւ կարպետներով: Նրանց յատակը շարուած խէծաթէ թրծուած աղիւտով, իսկ առաստաղը փայտածածկ էր սեւ ու մրոտ: Բակում կային հարիւր տարուայ եղեւնիներ:

Պառաւը ինձ ծանօթացնում է առօրեայ գործածուող գոյք ու ամանեղէնների հետ: Քառասուն աստիճանաւոր մուտք ջրամբարին, եւ ինձ յորդորում էր ամէն օր լուսաբացին քնից վեր կենամ ու գործի ացնեմ, մինչեւ գիշերուայ ժամի տասն երկուսին: Կրկին խոնարհաբար ասում եմ շատ լաւ եւ այո...

Այդ բոլոր յորդորանքից յետոյ ինձ բերում է եւ իմ ձեռքը տալիս է մի ջարդուած ցախաւել ու կանգնում գլխիս վերեւ:

Աւելի-աւելի տեսնեմ կարող ես թէ ոչ: Ասում եմ տատիկ որ մի կողմ աւլեմ:

- Դէ լաւ կողմերն էլ գիտես: Այդ խօսքից վիրաւորում եմ, դէ լաւ կողմերն էլ գիտես, եւ ուրիշ արտայայտութիւններ:

Իր ձեռով աւելում եմ խէծաթով շարուած բակը, նրանց արանքում կային հագար տեսակ միջատներ, կեղտ ու գարշելի հոտ:

Պիտի մատներով հանէի որոշ պնդացած թուճակներ աղբերը: Ինձ ասում էր կը սովորես վնաս չունի, քանի օր կը մնաս մեզ մօտ քեզ մարդ կը սարքեմ:

Չգայուն էի, ինքս ինձ ասում եմ, միթէ՞ մարդ չեմ, ու աչքիս տակից նայում եմ պառաւի վարք ու բարքին եւ ապաշնորհ բնաւորութեանը:

Բակն աւելուց յետոյ ինձ տանում է քառասուն աստիճանաւոր ջրամբարը ցոյց տալու, ձեռքին բռնած ձիթեճրագը, ու ինձ պատուիրում է ամանեղէնները կը բերես, կը լուանաս, բայց զգոյշ չզգես փոսիկը, որը շատ բաներ է կուլ տուել:

Այդտեղից վերադառնում ենք ու հասնում մի փոքր միջանցք, որ սենեակների նախամուտն էր, այդտեղ դրուած էր մի հին բազկաթոռ, որի ներսի դարմանները թափած էին շուրջը: Նրա վրայ ելումուտ էին անում քանի տեսակ միջատներ: Յանկարծ տեսանք պառաւի փոքրիկ շուկը եկաւ պակեց այդ անթիքա բազկաթոռին: Անմիջապէս պառաւը շանը գրկեց ու շոյեց իր փափկամազիկին ու ասաց. - Յիմար այստեղ քո տեղը չէ, տես միջատներին, նրանք քեզ կը կծեն ու շանը գրկեց ու փայտալեզ:

Նրանից յետոյ ինձ ցոյց է տալիս սենեակների մաքրութեան ձեւը: Ես տաս տարեկան երեխայ էի, իմ ուժից վեր էր, բայց խորհում եմ ես եթէ չկատարեմ պարտականութիւնս, ինչ պիտի պատասխան տամ իմ ձեռքին սպասող ծնողներին, որ սպասում են ամսական երեսուն ռիալին որ պիտի յոգան առօրեայ ծախսերը:

Առաջին օրն էր, եւ առաջին գիշեր, յոգնել էի պառաւի մրթմրթացող բնաւորութիւնից: Տաս տարեկան երեխային այդ օրը շան նման քարշ էր տուել, մինչեւ գիշերուայ ժամի տասներկուսին:

Յոգնել էի թուլացել, քնի կարօտ ունէի: Պառաւը շանն առել էր գիրկը ու խօսում էր շան հետ իր երեխի պէս, այդ միջոցին քնից ակամայ պառկում եմ անթիքա բազկաթոռի մօտ խէծաթէ քարփիջների վրայ: Մէկէն պառաւը կողքս խոթեց դէ վերկաց գնա տեղդ պառկիր, հենց այս մեր պայանական աթոռի վրայ:

Իր կողքին գցած էր հագար գոյնի կարկտանով շոր, որի վրայից գարշահոտ էր գալիս, իբրեւ ծածկոց:

Գիշերը քունս չի տանում թէ ցրտից թէ գարշահոտից, նաեւ միջատների եւ ու մուտքից մնում եմ անձար:

Այդ միջոցին գալիս եմ այն եզրակացութեան որ հարիւր տարուայ բազկաթոռին պիտի պառկել, որի պառաւը իր շանը կշտամբում էր, ու ասում: Յիմար տեսնում ես

միջատներին, նրանք քեզ կը կծեն: Հենց այդ աթոռին որ իր շանը կը կծէին:

Բայց իր հայ ու դժբախտ գեղջուկի համար փափուկ անկողին էր: Հիմա ես այս հասուն տարիքում հասկանում եմ ինչու են մարդիկ միմեանց հակադրում, ինչու են յարձակում իրար դէմ, եւ ովքեր են քէն ու ոխ տարածում ազնիւ մարդկանց ոգում, պղծում են մարդկային սրբութիւնը: Այդ հարցում անմեղ չեն հարուստ շնասէրներն, կապիտալները, որովհետեւ չեն ճաշակել ազնիւ հասարակութեան կեանքի դառնութիւնը: Նրանք չեն զգացել գեղջուկի անկեղծ ու արդար ոգին, որը փնտրում է իր քրտինքի վաստակած հացով ապրել:

Առաւօտեան ցրտաթաթախ ու անքուն տեղից դուրս եմ գալիս շարունակում եմ պատուիրած գործերս: Չեմ յիշում երկու թէ երեք օր գործեցի պառաւի տանը: Յիշում եմ վերջին օրը ճաշից առաջ ամանաձամաները, գոյալ պատուաքաղները տարայ քառասուն աստիճանաւոր ջրամբարը լուացի առանց մի լոյսի, կուսի տակ կար փոսիկ որը ջուրը կուլ էր տալիս լայն խողովակի միջոցով:

Փորձելու համար ոտքս սեղմեցի նրա մէջ ու վախից անմիջապէս դուրս հանեցի, ինձ թուաց թէ երեխայ էլ ընկնէր, կուլ կը գնար:

Փորձելուց յետոյ, սկսեցի մուտք տեղում ամանները լուանալ, ու շարեցի իրար մէջ, գոյալ պատուաքաղները ձեռքս բռնեցի, ծանր ճենապակեայ էին Ռուսական պնակները, գրկել եմ ու պիտի քառասուն աստիճան բարձրանամ վերեւ: Ծարունակեցի բարձրանալ:

Հաշուեցի մէկ-երկու, մինչեւ 35-երորդ աստիճան, յանկարծ մէկէն գոյալ պատուաքաղները դուրս թռան ձեռքիցս եւ զընզընգոցով հասան փոսիկը, որը երկուսը կուլ էր գնացել լայն խողովակի միջոցով:

Վերջին աստիճանին վայր դրեցի պնակները, ու սրբնթաց հաւաքեցի թափուած գոյալները, եւ ոտք ու ձեռքով էլ փոսիկի միջից հանեցի երկու գոյալ, հաշուեցի տեսայ չկայ երկու գոյալը: Պառաւն եկաւ եւ ուզում էր հաշուել աման-չաման գոյալները: Հարցնում է ինչու ուշացար տղուլ: Ես չեմ խօսում ու հաշուում է գոյալները: Չկային երկու գոյալները: Հարցնում է ինձանից գոյալների պակասը: Վախից ասում եմ չգիտեմ: Ակնոցի տակով նայում է ու ինձ կասկածում:

Յանկարծ ձայնն առաւ գլուխն բղաւեց վրաս-չգիտեմ, չգիտեմ որն է, մէկ ձեռքը կանթել էր մէջքին,

միւս ձեռքի ցուցամատը պարզել էր իմ կողմը, երկու գոյալի ցաւից գառանցում էր գոռում: Կարծես թուքը մնացել էր կոկորդը: Մի պահ յետոյ սկսեց, անհեթեթ ու կեղտոտ բերանով պոռալ:

- Լակոտ ասեմ ինչու ուշացար, մի բան կայ քո մէջ, ասա տեսնեմ, հէրդ կը հանեմ, ծնունդդ կ'անիծեմ, շուն շանորդի: Մէկէն երեսը թեքեց ու գնաց դէպի փողոց, ու ինձ սպառնաց, հենց այստեղ, հենց այս պահին, գոյալների գողին կը գտնի մեր հարեւանը գողութեան համար հայելի է նայում, ձեռքի մէջ է նայում:

Ես ինչ գիտէի այդ կախարդ խօսքերից: Գոյալները անցել էին ջրանցքը: Ես էլ ոչ մի էլք չէի գտնում եթէ ասէի եղածը, քանի ամիս ու տարի պիտի գործէի որ վճարէի նրանց արժէքը:

Ինքս իմ մէջ որոշեցի այդտեղից գնալ, հեռանալ:

Գաղտագողի մօտեցայ փողոցի դրան, ծպտուեցի տեսայ խօսում էր մի ուրիշ կնոջ հետ: Դրսում սպասում էր ինձ վախեցնելու համար, որ վախենամ ու խոստովանեմ որ երկու գոյալները ես եմ գողացել:

Կրկին նայեցի մէկ աջ եւ մէկ ձախ կողմ: Մի գոյգ քաթանի կօշիկ ունէի մէկի ծալքն էր ծակ, միւսը տակ չուներ: Ձեռքս առայ ու դուրս ծլկեցի աջ, Ֆերդովսի պողոտան, Նադերի, Սաադի, Հեղաեթ մի շնչով մօտ չորս քիլոմէթր վազեցի ու վախից ընկայ Մարտիրոս քեռոնց բակը եւ յուշաթափուեցի:

Ինչքան էր անցել չգիտեմ, մէկէն իմացայ ծերուկ Մարտիրոս քեռին ասում է որդի էս ջրից խմի քէֆը տեղը կը գայ, մաժում էր ուսերս ու ջուր էր ցնցում երեսիս, չգիտեմ ինչքան անցաւ տրամադրուեցի: Մարտիրոս քեռին լինում էր մօրս ազգականներից: Մարտիրոս քեռին փորձուած մարդ էր, հասկացաւ որ ես նեղութեան մէջ եմ ապրում:

Ձեռքս բռնեց տարաւ սենեակ: Մտքերիս մէջ տատանում էի, նրա համար որ մեղք չեմ գործել, երկու գոյալն ինչ արժէ որ մի տաս տարեկան երեխի հոգեկանը վիրաւորուի ու այսպէս տանջուի:

Ուզում եմ գոռալ, եւ պատիւ պահանջել, ինձ մեղադրողներին: Բայց չգիտեմ ինչպէս եւ ինչով: Երեխայ եմ դեռ:

Այդ մեծապատիւ Մարտիրոս քեռուց խորին շնորհակալութիւն եմ յայտնում եւ դուրս գալիս, հասնում եմ հօրս տունը, նստում եմ մօրս գործած կարպետի վրայ, ուտում եմ քրտինքով բերած հացը, ու մտնում անկողին, եւ քնում եմ մուշ-մուշ:

ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉ

26 տարեկան երիտասարդուհի մը կը տառապի սրտա-երակային լուրջ հիւանդութեամբ: Սրտի երակներու փակմանը «valve» յատկապէս «միթրալ» փականի անբաւարարութիւնը լուրջ հիւանդութիւն պատճառած է: Նաեւ ենթական ունի ուղեղային երակներու անբաւարարութիւն:

Հիւանդը ենթարկուած է գործողութեան եւ կը կարօտի նիւթական օգնութեան:

Նիւթական ձեր օժանդակութիւնը մեծապէս պիտի նպաստէ հիւանդի դարմանումին:

Ձեր նուիրատուութիւնները հաճեցէք ուղարկել՝
Converse Bank corporation
AMERICAN EXPRESS BANK LTD, NEW YORK, USA
SWIFT: AEIB US 33
for credit Acc./737783
CONVERSE BANK CORP, YEREVAN, RA,
SWIFT: COVBAM22
In favour of LUSINE MOISYAN
a/c No or Doc. No 1930002305840101

ՀԱԴՐՈՒԹԻՒՄ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԵԼ Է ԹԱՊՈՒԼ ՅԱԿՈՒԲԱՆԻ «ԿԱՆԱԶ ՈՒ ՍԵՒ» ԳԻՐՔԸ

«Արմենիան ուրիշները» շաբաթաթերթի լրագրող եւ կովկասյան հակամարտությունների հարցերով փորձագետ Թաթուլ Հակոբյանի »Կանաչ ու սեւ. արցախյան օրագիր« գիրքը փետրվարի 13-ին ներկայացվել է Լեռնային Ղարաբաղի Հաղորդակցության Գիրքը լույս է տեսել վեց ամիս առաջ եւ շնորհանդեպա՝ վաճառքի ձեռով ներկայացվել Ստեփանակերտում, Երեւանում, Բեյրութում, Այնճարում եւ Հալեպում:

Հաղորդում շնորհանդեպա՝ վաճառքի օրը պատահական չէր ընտրվել: Ինչպես ներկաներին ասել է հեղինակ Թաթուլ Հակոբյանը՝ 1988-ի փետրվարյան այս օրերին էր, երբ տեղի ունեցավ դարաբաղյան պայքարի առաջին հանրահավաքը: Փետրվարի 12-ին Հաղորդում սկսված բողոքի գործողությունը վերածվեց մոտ 1000 հոգանոց հանրահավաքի՝ աներեւակայելի բան ընդամենը 2,500 բնակիչ ունեցող քաղաքի համար, իսկ հաջորդ օրերին արդեն հանրահավաքներ տեղի ունեցան Ստեփանակերտում, ապա Երեւանում, Սփյուռքի տարբեր գաղթօջախներում:

Միջոցառման մասնակիցներին, որոնց թվում էին նաեւ դարաբաղյան շարժման առաջին ցույցի կազմակերպիչներից Գագիկ Ավանեսյանը, Նելլի Կասպարովան, ինչպես նաեւ Հաղորդի շրջանի վարչակազմի ներկայացուցիչներ, շաբաթյին գրասենյակներ, Թաթուլ Հակոբյանը հիշեցրել է նաեւ, որ փետրվարի 16-ին կլրանար 33 տարեկանում սպանված Արթուր Մկրտչյանի ծննդյան 50-ամյակը:

Դիմելով միոցառման մասնակիցներին՝ Հակոբյանը ասել է. »Իմ

գրքի վերնագիրը, որի մտահղացումը տվել է կինոռեժիսոր Տիգրան Խզմալյանը, ձեռք շատ ծանոթ պետք է լինի: Պատերազմի տարիներին Ղարաբաղում երկու գույն էր ավելանում՝ սեւ եւ կանաչ՝ խակի: Տղամարդիկ խակի էին հագնում, կանաչ կամուֆլյաժ, իսկ կանաչք գնալով ավելի ու ավելի շատ սեւ էին հագնում: Այսպիսով՝ սեւը պատերազմում սպանվող տղաների մայրերի հագուստի գույնն է, կանաչը՝ զինվորական համազգեստը: Պատերազմի տարիներին ամեն օր Ղարաբաղում ավելանում էր երկու գույն, մայրերն ավելի շատ սեւ էին հագնում, որդիները՝ ավելի շատ կրում զինվորական համազգեստ»:

Հաղորդի շնորհանդեպի ընթացքում վաճառվել է »Կանաչ ու սեւ. արցախյան օրագիր«-ի 37 օրինակ, ինչը ցույց է տալիս Լեռնային Ղարաբաղում, եւ հատկապես Հաղորդում գրքի հանդեպ մեծ հետաքրքրությունը:

Թաթուլ Հակոբյանը ասել է, որ շատ ուրախ կլինեմ, եթե գիրքը կարդացողները արձագանքեն, ներկայացնեն իրենց դիտարկումները, մատնանշեն փաստական սխալները, եթե կան այդպիսիք:

Թաթուլ Հակոբյանի »Կանաչ ու սեւ. արցախյան օրագիր« աշխատությունը, որի վրա հեղինակը աշխատել է վեց տարի, լույս է տեսել Թեհրանում 1000 օրինակով եւ գերազանցապես վաճառվել Լիբանանում, Սիրիայում, Իրանում եւ Լեռնային Ղարաբաղում:

Առաջիկա հունիսին սպասվում է »Կանաչ ու սեւ. արցախյան օրագիր« գրքի երկրորդ տպագրությունը:

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՕՆ

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly
 Enclosed a check for (one year)
 * \$50,00 for USA
 * \$60,00 (second class), \$ 75,00 (Air Mail) for Canada.
 * \$85,00 (second class), \$ 125,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----
 Address: -----
 City: ----- State:----- Zip Code:-----
 Country: -----
 Tel :----- Fax : -----

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ
ՀԵՌՈՒՍՏՍԵՍԻԼԻ ՅԱՅՏԱԳԻՐԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑԸ
 CHARTER CABLE 280-ՐԳ ԿԱՅԱՆ
 (ԿԼԵՆՏԵՅԼ, ՊԵՐՊԵՆՔ, ԼԱ ՔՐԵՍԵՆՆԹԱ)
 GLOABCAST SATELLITE
 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԱՆ 10:00-11:00

ՔԱԶ ՆԱԶԱՐ
ՈՒՂԻՂ ԵԹԵՐ ՇՕ
 Ամեն Կիրակի երեկոյեան
 Ժամը 10:00-ից 12:30
 Կլեմտէյի 280-րդ կայանից

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ... ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...

Մեծ Ժողովրդականութիւն Վայելող
 Կլեմտէյի AMGA 280-րդ Ալիքը
 Այժմ Կը Սփռուի
GlobeCast
 Արբանեակային Հեռատեսիլով
 Ամերիկայի, Գանատայի եւ Մեքսիկոյի
 Ամբողջ Տարածքին

Դուք Կրնաք Դիտել
 Հայաստանեան Լուրեր - Քաղաքական Վերլուծութիւններ
 Երաժշտական Հաղորդումներ - Եւայլն

Մանրամասնութիւններու Համար
 Հեռաձայնել 818.547.9696

Չեր Ծանուցումները Վստահեցէք
 «Մասիս» Շաբաթաթերթին
 T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863
 massis2@earthlink.net
 www.massisweekly.com

WE LOVE OLD BALD GUYS.

Bring your used tires to our FREE Tire Recycling Event.

February 21, 2009
Saturday
9:00 a.m. - 3:00 p.m.

Receive a coupon good for 15% off your next purchase of Firestone or Bridgestone tires. Help the environment and recycle your tires!

Restrictions: Open to L.A. County residents. No tires from businesses, no oversized or tractor tires. Rims accepted. If you transport more than 9 tires per trip, please obtain a tire transport form a week ahead at (929) 430-5540, Department of Health Services.

Recycling tires is easy. It's free. It's good for L.A. County!
www.888CleanLA.com 1(888)CLEAN LA

Funded by a grant from the California Integrated Waste Management Board.
Zero Waste - You make it happen!

ՅԵՏԱՇՐՋԱԿԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄԸ ԵՒ ԱՏԱՆԱՅԻ ԶԱՐԴԸ

Շարունակուած էջ 15-էն

Թեան նպատակով: Ապա, անդրադառնալով ջարդերէն յետոյ տեղի ունեցած անարդար ձեռքարկութիւններուն եւ դատավարութիւններուն, ան կ'եզրակացնէ. «Այս տարօրինակ ընթացքը արդիւնքը ունեցաւ չգիտցողներուն ալ սորվեցնելու որ՝ կոտորածն երու հեղինակը եւ կազմակերպիչը նոյնինքն տեղական կառավարութիւնն էր» (35): Յ. Պապիկեան կը գտնէ որ Կիլիկիոյ մէջ ջարդուած է աւելի քան 21000 քրիստոնեայ, որուն մէջ 19479 հայ:

Պաշտօնական տեղեկագիրներէն անկախ, կարգ մը այլ քննութիւններ եւս կը հաստատեն իշխանութիւններուն մեղադրութիւնը կատարուած ջարդերուն: Օրինակի համար Խարբերդի մէջ կազմուած միջկուսակցական մարմին մը, որուն մաս կը կազմէին Իթիհատի, Հ.Յ.Դ.-ի, Մ.Դ.-Հ.Կ. եւ քրտական Տէւիւն Դեմոկրատ կուսակցութիւնն երու ներկայացուցիչները, ջարդերուն հիմնական պատասխանատուն յետաշրջական ուժերը նկատելու կողքին, կը նշէ նաեւ գաւառապետին եւ պետական այլ մարմիններուն անվճռականութիւնը (36):

Մէկ խօսքով, Ատանայի ջարդի ծայրերուն բացառապէս, հայութեան մօտ յառաջ կը բերէ այն համոզումը, որ տիրող կուսակցութիւնը՝ Իթիհատ, այս կամ այն չափով մեղակից է այդ աղէտին: Իսկ զինուորական դատարանին կողմէ առնուած անարդար վճիռները, հայութեան հասցուած ֆիզիքական հարուածին վրայ կ'աւելցնեն բարոյական հարուած մըն ալ:

ԻԹԹԻՅԱՏԻ ԴԵՐԻՆ ՍԵՂԱՍՄԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Ատանայի ջարդէն կարճ ժամանակ մը անց, երբ տակաւին հայ հասարակական կարծիքը կը քննարկէր ջարդերուն մէջ Իթիհատի ղեկավարութեան մեղսակցութեան շահին ու կշիռը, 1909 Սեպտեմբերի սկիզբէն պաշտօնապէս կը յայտարարուի Հ.Յ.Դ.-Իթիհատ համագործակցութեան համաձայնագիրը: Հ.Յ.Դ. Կ. Պոլսոյ պաշտօնաթերթ «Ազատամարտ» այդ կը գտնէ «ուրախառիթ» (37): Նոյն կուսակցութեան էրզրումի պաշտօնաթերթ «Յառաջ»-ը այդ մասին կը գրէ. «Երեւոյթն աճիւն միութարական է, ձեռնարկը այնքան օգտակար, որ մենք ցնծագին պիտի շնորհաւորենք, կանչելով՝ կեցցէ՛

օսմանեան ազգերու եղբայրութիւնը,- կեցցէ՛ կուսակցութիւնները» (38): Ոչ-դաշնակցական մամուլը, ընդհանրապէս, կը քննադատէ այս համաձայնագիրը ու իր քննադատութեան մէջ յաճախ կ'անդրադառնայ Ատանայի ջարդին մէջ Իթիհատի մեղսակցութեան հարցին: Հ.Յ.Դ. կը բացատրէ որ Իթիհատ սահմանադրութիւնը պաշտօնապէս զիսաւոր ուժն է եւ սահմանադրութիւնը ամբողջովն համար պէտք է թիկունք կենալ անոր: Հ.Յ.Դ. իր քարոզչութեան մէջ կը սկսի կամաց-կամաց անտեսել Ատանայի ջարդին մէջ Իթիհատի դերակատարութեան պարագան: 1910-ին լոյս կը տեսնէ Հ.Յ.Դ. յայտնի դէմքերէն Ատոմի (Յարութիւն Շահրիկեան) «Մեր Հաւատամքը» գրքոյկը. հեղինակը, կը քննադատէ «Թերահաւատները», որոնք «կիլիկեան աղէտը եւ անոր հետեւանք միջազգայնորէն սրտացաւութեան, ազգասիրութեան դիմակի տակ, ամենաճարպիկ ազգադաւուժեամբ» (39): Ապա կ'եզրակացնէ. «Կարող ենք ապահով ըլլալ, որ այլեւս ամենաճարպիկ դժբախտութեան պարագային, զէթ միայնակ կոտորուելու չենք: Կոտորելու եկող հորդաններուն դէմ թուրք եւ հայ, Իթիհատական ու դաշնակցական միասին կանգնած պիտի դիմաւորեն վտանգը» (40): Կանխակալ լաւատեսութիւն մը՝ որ դժբախտաբար իրականութիւն չզարձաւ: Հ.Յ.Դ.-ի մէկ այլ յայտնի ղեկավարներէն Ռուբէն Դարբինեան, իր «Իթիհատի եւ Դաշնակցութեան համաձայնութեան Շուրջը» առաջնորդող յօդուածաշարին մէջ, կը գտնէ թէ Ատանայի ջարդը այն աղէտալի փորձութիւնն էր, երբ մարդկանց իրքերը գրգռուած էին եւ զիտակցութիւնները՝ մթազնած, իսկ «Դաշնակցութիւնը, որ ամբողջ քաղաքական փորձը ձեռք էր բերած մըրիկներու եւ փոթորիկ փոթորիկներու մէջ, չկորսնցող իր հոգեկան հաւասարակշռութիւնը... եւ քաջութիւնն ունեցաւ հասարակական այդ բնագոյններու գրգռուած վիճակին մէջ ընտրել այն միակ ճամբան, զոր կը թելադրէր մեր ընդհանուր շահերը եւ ո՛չ թէ զգացումները,- դաշինք կնքեց Իթիհատի հետ» (41):

Յաջորդող տարիներուն Հ.Յ.Դ.-Իթիհատ համագործակցութիւնը կը խորանայ եւ 1912-ի Փետրուարին, օսմանեան երեսփո-

խանական ընտրութիւններուն ընդառաջ կը կնքուի Հ.Յ.Դ.-Իթիհատ ընտրական դաշինքը: Այս առիթով վերստին կ'արծարծուի Ատանայի ջարդին Իթիհատի մեղսակցութեան հարցը: Ապրիլ 9-ին, Գում Գաբուի մէջ Հ.Յ.Դ.-ի կողմէ կազմակերպուած ընտրական հաւաքին, Գ. Զօհրապ կը յայտարարէ թէ հայերուն աջակցութիւնը Իթիհատին «Քաղաքական իմաստութեան մէկ գեղեցիկ արտայայտութիւնն է» (42): Նոյն հաւաքին, Հ.Յ.Դ. յայտնի դէմքերէն Գարեգին Խաթակ (Չագալեան) կը յայտարարէ որ թուրքերու հետ գործակցութեան ժամանակ սխալ է Ատանայի ջարդին հարցը հարապարակ նետել: Այդ օրերուն, Հ.Յ.Դ. Արեւելեան Ամերիկայի օրկան «Հայրենիք»-ը աւելի յառաջ երթալով կը գրէ. «Ամէն չարիքի տակ բարիք կայ պահուած խօսքը իրականութեան երանգ կը ստանայ Ատանայի համար: Կոտորածը իր շատ տխուր հետեւանքներուն հետ, միութարական կողմեր ալ երեւան բերաւ, անիկա շառաչելու ապտակ մըն էր տրուած համայնքի մը, որ ապուշ թմբիրի մատնուած առ յաւէտ

մահանալու անվրէպ վտանգին առջեւ կը գտնուէր: Այդ ուժանակի ցնցումին կը պարտինք թերեւս մեր պայտուան կենսատու արթնութիւնը. առանց այդ հարուածին, գուցէ, մենք շարունակէինք մեր վտանգաւոր մրափը, խորթացումի կամ ձուլումի սահուն գառիթափին վրայ» (43): Կ. Պոլսոյ Մ.Դ.-Հ.Կ.-ի պաշտօնաթերթ «Նոր Աշխարհ»-ը, մէջբերումներ կատարելէ ետք այդ յօդուածէն, քմծիծաղի կ'ենթարկէ արտայայտուած տարօրինակ տեսութիւնը ու կը գրէ. «Ալ լաւ չէ՞ք ընէր երթալ Համիտին ձեռքն ալ պահելու, որ բարեհաճեցաւ 300,000 հայեր կոտորել, աւելի մեծ բարիք մը ընելով հայութեան...» (44):

Ատանայի ջարդը, դժբախտաբար հայոց պատմութեան վերջինը չեղաւ: Համաշխարհային Ա. պատերազմի ընթացքին գործադրուած Հայկական Ցեղասպանութիւնը իր շուքին տակ ձգեց բոլոր նախորդները, հաստատելով նաեւ որ Իթիհատ հակամէտ է նման անմարդկային արարքներու:

(Վերջ)

- Ծանօթութիւն
- 18. «Կիլիկիոյ Աղէտը»,... էջ 245:
- 19. «Մշակ», 1909 Ապրիլ 30:
- 20. «Մշակ», 1909 Յունիս 31:
- 21. «Մշակ», 1909 Մայիս 17:
- 22. «Ազատամարտ», 1909, Յունիս 23/6 Յունիս:
- 23. «Կիլիկիոյ Աղէտը»,... էջ 265:
- 24. «Մշակ», 1909 Յունիս 31:
- 25. «Կիլիկիոյ Աղէտը»,... էջ 686:
- 26. «Պատասխանատուները», Ա. Սապահ Գիւլեան, Պէյրութ, 1974, էջ 112-117:
- 27. «Հայերի Ցեղասպանութիւնը...», էջ 237:
- 28. «Հանրմիջակայքի Պատմութիւն», Յակոբ Պողոսեան, Լոս Անջելէս, 1942, էջ 575-577:
- 29. «Կիլիկիոյ Աղէտը»,... էջ 341:
- 30. «Հանրմիջակայքի Պատմութիւնը...», էջ 577:
- 31. «Մշակ», 1909 Սեպտեմբեր 16:
- 32. «Մշակ», 1909 Հոկտ. 1 եւ Հոկտ. 13:
- 33. «Մշակ», 1909 Հոկտ. 1 եւ Հոկտ. 10:
- 34. «Ատանայի եղեռնը (Տեղեկագիր Յակոբ Պապիկեանի)», Կ. Պոլիս, 1919 էջ 30:
- 35. Նոյն, էջ 36:
- 36. «Ազատամարտ», 1909 Յունիս 4/17:
- 37. «Ազատամարտ», 1909 Օգոստոս 24/Սեպտեմբեր 6:
- 38. «Ազատամարտ», 1909 Սեպտեմբեր 8/21:
- 39. «Մեր Հաւատամքը», Ատոմ, Կ. Պոլիս, 1910, էջ 16:
- 40. Նոյն, էջ 106:
- 41. «Ազատամարտ», 1910 Սեպտ. 16/29:
- 42. «Ազատամարտ», 1912 Մարտ 30/12 Ապրիլ:
- 43. «Նոր Աշխարհ»-ը, 1912 Ապրիլ 4/17:
- 44. Նոյն:

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ Palm Springs

Փալմ Սփրինգս գեղատեսիլ եւ կից լեռնային շրջանին, վարձու է տրուում լրիւ կահաւորուած մէկ ննջարան, մեծ նստասենեակ, խոհանոց՝ բոլոր յարմարութիւններով, մինչեւ 5-6 հոգի գիշերելու տարողութեամբ Condo: Ունի մեծ լողաւազան, քարուղի, թեմիսի խաղաղաշտ, կանաչազարդ փիքնիքի տարածք, իր յատուկ կրակարաններով եւ 24-ժամեայ ապահովութեան սիստեմ:

Մանրամասների համար հեռաձայնել՝
(818) 246-0125

Վարձման գներն են՝	
Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի՝	\$ 400
Long Weekend-ների համար՝	\$ 500
Մէկ շաբաթուայ համար՝	\$ 675
Մէկ ամսուայ համար՝	\$ 1450

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ ձեր տրամադրութեան տակ ունիք հայերէն գիրքեր, եւ կը ցանկանաք զանոնք նուիրել «Կայծ» Երիտասարդական Սիւնթեան գրադարանին՝ հաճեցէք կապ պահել մեզի հետ:

G.Y.O.
1060 N. ALLEN AVE.
PASADENA, CA 91104

Norserount@sbcglobal.net

INVITATION FOR BIDS (IFB) NO. 1661
RE-ROOFING OF FOURTEEN (14) BUILDINGS AT SAN FERNANDO GARDENS

The Housing Authority of the City of Los Angeles (HACLA) invites vendors to submit bids for the re-roofing of fourteen buildings at San Fernando Gardens located at 10891 Lehigh Ave., Pacoima, CA 91331. Copies of the IFB may be obtained, at no charge, at the Authority's General Services Department, 2600 Wilshire Boulevard, Suite 3100, Los Angeles, CA 90057. Copies of the IFB may also be downloaded from the internet at www.hacla.org under "Doing Business with HACLA", then click on "Procurement Opportunities" and click "Construction Goods and Services". Bids will be accepted at the same location until 2:00 p.m. (local time), February 27, 2009.

2/12, 2/19/09
CNS-1521222#
MASSIS WEEKLY

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ՖՈՒԹՊՈԼԱՅԻՆ ՍԻՐՈՒԸՏՈՒՔԷՆ ԵՏՔ, «ՍԱՐԸ ԿԵԼԻՆ»Ի ԽԱՅԹՈՑԸ

Շարունակում է 1-էն

պարզ ու մեկիմ, պետական շահերի բնկադրումը դիւանագիտական մակարդակի խաղ մըն է հնացած, որ շահագործման ու խորհրդակցական կր դարձնէ թուրքիան:

Վերադառնալով մեր այսօրուան նիւթը հանդիսացող «Սարը Կելին» անունը կրող ժապաւէնին, յայտնեմք թէ կրթական նախարարութեան կից համաձայն նախարարութեան Ընդհանուր Տնօրէնութիւնը շրջաբերականները ցրում է դպրոցներում՝ խստիւ պատուիրելով անոնց, որ գայն ցուցադրեն աշակերտութեան: Իսկ, ի՞նչ են այն այն պատկերահանումները, նկարագրութիւնները, տեղեկութիւններն ու պատգամները որոնք պիտի բացայայտուին դպրոցներու աշակերտութեան, 1915-ի ի «ՊԱՏԱՀԱՄԱՐՆԵՐ» եւ կամ «Հայկական Հարցի Ծալներ» ընդհանուր վերտարութեամբ՝ թուրք սպայակոյտի նախագահութեան կողմէ պատկերահանում ժապաւէնին մէջ:

Մեր մեկնաբանութիւնները տալէ առաջ, աւելի լաւ պիտի ըլլար լսել նոյնիման թուրք մտաւորականութիւնը, որ լաւագոյնս բարգամը կը հանդիսանայ մեր մտորումներուն:

Համաձայն «Պիրկիլիմ»ի հարցազրոյցներուն, որոնց բարգամնաբար իրագրեց կը դառնանք Պոլսոյ մէջ յոյս ընծայող հայատառ «Մարմարա» օրաթերթէն, «Կիւնտեմ» Մանկանց Միութեան խօսնակներէն էսին Գոման խիստ մտահոգիչ կը գտնէ վերոյիշեալ շրջաբերականը, նկատելով որ ժապաւէնը երեխաներուն կը բարոզէ ՍԱՄՏԿՈՒԹԻՒՆ, ԽՏՐԱԿԱՆՆՈՒԹԻՒՆ, ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ եւ ՈՇՐԱՅԻՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

«Ցեղապաշտութեան եւ Ազգայնամոլութեան Դէմ» միութեան բարձր ձեռնկիր Ալկան կը գտնէ, թէ ժապաւէնին մէջ ցոյց կը տրուին հայերու կողմէ սպանում թուրքերու լուսանկարներ, կը տրուին ծանօթագրութիւններ: Օրինակ.

Մոլեռանդ հայ ազգայնապաշտներ խեղաբիրած են հայկական հարցը, Անատոլուի մէջ կազմակերպած են ապստամբութիւններ, հայերը կազմակերպած են սպանումներ, հայահարեցնելով կազմակերպած են սպանութիւններ իմեմներու փաստելու համար:

Հոգեբանական հարցերու մասնագէտ Տէր. Արտար Տէրմէն-ճօղլու դիտել կու տայ, թէ այդ ժապաւէնին մէջ կը ձգուի այն տպաւորութիւնը թէ «հայերը գէշ մարդիկ են: Ասիկա ազգայնապաշտական յատկանշական կեցումն է»:

Վերջացնելու համար վկայութիւններու այս շարքը, մէքերեմք վերջապէս, ընկերային ծառայութիւններու մասնագէտ՝ Էմրան Բըրմանյանի մեկնաբանութիւնը, թէ «այսպիսի վաւերագրական ժապաւէն մը պատճառ կը դառնայ, որ մանուկներ իրենց միջեւ էքնիկ ու կրօնական խտրականութիւններ ստեղծեն»:

«Ներքին Ծալներ» ըսելով պիտի հասկնանք ուրեմն հայոց դէմարտական խեղաբիրութեան նոր ամբաստանութիւններ, ցեղախորհրդակցական գրգռութիւններ՝ անոնցմով փաստելու համար, որ հայերն են որ մեղանշած են թուրքիոյ դէմ՝ բրբական

հողերու տիրանալու մարմաջով: «Սարը Կելին» նորելու կ պատանիներու մէջ կիրքեր կը հրահրէ ընդհանրապէս բովանդակ հայութեան եւ մասնաւորապէս թուրքիոյ հայ համայնքի դէմ:

Տարակոյս չկայ, որ 2008-ի Սեպտեմբերին Հայաստան-Թուրքիա ֆութպոլային նկատումին առիթով, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ նախագահներ՝ Սերժ Սարգսյանի եւ Ապտուլլա Կիլի երեւան մէկտեղուիմը լաւատեսութիւններ շնչեցնելու մը մը մէկուր, ի մասնաւորի հայրենի ու բրբական կարգ մը շրջանակներու մէջ:

Գտնուեցան մտածողներ, որոնք համարձակութիւնն ունեցան ամէն բանէ վեր դասելու թուրքիոյ հայր դրացնութեան գաղափարը, թուրքիոյ կողմէ սահմանային շրջապատման վերացումը եւ երկու երկիրներու միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւններու բնականոնացումը:

Անոնք, այսպէս խորհողները, առաջ մղեցին այն վարկածը, թէ Հայաստանի ու Թուրքիոյ միջեւ բարեկամական կապերու սերտացումը, յետագային պիտի օգնէր լուծելու երկու երկիրներու միջեւ առկայ այն հիմնախնդիրները, որոնք կը սահմանուէին անշուշտ Լեռնային Ղարաբաղի հարցի խաղաղ կարգաւորմամբ, ցեղասպանութեան նախադրումով, Բոնագրաւում հողերու վերադարձով եւ Ցեղասպանութեան հատուցումով: Այդպէս խորհող մեր նորարար առաջնորդները խոսեմութիւն թելադրեցին, որ մեր երկու ազգային պահանջատիրական հարցերու կապառիչը շրջան մը չբանաւնէ, ինչպէս ըրաւ մեր նախնայիններէն Նախագահ Սերժ Սարգսյանը, 2008-ի Սեպտեմբերի նախագահական ֆութպոլային սիրուրտուիմն՝ ի մեծ գոհունակութիւնն ու գարմանք իր մեծանուն հիւրին, Ապտուլլա Կիլին, որ ի տես տես իր հայ խօսակցիցին շրջահայեցողութեան, իր հիացումը յայտնեց Անգարա վերադարձին: Արդիւմէր՝:

Սպայակոյտի «Սարը Կելին» ժապաւէնը եւ անոր յարակից կրթական նախարարութեան շրջաբերականը:

Մինչ մեր նախարարութիւնները տակաւին ֆութպոլային թմրադեղի ազդեցութեան տակ արդիւնաբեր բարեկամական կապերու սերտացման սպասումին մէջ կը գտնուին, վարդագոյն երազներ կը հիւսեն Կիլի երկրորդ գոյգահեռ, անդին, նոյն այդ երկրի կրթական նախարարութիւնը շրջաբերականներ կը բաժնէ իր դպրոցներուն, անոնց աշակերտներուն ցուցադրելու համար ժապաւէն մը, որ կոչուած է էքնիկ ու կրօնական խտրականութիւններ սերմանել, ատելաբան գրգռումներ աւելցնել, ոճրային տրամադրութիւններ առաջացնել, սաստկութիւնն ու այլ չարիքներ մտնել տալ հասակ առնող թուրք մտադաշ աշակերտութեան մէջ: Իսկ, ամենէն գարշելին՝ սխալ, շինծու, այլ՝ պատմական հիմունքներէ գուրկ գիտելիքներով հարստացնել իրենց վաղուան առաջնորդները:

Հրանդ Տիմր գգեմնող թուրքի փոքր տարիքի ոճրագործ մը չէ՞ր միթէ.

Ա.հա «Սարը Կելին»ի մահացում խայրոցը:

ՅԵՂԱՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱՁԵՒԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՁԵՆՈՒԹԻՒՆ ԳՈՆԿՐԵՍԷՆ ՆԵՐՍ

Շարունակում է 1-էն

Իրենց պաշտօնակիցներուն ուղրուած նամակին մէջ, օրէնսդիր ժողովի չորս անդամները կը հրահրեն միւս անդամները, որպէս ստորագրեն ու դառնան հովանաւոր եւ գորավիզ կանգնին Բանաձեւին, երբ այդ պաշտօնապէս ներկայացուի:

Գոնկրէսի նախորդ նստաշրջանի ընթացքին Հայկական Ցեղասպանութեան բանաձեւը ապահովեց 212 հովանաւորներ եւ վաւերացուեցաւ Արտաքին Ցարաբերութեանց Ցանձնաժողովին կողմէ: Նախկին Նախագահ Ճորճ Պուշ եւ իր վարչախումբը խոչընդոտեցին Բանաձեւի քուէարկութիւնը Ներկայացուցիչներու Տան ընդհանուր ժողովին կողմէ:

«Մենք մեծապէս կ'ողջունենք

ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐ ԵՒ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԶԻՒՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շարունակում է 2-էն

կարա միսը, կաթնեղէնը, ֆօսֆօր եւ մանկէզի պարունակող նիւթերը: Լաւ է միշտ քիչ մը անօթի ելլել սեղանէն եւ մէկ ժամ ետք աշխատելու սկսիլ: Թէչը, սուրճը եւ մանաւանդ ալքօլն ու ծխախոտը մահացու են չիշողութեան. իսկ շնչառական մարզանքը օգտակար է միշտ:

ԶՕՐԱՒՈՐ Է ԶԵՐ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Հետեւեալ փորձը կրնայ գաղափար մը տալ այդ մասին:

Երկու անգամ բարձրաձայն կարդացէք: Մատիտ, գիրք, գրիչ, կաղամար, տետրակ:

Յետոյ նոյն կարգով մտովի կրկնեցէք: Տասը վայրկեան ետք առանց ցանկին նայելու վերսկսե-

նամակի չորս հեղինակները, իրենց դեկավար դերին ու անգամ մը եւս Հայկական Ցեղասպանութեան հարցը Գոնկրէսին ներս պաշտպանելուն համար», - յայտարարեց Հայ Ամերիկեան Խորհուրդի ատենապետ Վազգէն Խոտանեան: «Ներկայացուցիչներու Տան, Ծերակոյտի եւ Սպիտակ Տան մէջ մեր ունեցած պաշտպաններու շնորհիւ, կացութիւնը աւելի դրական է, որպէսզի վերահաստատուի Ամերիկայի դիրքորոշումը՝ Հայկական Ցեղասպանութեան հարցով», աւելցուց ան:

Հայ Ամերիկեան Խորհուրդը կը քաջալերէ ամերիկահայ համայնքի անդամները, կապուելու իրենց ներկայացուցիչներուն հետ, որպէսզի անոնք դառնան Հայկական Ցեղասպանութեան բանաձեւի հովանաւորներ:

ցէք: Եթէ այս երկրորդ անգամին չիշողիք նոյն կարգով բոլոր առարկաները թուել, լաւ չիշողութիւն ունիք: Եթէ նոյնիսկ այդ առաջին անգամին սխալած էք, ձեր չիշողութիւնը շատ տկար է:

Նոյն փորձը կարելի է, իրերու անունին տեղ թուանշաններ դնելով, օրինակ 7, 6, 9, 3:

Աւելցնենք որ չիշողութեան քանի մը տեսակներ կան: Ոմանք աւելի լաւ միտք կը պահեն ինչ որ կը տեսնեն, ուրիշներ ինչ որ կը լսեն, կամ կը շօշափեն: Ոմանք հոտերու արտակարգ չիշողութիւն մը կ'ունենան: Մարդիկ ալ կան որ երկրաչափական ձեւերով միտք կը պահեն որեւէ բան, ուրիշներ թուանշանները բնաւ չեն մոռնար, իսկ չիշողութեան տկարացումը կը սկսի շատ անգամ անուններուն մոռացումով:

ԳՆԱՐԱՏԱՆԸ

Մի ոմն գնահատելով «Մասիս» շաբաթաթերթի բովանդակութիւնը եւ աշխատակազմը, \$50 տոլար կը նուիրէ «Մասիս»ի ֆոնտին: Ինչպէս նաեւ գնահատելով «Նոր Սերունդ» Մշակութային Միութեան գործունէութիւնը \$30 կը նուիրէ «Նոր Սերունդ» Մշակութային Միութեան:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

Հիպնոսաբուժութեան կեդրոն
ղեկավարութեամբ՝
Փորձառու բժիշկ Արթին Սաղրեանի
Փասսատիմայի մէջ
Ամէն օր՝
առաւօտեան ժամը 10:00էն մինչեւ
կ.ե. ժամը 3:00

Հասցէ՝ 1060 N. Allen Ave. 2nd floor Unit E
Pasadena CA 91104
Հեռախօս (818) 434-8118 միայն ժամադրութեամբ

- «Միտք մարմնի վրայ» թուլացման (relaxation) միջոցաւ կը դարմանուին.
- Մարմնային ֆունկի հիւանդութիւններ, արեան գերնշում, շաքարախտ, ազմա, եւայլն:
- Մոլութիւններ - սիկարէթ, ալկոլ, թմրադեղեր, եւայլն:
- Հոգեկան տագնապներ - անձկութիւն, ընկճուածութիւն, վախ, անքնութիւն, եւայլն:
- Մանուկներու յատուկ վիճակներ -ADD, գիշերային մէզ, եղունգի կրծում, եւայլն:
- Ուսումնական եւ սրբօրային բարեկարգում

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՐԱԲԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԵ 2010 ՖԻՖԱ ՖՈՒԹՊՈՒԼԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՅԵԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՅԱՇԱՐՔ

ՀԱՄԱԴՐԵՑՑՑ Ա. ՊԷԼԵԱՆ

500 ՕՐԵՐ ԵՏՔ ԿԸ ՍԿՍԻ ԱՓՐԻԿԵԻ ՄՈՆՏԻԱԼԸ

2010ը թուականին առաջին անգամ ըլլալով ֆուտբոլի աշխարհի ախոյեանութեան մրցաշարքը տեղի պիտի ունենայ Ափրիկէի ցամաքամասի վրայ եւ նախապատուութիւնը տրուած է Հարաւ Ափրիկէի հանրապետութեան, որ տենդագին գործի լծուած է իրականացնելու այս վիթխարի ծրագիրը բայց կը դիմակալէ կազմակերպչական լուրջ դժուարութիւններու:

Սակայն ՖԻՖԱ-ն որ միջազգային ուժեղ կազմակերպութիւն մըն է, ամէն տեսակէտով թիկունք կը կանգնի կազմակերպողներուն: Վերջերս ՖԻՖԱ-ի նախագահ Ժոզէֆ Պլաթիլը հարցազրոյց մը տալով այս առնչութեամբ, ըսաւ. «Կը վստահինք Ափրիկէի» եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց որ 500 օրեր ետք, Հարաւ Ափրիկէի մէջ, կը սկսի Մոնտիալի մրցաշարքը: Ան գնահատանքով արտայայտուեցաւ այդ երկրի մասին եւ ըսաւ որ երիտասարդ հանրապետութիւն մըն է, բայց կազմակերպուած է եւ պիտի իրագործէ մրցաշարքը կարելի լաւագոյն մակարդակով:

Փ. Պլաթիլը, նաեւ վստահեցուց որ տնտեսական ճգնաժամը ազդեցութիւն պիտի չ'ունենայ Մոնտիալի վրայ, որովհետեւ, ՖԻՖԱ-ն շատ ուսումնասիրած, լաւ պատրաստած եւ վաւերացուցած է անոր ելեւմտացոյցը:

Այս առնչութեամբ, ՖԻՖԱ-ի ընդհանուր քարտուղարը՝ Խէրոմէ Վալդէ ըսած է. «Հաւանական է, որ այս անգամ չունենանք միեւնոյն շահոյթները, ինչպէս 2006ի Մոնտիալին: ՖԻՖԱ-ի համար կարեւոր է դրամ չահիլ Ափրիկէի մէջ: Ափրիկեցիները պէտք է վայելեն իրենց

սեփական Մոնտիալը»:

Հարաւ Ափրիկէի 2010 Մոնտիալը հրաշալի առիթ մը պիտի ըլլայ, որ աշխարհի չորս ծագերէն բազմահար մարդիկ գան եւ ծանօթանան այդ չնաշխարհիկ ցամաքամասի գեղեցկութիւններուն եւ անոր հիւրընկալ ազնիւ ժողովուրդին:

Ֆուտբոլի հանրածանօթ նախկին աստղերը Փէլէ, Զիտան, Փլաթիլնի, Պէքընպաուըր եւ անշուշտ Մարատնա, որպէս Աժմանթիսի հաւաքականի մարզիչ, ներկայ պիտի գտնուին մոնտիալին աւելի փայլ տալու անոր:

Պէտք է մատնանշենք, որ Հարաւ Ափրիկէի գուզահեռ, Պրագիլ ալ գործի անցած է: Ան ստանձնած է կազմակերպել 2014ի մոնտիալի մրցաշարքը: Այս օրերուն հոն կը գտնուի ՖԻՖԱ-ի նախագահը եւ նկատի ունենալով որ Պրագիլը շատ ընդարձակ երկիր մըն է, մրցաշարքը պիտի խողցուի 12 քաղաքներու մէջ: Յիշենք, որ Պրագիլ առաջին անգամ կազմակերպեց Մոնտիալը 1950ին եւ կառուցեց Մարաքանա մարզադաշտը, որ կը պարփակէ 200 հազար հանդիսականներ: Ան հինգ անգամ շահած է աշխարհի ախոյեանութեան բաժակը:

ԱԼԲԵՐՏ ԱԶԱՐԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 80-ԱՍԵԱԿ ՕՂԱԿՆԵՐԻ ԱՐՔԱՆ ԴԵՌ ԱՆԵԼԻՔ ՈՒՆԻ

ՄԱՐԻԱՆՆԱ ԳԻԻՐՁԵԱՆ «ՌԱՏԻՈՒՈՒՐ»

Նախորդ դարի 50- ականների կէսերից Ալբերտ Ազարեանի կատարած «Խաչը» ստացել է «Ազարեանական խաչ» անուանումը: Մինչ այդ ոչ ոքի կողմից չկատարուած դժուարին վարժութիւնը պատահական ստացուեց, թէ ոչ:

Մարգիկը պատմում է, որ Խորհրդային Միութեան պատուիրակութեան միւս անդամներին անարդարացիօրէն ցածր էին գնահատում եւ ինքը ըմբոստացաւ իւրովի՝

«Օղակներից բռնուած թեքուելով չորս մրցավարներին՝ հարցրել եմ՝ հերիք է: Ինքնին ստացուեց»:

1952- 1962թթ.-ին Ազարեանը 11 անգամ դարձել է ԽՍՀՄ ախոյեան, այդ թվում նաեւ ութ անգամ՝ օղակներով վարժութիւններում: 1954-1958թթ.-ին Ազարեանը եղել է աշխարհի ախոյեան օղակներով վարժութիւններում, իսկ 1956 - 1960 թթ.-ին՝ Օլիմպիական խաղերի ախոյեան:

Որպէս հայ օլիմպիական առաջին ախոյեաններից մէկը՝ 2004 եւ 2008 թթ.-ին Աթէնքի եւ Փեքինի Օլիմպիական խաղերի բացման արարողութեան ժամանակ Ազարեանը եղել է Հայաստանի դրօշակակիրը: Վստահութիւն կայ, որ յաջորդ օլիմպիական խաղերին Հայաստանը աւելի շատ մետալներ է նուաճելու:

Ղեկավարելով մարմնամարզութեան ֆեդերացիան՝ Ալբերտ Ազարեանը գլխաւոր խնդիրը համարում է մարմնամարզութեան մասսայականութիւնը:

«Միայն շրջանների երեխաներն են, որոնք կարող են մարմնամարզիկ դառնալ: Նրանք ակնյայտ լաւ մարմին ունեն»:

Նշենք, որ Փետրուարի 17-ին Օպերայի - բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնում մեծ շուքով անցկացուելու է Ալբերտ Ազարեանի ծննդեան 80- ամեակին, կամ ինչպէս ինքն է ասում՝ 40- ամեակին նուիրուած յոբելիանական հանդիսութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2 ԱԹԼԵՏՆԵՐ ԿԸ ՍԱՍՆԱԿՑԵՆ ԵՐՈՊԱՅԻ ՉՍԵՌԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՒԹԵԱՆԸ

Աթլետիկայի Եւրոպայի 2009թ. առաջնութիւնում Հայաստանը կը ներկայացնեն 2 հեռացատկորդներ որոնք Մարտի 5-ից 9-ը Իտալիայի Թուրին քաղաքում կը մասնակցեն Եւրոպայի առաջնութեանը:

Տղամարդկանց պայքարում կը մասնակցի Արսէն Սարգսեանը եւ կանանց պայքարում Հայկանուշ Բեգլարեանը:

BIG BEAR 2009

\$120 GENERAL
\$110 FAMILIES OF 3 OR MORE
\$100 ATHLETES

INCLUDES:
ROOM AND BOARD
FOOD
GAMES
FUN

February 20th-22nd

Homenmen is hosting its annual
Big Bear Winter Getaway!

Bring your friends and family
along and join the fun!

FOR RESERVATIONS
(818)590-2824
RAZMIG

Hosted By

Location

